L II 11

0021

704261

Hist. prof. 8. sin.

hr: $a_1 + t_4$

Chronica Regum Hungariae.

Johannis de Thuróczi

1488

Ad egregiũ dñm Thomã de drag ꝑsonalis ꝑsen-
tie serenissimi principis dñi Mathie: hũgarie: bohe-
mie ⁊c̃ regis Austrieqꝫ ducis cancellariuꝫ Prefatio
magistri Johãnis de thwrocꝫ: in primũ librũ Chro-
nice hungaroꝝ foeliciter incipit.

Ugi otio hijs annis nobis eque simul
torpentibus varij rerũ ordines cũ inter
occurrissent suaues interdũ lites media
inter colloquia surrexere ⁊ leuia dispu-
tationũ sepius emerserũt iurgia. Dũ re
bus hũgarice natiõis de primeuis de-
qꝫ ꝑte mũdi que hungaros aut germĩa
uit aut in hãc regionẽ que antiquit⁹ pan
nonia: nũc v̄o hungaris ab eisdem hũ-
garia dicta est fudit: varijs vtamur sentẽtijs: experiẽdi tandẽ gr̃a
placuit duduꝫ super hijs rebus contextas reuoluere hijstorias.
Quas equidẽ dũ diligenti lectiõe ꝑlustrauim⁹ multa in eisdeꝫ de
ꝑte mũdi scitica vnde ⁊ hũgari emersisse ꝑhibentur aut obmissa
aut neglecta seorsũqꝫ alioꝝ autoꝝ a positiõibus ꝯscripta appare
bãt. Eñiuero ⁊ magni regis Atile gestaꝝ gloria rerũ stili parui-
tate cõprehensa digno laudũ ꝑconio nõ min⁹ quasi subticere vi-
debat̃: nec crimĩe de hoc hũgaroꝝ vetustas arguẽda est: qđ suaꝝ
recordia rerũ altũ obliuiõis ĩpelagus defluere ꝑmisit hoc genus
hoĩuꝫ ipsaꝝ etate reꝝ armoꝝ potius strepitu q̃ꝫ lr̃aꝝ sciẽtia vaca
bat. Nam ⁊ hoc nr̃o euo ꝑs natiõis eiusdem quedã trãssiluanis
regni posita in horis caracteres quosdã ligno sculpit ⁊ talis scul-
pture vsu lr̃aꝝ ad instar viuit: externaꝝ nationũ ĩuidiã exactis ꝑ
ipsũ Atilã regẽ victorijs ꝯdignũ ꝑconij subtraxisse stilũ ⁊ eidem
regi Atile gloriã impialis noĩs demisse puto: neqꝫ ꝑ ipsũ gesta-
rũ rerũ indecus quidpiã ꝑterq̃ꝫ illatas ꝑ ipsũ eis miserias plan-
ctuosi carmĩs ad instar scripsisse ĩueniũt̃. Uñ paulus orosij sua-
rũ vltimo libro hijstoriaꝝ: hunoꝝ de eruptiõe mentiõeꝫ faciẽs.
Tredecimo inquit ãno impij valentis radix illa miseriaꝝ nostra
rũ copiosissimos simul frutices germĩauit. Et anthoni⁹ florenti
nus archiepũs in scđa ꝑte sui chronici opis ipsa ait gentis barba
ries me silere faceret nisi illud famosũ galliaꝝ ⁊ italiaꝝ excidium

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

loqui cogeret: nemo mũdanã miseria absq; aliena adeptus ẽ
gloriã: ninus assyrioꝝ rex regna qđ in aliena violẽtas iniecit ma
nus vniuersaꝝ originez hijstoriaꝝ pepit: ⁊ nisi quõdã agamenõ
grecoꝝ impator troijanũ ilion euertissz: magnꝰ quoq; alexãder
tristibꝰ armis orbez vastasset: illoꝝ noĩa pit cũ corpibꝰ cecidissẽt
Sciticas igit ꝑtes regis quoq; atile euũ igentiũ facinoꝝ ꝑ mag
nitudĩe imortalitate dignũ ampliori stilo vt describerẽ silq; ⁊ sub
sequẽtiũ hũgarie regũ hijstorias olim editas ꝑcursitarẽ ⁊ i illis si
quit negligẽtia scriptoꝝ viciassz: castigarẽ tuis aĩatꝰ ꝑsuasionibꝰ
rem meis viribꝰ haud parẽ agredere ꝑsũpsi. Dulce enĩ tuũ ⁊ ad-
modũ delectabile eloquiũ me vicit: q̃zuis tãtaꝝ magnitudo rerũ
maiori sit digna vate: tua tñ ꝑsuasio cũ erga me vim hẽat mãdati
tibiq; nõdũ ꝑsuadẽti parueriz ꝑsuadẽti eo magis oẽm vim meaz
dedicaui. Enĩuero in ꝑsumẽte vt arbitror hec ꝑsũptio ĩuidia au
ctrice ludibriũ ꝑiet: ⁊ lingua que ꝑcere scit nemĩ in detractiõem il-
liꝰ dissoluet: noscimꝰ inquiẽt hũc hoĩez verũ quidẽ iuxt euãgeli-
cã lectiõez nullũ sua acceptat pr̃ia cũ tñ rebꝰ i hijs ex me feceri ni-
hil veteres ĩ oĩbꝰ secutꝰ sũ hijstorias ⁊ sentẽtias autoꝝ transgres
sus sũ ĩ nullo: ꝑtes quidẽ scitie ⁊ illaꝝ sytuz atile quoq; regis ge
sta plibꝰ cronicꝭ opibꝰ ea ꝓpt idagatꝭ stilo paulo ãpliori q̃z prio
res hũgaricaꝝ historiaꝝ efficerãt autores illoꝝ vndiq; positões
int miscẽdo: ꝯscribere ac cetoꝝ diuoꝝ hũgarie regũ hijstorias de
bilis mei opis ĩfra limites puta quõdaz karoli regꝭ nequit int fe-
cti miſabile vsq; ad carmez q̃ntum mei est ingenij diligent casti-
gare curaui: altiusq; istud alta me iuuẽt ordinare numĩa celi. Tu
quoq; suscipe nautã altas pelagi voragines absq; temone tẽpe-
rieq; ratis ac remigis officio tua ad d̃sideria sulcantez: suscipe nõ
oĩ tue tantũ volũtati satisfacere volẽtem: ⁊ suscipe me nõ ex me sz
ex veteꝝ has res describentiũ volumĩbꝰ autoꝝ gratũ velut flo-
rez viridibꝰ lectũ de cespitibꝰ tue offerentez dñatiõi vale.

Soliloquiũ.

Olim antiq̃ autoꝝ vetustas hunorũ-
siue hũgaroꝝ diuersimode origiuẽ descripsisse ĩuenit: qui-
bus tã modnoꝝ q̃z ꝑtitoꝝ tꝑm hoĩes diuersos sensus acomodã
tes nõ ꝑua i hac re discrepatõe fore: duo enĩ volumĩa cronici ope
ris ꝓpaginez silq; ⁊ gesta illoꝝ elucidãtia: a cetis autoribꝰ ac etiã
in seipsis maxĩe ĩ declaratiõe illoꝝ germĩs desidẽtia: tꝑibꝰ quon

dã diuoꝝ karoli ⁊ lodowici hũgarie regum vt dici p̄sumit̄ edita repiũt̄: quoꝝ alteꝝ sup̄ libro genes̄. x. alteꝝ sup̄. xj. capl̄is suas fundauer̄t origies: cũ aũt huic qd̄ p⁹ diluuij vindicta vniuersa caro a noe ⁊ ei⁹ filijs puta: sem: cham: ⁊ iaphet: nouã recepit generatiõem vniuersalis christiãe religiõis natio cedat: alienaꝝ p̄ter hũgaricã qd̄ volumib⁹ ĩ eisdez declarauerũt generatiõez sup̄fluitati potius q̄z nec̄citati ascribi d̄bere dinoscit̄: vñ ne ipse ex se huic op̄i quidpiã addisse reprehẽdã illoꝝ sequẽs voluminuz autores meis ꝓpositis idez principiũ pono.

Exordiũ narratiõis ĩ primã p̄tẽ chronice hũgaroꝝ

Hee sũt generatiões noe ⁊ filioꝝ illi⁹ sem cham ⁊ iaphet de quib⁹ post diluuij cladez. lxx. due generatões puta de sem xxvij. de cham. xxx. ⁊ de iaphet. xv. ꝓcessisse p̄hibent̄: hee generatiões dissemĩate sũt ĩ orbe terraꝝ ⁊ scd̄m quosdam sem aziam cham affricã ⁊ iaphet ewropã sortiti sũt. Scd̄m v̄o hieronimuz de hebraicis questionib⁹ necnõ ⁊ iosephũ filij iaphet possedisse dicũt̄ septentrionalez regionẽ a thauro ⁊ imano mõtib⁹ scitie vsqz ad fluuiũ thanaij qui eãdẽ mediã scindit: vñ prim⁹ fili⁹ iaphet gomor a quo noĩati sũt galatee postea galici quos nr̄a etas a quodam frãcone filio olim paridis filij priami vltimi regis troyanorũ: duce videlz eoꝝ denoĩatos frãcos vocat: hic franco p⁹ troyane vrbis excidiũ in pãnoniã que olim magni alexãdri euo sup̄ior grecia vocabat̄ magno cuz populo venisse ⁊ sub mõte sycan sec⁹ fluuiũ hijster qui ⁊ danubi⁹ dr̄ ciuitatẽ amplissimã edificasse ⁊ illi nomẽ a mõte sycan p̄dicto sycãbriaz ĩposuisse: ⁊ tandez orientaliũ metu nationũ abinde ad p̄tes occidentales declinasse ⁊ regionez circa fluuiũ sycana occupasse illãqz a p̄fato frãcone duce eoꝝ franciã appellasse ⁊ regiõe in eadez ciuitatẽ ꝯdidisse ⁊ illã in mẽoriaz pat̄ni nõis paris denoĩasse tradit̄: scd̄us fili⁹ iaphet magog a quo descenderũt scite scd̄m scũm hieronimũ ⁊ madaij a quo dicti sũt medi ianan a quo greci ⁊ tubal a quo descender̄t hispani ⁊ mosoh a quo deriuati sũt capadoces: vñ ⁊ nũc hñt ciuitatez noĩe mesechab ⁊ thyras a quo nomĩati sũt traces: gomor aũt genuit aseuech a quo troyani: ianan genuit elisa a quo elisei: ⁊ postea eolides ⁊ tharsis a quo cilices descẽdisse p̄hibent̄: vñ ⁊ nũc ciuitas illoꝝ metropolis hoc vocabulo tharsis denomĩat̄: in hac ciuitate

natus fuit btũs paul⁹ apl'us ꝓut habet̃ ĩ actib⁹ apl'oꝝ capl'o xxj.
Et subdit btũs hieronim⁹ ab hijs inquit diuise sũt ĩsule gentiũ in
regiõib⁹ suis vnusquisqꝫ scd̃m linguã suã ⁊ familias suas ĩ natio
nib⁹ suis: qd̃ dictuꝫ ipse btũs hieronim⁹ anticipasse iuenit̃: nam
hoc postea tp̃e ꝯfusiõis lĩguaꝝ actũ ẽ. Filij aũt cham chus a quo
⁊ ethiopes vñ ĩ hebreo ethiopes chus noĩant̃ ⁊ mesarijm a quo
egyptij ĩ hebreo enĩ egypt⁹ mesarĩ dr̃ phuth a quo phuthei: est
enĩ in illoꝝ regiõe fluui⁹ quidã qui etiã mõ phuth vocitat̃ ⁊ cha-
nan a quo dicti sũt chananei quoꝝ t̃ra postea filijs isrl' data fuit.
Filij autẽ chus saba a quo sabei: eiula a quo gentiles ⁊ sabbata a
quo sabbatani ꝓcessisse ꝑhibẽt̃: ex his postea lõgeui eui irremi-
niscibilẽ seculoꝝ ꝓpt̃ vetustatẽ mutata sũt pl'ima: pauca si que in
se vel in sibi simili aut ꝓpinquo ꝑmãserũt. Et iteꝝ subiũgit btũs
hieronim⁹: porro chus genuit nemroth: iste nemroth fuit qui in
duxit posteritatẽ noe ad difficãdũ turrĩ ⁊ ciuitatẽ ꝯt̃ dñm: vñ io-
seph⁹ ĩ libro de antiq̃tatib⁹ reꝝ: dũ ĩquit p̃scripte trib⁹ sem chaꝫ
⁊ iaphet vna ⁊ eadẽ hebraica vterent̃ lĩgua ducẽtesimo prĩo post
diluuiũ ãno nemroth gigas cepit turrĩ ꝯstruere cuꝫ oĩ cognatiõe
sua ꝑiculũ diluuij attẽdendo vt si ꝯtingeret diluuiũ it̃ari turris in
refugio vltiõis euadere possẽt iudiciũ: dinini tñ iudicij sẽtẽtia cui
hũan⁹ nõ valꝫ resistere ĩtellect⁹: sic illoꝝ mutauit ⁊ ꝯfũdit loque
lã vt ꝓxim⁹ a ꝓxĩo nõ intelligeret̃: tandẽqꝫ op̃e nõ ꝯsumato in
diuersas disp̃si sũt regiões. Hãc grandẽ ⁊ cũctis scl'is admirãdã
turris edificatõem alij int̃ nubiã ⁊ egyptũ fuisse ac illi⁹ antiq̃lia ꝑ
hos qui ab inphis ĩ alexandriã irẽt vsqꝫ hodie cerni: alij v̓o ĩ cal
dea ad flumeꝫ ewfraten illo videlꝫ ĩ loco vbi postea multas post
etates semiramis cũctaꝝ famosissima regĩaꝝ vrbeꝫ illã celeberri
mã Babilonez primi ĩpij genitricẽ ꝯdidit extitisse: ⁊ a babel tur-
ri quõdã ꝓpt̃ ꝯfusionẽ lĩguaꝝ denoĩata nõ tãtũ solaꝫ ciuitatẽ sed
⁊ caldeã ipsaꝫ totãqꝫ assyriã ⁊ mesopotaneã magnã ꝓpt̃ ĩpatoꝝ
illã ĩhabitantiũ facinoꝝ gl'iam babilõis nomeꝫ accepisse tradũt.
Multa ⁊ admiratõe digna hui⁹ vrbis de ꝯditiõe ⁊ edificio ethesi
os ⁊ clitharc⁹: iteꝫ erodot⁹ necnõ dyodor⁹ sicul⁹ scripsere q̃ post
modũ ꝑ quosdã turri p̃notate appropriata ĩuenient̃: in vno eniꝫ
dictoꝝ duoꝝ voluminũ iosephũ referre posuerũt: qd̃ nemroth ĩ
turri ipsa ex auro purissimo deoꝝ fecissꝫ templa palacia ex lapidi

bus ꝑcioſis edificaſſet ⁊ colũnas aureas in illis erexiſſet: platea-
aſqz illi⁹ diuerſi coloꝛis lapidib⁹ pauimẽtaſſet cui haud adhibẽ-
da eſt fides: nã p⁹ nõ diu tũc ꝑteritũ vniuerſale diluuiũ nõdũ tan
tũ auri i vſu fuiſſe credi põt qõ de illo ⁊ tẽpla edificare ⁊ colũne eri
gi potuiſſent ⁊ nec tũc deoꝝ erat cult⁹ quib⁹ ipſa tẽpla edificari de
buiſſent: cũ multa p⁹ ſecl̃a rex aſſyrioꝝ Ninus defũcto belo rege
pr̃e ſuo in illi⁹ mẽoꝛiã ⁊ ꝓ ſui ꝓſolatõe ex auro pr̃i ſil̃e feciſſe ſimu
lacꝝ: illudqz tã ipſe coluiſſe q̃z etiã cũctũ ſui regni ꝑ ppl̃z coli mã
daſſe ⁊ nõ p⁹ multũ tpis i illud ſimulacꝝ imũdũ ſpũm ĩtraſſe ⁊ pe
tentib⁹ reſpõſa exhibuiſſe: exĩdeqz cũctã idolatrie ꝓnicie oꝛiginẽ
cepiſſe multe doceãt ſcripture. Tãdez ſequit̃ ⁊ turris ipſa in q̃dꝝ
ſubleuabat̃ ab vno angulo in aliũ hñs lõgitudinis paſſuũ mille
xv. latitudis totidez: q̃ntitas vo altitudis finita erat nõdũ ſz illo
rũ ꝓpoſito lunarẽ vſqz ad circulũ ſubleuari debebat: groſſitudo
aũt fũdamenti trecẽtoꝝ erat paſſuũ: paulati quidẽ ſubleuãdo ar-
tabat̃ vt ꝑeminẽs põd⁹ groſſitudo fũdamenti leui⁹ ſuſtinẽt. Et
rurſus i geneſi capl̃o vbi ſupꝛa dr̃: ipſe videlz nemroth cepit eſſe
potens in t̃ra nã ꝑ potentiã alios ſibi ſubiugabat ⁊ ad turris op⁹
nolentes cõpellebat ⁊ ido ſubiũgit̃: ⁊ erat robuſt⁹ venatoꝛ. i. op
p̃ſſoꝛ hoiuz coꝛã dño: ⁊ exinde ꝓuerbiũ illud exiuit q̃ſi nemroth
dũ enĩ poſtea aliquis oppꝛeſſoꝛ hoiuz videbat̃ dicebãt illũ alter
nemroth vel ſilis nemroth: fuit aũt ſcõm ſcũm hieronimũ iniciũ
regni ei⁹ babilon ⁊ in t̃ra ſennar.

De gñatiõis hunoꝛũ ſiue hũgaroꝝ oꝛigine.

Hinc nemroth quidã vo-
lucrũt hunoꝝ ſiue hũgaroꝝ fuiſſe ꝓthoparentez: nã i vno
dictoꝝ voluminũ poſitũ eſt qõ nemroth gigas p⁹ linguaꝝ ꝓfuſi
onẽ in t̃rã eiulak que nũc pſyda vocaret̃ ĩtraſſet ⁊ ibi ex ꝓiuge ſua
enech vocitata duos generaſſet filios quoꝝ alt̃ hunoꝛ alt̃ vo ma
goꝛ denoiati extitiſſent: ex quib⁹ tãdez vniuerſi huni ſiue hũgari
ipſoꝝ generatiõis recepiſſent ꝓpaginez: dr̃ etiaz qõ idez nẽroth
pl̃es ꝑter enech vxoꝛes habuiſſet: ex quib⁹ ꝑter hunoꝛ ⁊ magoꝛ
pl̃es filios ꝓcreaſſet: hij ⁊ eoꝛũdez poſteritates pſydẽ rcgionem
p̃dictã inhĩtarent ſtatura ⁊ coloꝛe ſil̃es hunis tãtũmõ in loquela
velut ſaxones ⁊ turringi modicũ differẽtes. In alt̃o aũt volumi
nũ p̃dictoꝝ ſubdit̃ qꝫ hunoꝛ ⁊ magoꝛ pr̃es hunoꝝ ſiue hũgaroꝝ
nõ fuiſſẽt filij nẽroth qui fuit fili⁹ chus qui fuit chaz qui fuit a noe

genitore suo maledictus: tũ ex eo qꝛ ipse nemroth nũq̃z iuxt̃ fluui
um thanai hitasset: tũ v̓o qꝛ ut supra dictũ est qd̃ a magog filio ia-
phet descẽdissẽt scite ꝛc̃. Nã subdit̃ ibidẽ ergo iquit vt sacra scrip
tura ꝛ sci doctores dicũt hũgari descẽdert̃ a magog filio iaphet q̃
p⁹ diluuiũ ãno quiq̃gesimo. viij. ꝓut scũs sigilbt⁹ epũs anthyo
theti⁹ i chronica oriẽtaliũ nationũ refert itrauit t̃rã eiulak ꝛ ex cõ
iuge sua enech gẽuit hunor ꝛ magor supradictos a quib⁹ huni et
magyari generati ꝛ denoiati fuissent. Aliud capl̃m de eo
dem tractatu.

Anthonin⁹ aũt florentin⁹ archiepũs
de quo supi⁹ mẽtiõez me fecisse recolo: sigilbertũ ꝛ vincen-
tiũ sequẽs in scd̃a sui cronici opis ꝑte hunoꝝ originẽ i antiquorũ
historijs se sic legisse põit. Silimer iquit rex gothoꝝ al's getha-
rũ fili⁹ magni Gaderici p⁹ egressũ sycãtie isule scitie iã quito lo-
co tenẽs pricipatũ: cũ t̃ras scitic cũ sua gẽte itrasset q̃sdã magnas
mulieres in ppl'o repissz q̃s ꝑmõe gethyco alirũnas vocassẽt eas
qz hñs suspectas d̃ medio sui ꝑturbassz lõgeqz ab exercitu suo fu-
gatas in solitudie coegissz errare q̃s tandẽ siluestres hoies: quos
nõnulli faunos sicarios vocãt: qd̃ gen⁹ quõdã scũs anthoni⁹ dũ
heremi ꝑuagabat̃ solitudinez obuiasse legit̃: cum deserti per de-
uia errare vidissẽt i illaꝝ amplexus ꝑiterqz ꝛ coitũ se comiscuissẽt
Exhicqz hoc ferocissimũ ac pauẽduz ꝛ t̃ribile hoiuz gen⁹ edidis-
sent qd̃ primũ int̃ meotidas paludes fuisset: cũqz in gentẽ creuis-
sent mox i vicinoꝝ agros se igerentes vastitates edidissẽt: obstã-
tesqz quos forsitã ferro nõ supassẽt sui vult⁹ t̃ribilitate fugassent:
qui ꝛ i pignora sua pria die nata deseuissent: nã maribus ferro ge
nas secassent vt añq̃z suauia lactis nut̃mẽta ꝑciperent vulneris
cogerent̃ subire tollerãtiã: tali ergo iquit stirpe ꝓcreati huni exi-
gui quidã forma sz arguiti morib⁹ expediti ad equitandũ ꝓmtissi
mi scapulis lati ac arc⁹ sagittasqz tractare ꝑati: ceruicibus firmi ꝛ
suꝑbia sꝑ erecti cũctꝰ vicinis gentib⁹ horrori ꝑit̃ ꝛ formidini erãt
Hec anthoni⁹. Iordan⁹ aũt ꝛ quidaz alij hunos ab incubis de-
monib⁹ ꝛ quibusdã mulierib⁹ originez sũpsisse dixere: iuidia au-
ctrice iordanis hac ducit̃ sentẽtia: nã cũ gothoꝝ de genere: quos
hũgari ꝓprijs expulere de sedib⁹: suã ducat originez: ꝓgenito-
rũ iiuriãqz ꝑ corde ferens hoc obprobrio hunoꝝ affecisse gene-
ratiõem credi põt: sacra etiã hãc sentẽtiã reprobat scriptura. Cuz
cuãgelice lectiões nostꝝ canãt ꝓtulisse saluatorẽ: qd̃ eni inquit ẽ

de carne caro est quod ãt de spũ ẽ spũs est: ⁊ rursus spũs carnez et ossa nõ habet. Contrariũ igit veritati ⁊ credere est erroneũ vt spirit⁹ quib⁹ naturalia que vim ⁊ officiuz hũt generãdi ꝓcessa nõ sũt generare possent. Dioder⁹ vo sycul⁹ scitarũ gentẽ apud araxim flumen originez habuisse quamqz ab initio ac modice trc cultricẽ fuisse: deinde rege nactã potenti ⁊ bellicoso ac militari vtute ꝑcipuo patriã ampliasse mantanã vsqz ad caucasuz campestrẽ vero vsqz ad occianũ sciticũ ⁊ paludez meotidez flumenqz thanaim sui historici laboris ttio in libro posuit: ⁊ tã ipse diodor⁹ ibidem q̃m herodot⁹ in sua chronica libro q̃rto fabulã inducũt quandam dicentes. Quod cuz olim hercules: prior illo qui postmodum res troyanas turbauit: gerionis vaccas custodiuisz ⁊ in terrã q̃z nũc scitiam vocãt tũc oino desertaz deuenissent. Deprehẽsus tandez vehemẽti pluuia ⁊ gelu substrata sibi pelle leonina obdormiuisset. Iterim aũt eque illius a curru ꝑ pascua errãtes disparuissent qui exꝑgefactus omnẽ illam regionẽ plustrãs easdez nõ inuenisset: vltimatiz cũ in terram quandaz que hylea dr deuenisset ibidẽ quandã vginem de telure natã aucipitis natnre hũane videlz ac serpentine supra femora quidã femiaz inferi⁹ aũt viperã repisset: eamqz ꝓspicat⁹ atqz admirat⁹ si alicubi suas vidisset eq̃s interrogasset: illa se easdez scire sz iterim donec cũ ipsa cõcuberet ipsas sibi reddere nolle rndisset. Hercules igit sub ea mercede cũ illa cõcubuisz. Illa vero cum hercule ampliori cupiens vti concubitu eidem equas non restituisset donec ab illo se grauidaz comperisset: tandem restitutus herculi equis mulier illi dixisset: has ego tibi equas que huc venerant seruaui. Tu quidem mihi serua cũius illarum p̃miuz persoluisti: concepi enim ex te filios tres quibi nati fuerit ⁊ adoleuerit ꝺ illis quid sim factura mihi dicito an hic debeãt hre domicilũ: ipsa enī h⁹ regiõis teneo ipiũ an illos ad te mittere debeã qui pr illoz es cui hercules arcũ vnuz: duos enī deferebat: ac baltheũ ad cui⁹ cõmissurã aurea depẽdebat fiala dedisz ⁊ ante q̃z illi hec dona assignasset arcũ tetendisset ⁊ baltheo se ꝑcinxisset. Dixissetqz illi quẽ illoz hũc arcũ ita tendẽtem ⁊ hoc baltheo sic vt me ꝑcictum videris eum tu regiõis isti⁹ icolam effice: qui aũt his opibus que ipse ꝑcipio ipar erit illũ ablegabis: his igit locutꝰ hercules abisset. Ꝑ⁹ hoc enixa mlier illa

filijs vni agathirso alteri gelono nouissimo aūt scita noīa īposuis
set qui cū ī virilez adoleuissēt etatē: mulier ipsa mādatoꝝ mēor ea
que sibi iuncta erant peregisset ⁊ filijs temtatis vltimum puta sci
tani patrnis p̄ceptis equatū fore cōperisset: q̄re duob⁹ agathirso
videlz ⁊ gelono ablegat⁹ scitā sui regni heredez ꝯstituisset a quo
tādez tū ppl'us tūqz reges scitaꝝ ꝓcessissent ipsaqz regio nomē ac
cepisset. Itez trog⁹ pōpe⁹ scitas cū egyptijs tanq̄z hoīes genti-
les qui sp̄ nōdū sue initio stetisse putarūt: de generis vetustate cō
tendisse fat̄: dixere enī egyptij t̄raꝝ quidez alia solis p̄mit̄ ardo-
re: alia v̄o frigoris algore riget ī tātū vt nequidez hoīes vel ani-
mātia generare posset veꝝ ⁊ aduenas necat: egypt⁹ v̄o adeo ae-
ris beneficio foret tp̄ata ꝙ nec estiui solis ardores neqz hiemalia
frigora illi⁹ offenderēt īcolas: p̄terea egypti tā fecūd⁹ esset ager
ꝙ in ꝓcreatione alimētoꝝ illa t̄ra feratior eēt nulla: vnde de iure
hoīes pri⁹ natos ibi videri debere vbi facili⁹ educari possūt: ecō
tra scite rn̄dissent qd̄ celi tp̄amētū ꝓposite questiōi nll'o argumē-
to foret quippe cū primū natura caloris ⁊ frigoris incremēta regi
onib⁹ diuisit: statī ad locoꝝ aure tollerātiā queque aīalia genera
uit: vn̄ ⁊ salamādrā ignis ⁊ certos v̄mes aīa vitali vegetātes an
tique niues gigne re p̄it̄ ⁊ nutrire p̄hibēt̄: eodem mō arboꝝ atqz
frugū varietates pro regionū ꝯditiōe natura produxit: q̄nto enī
scitis aura ē asp̄ior q̄z egyptijs tāto ⁊ corp̄a ⁊ īgenia scitaꝝ sūt du
riora ceteꝝ si mūdi p̄mordia vel aq̄ꝝ illuuies tenuit vl' ignis: qui
⁊ mūdū genuisse credebat̄: possedit: vtrūqz scitis poti⁹ priorē p̄
stare originē potuer̄t: nā si ignis prīas res possedit nōne paulatī
extinct⁹ septētrionali agro qui supra oēs t̄ras hijb̄no frigore al-
get aeris tēperiez dedit: egypt⁹ v̄o ⁊ tot⁹ oriēs qui ⁊ nūc torrenti
solis calore estuāt p⁹ extinctū p̄meui ignis ardorē tardissime tē-
p̄amētū aeris recep̄e: si v̄o aq̄ꝝ īundatio oēs t̄ras sobmersit pro
fecto decurrētib⁹ aliq̄s altior t̄raꝝ p̄s pri⁹ detecta fuit: hūilib⁹ āt
t̄re in p̄tib⁹ aq̄ diutissime īmorata ē ⁊ q̄nto prior queqz p̄s t̄raruz
aut ab igne lib̄ata aut ab aquis siccata sit tāto pri⁹ aīalia generare
cepit: porro scitia adeo altior oīb⁹ t̄ris ē vt cūcta flumīa ibi nata ī
mare meoticū: deīde ī pōticū ⁊ deīde ī egyptiuz decurrāt: egypt⁹
v̄o si ab aq̄ꝝ in eā p̄ vim decurrētiū incursib⁹ mlt̄is molib⁹ agge-
rū mūita nō fuisset coli alit̄ nisi exclusis nili fluctib⁹ nō valuisset:
his igit̄ argumētis sup̄ati egyptij scite antiquiores visi fuere.

Valicũqz a cardine ortꝰ hu Cõtinuatio narratiõis
ni siue hũgari ꝓcesserint: p̃clar̃ tñ illor̃ laudis p̃coniũ la
ta mũdi ꝑclimata p̃ gestarũ magnitudĩe rerũ lõge diffusũ illos et
katholicã fidẽ nõ minꝰ amplectere ꝓbitatis titulo fulgere grata-
qz vigere mor̃ hõestate tũ vo militari p̃stãtia ⁊ armor̃ vtute cete
ras natiões lõge euadere vbiqz clamat: ex hac generatõe neduz
reges ver̃ etiã ⁊ plebe ꝯditiõis hoĩes cathalogo scõr̃ ascripti se
sup̃ ethera ꝯstenscisse letant̃: nec ille magnꝰ Atila suaz quõcũqz
deprehẽdi põt neglexisse natiõem: nõne nepotez magni nẽroth
suo ĩ titulo se scripsisse ĩuenit̃: ⁊ i scdo libro cronici opis hũgarica
rũ rerũ dũ de illor̃ scdo tractat̃ ingressu: ipsi hũgari sue originis
ꝓpaginẽ ꝑ generatiõis imeã ad magnũ nemroth deduxisse repe
riunt̃. A magog vo filio iaphet scitas qui priꝰ gethe postea got
ti sũt vocati: quos huni ꝓprijs expulere sedibꝰ vt ĩfra dicet̃: tuz
Isidori documẽto tuz vo certis ad id accedẽtibꝰ scripturꝰ ꝓcessis
se negari nõ põt: vñ ipsar̃ hũgaricar̃ cronicar̃ ĩ p̃mordijs s. q̃t̃
Dũ enĩ hunor ⁊ magor nemproth eẽnt primogeniti a pr̃e eoruz
sep̃atim ĩ thabernaculis hĩtabãt: accidit tandẽ vna dier̃ cũ venã
di causa ad campũ ꝓcessissent ⁊ illis in deſto vna cerua occurrissz
quã cũ fugientẽ insequẽtes ĩ paludes meotidas deuẽissent ⁊ cer-
ua eadez ĩcrebris siluar̃ saltibꝰ euanuissz: ipsi eandẽ diutiꝰ ꝑqui-
sitã potuerũt ĩuenire mĩme: ꝑagratis tandẽ paludibꝰ eisdẽ cuz il-
las [illegible]ẽtor̃ ꝓ pascuis optĩas fore ꝯspexissent redeũtes ad pr̃ez
a[illegible]icẽtia ĩpetrata cũ oĩbus ipsor̃ rebꝰ ĩ ipsas paludes meo
tidos ĩtrauerũt ibidẽ moraturi. Hãc paludẽ regionẽ eẽ ⁊ ꝑside ꝓ
uincie vicinã fore: pontoqz illã giro vallari vnũ tantũ vaduz ha
bere aditũqz illic ⁊ exituz difficilez p̃bere: herbis siluis piscibus
volucribus ⁊ bestijs copiari in chronica posuere hungarica. Di
onisius autez paludem hanc matrem ponti appellauit: multas
enĩ famosissimorũ amniuz aquas in illam deuehi ac tandem eas-
dem ipsam paludez in mare ponticum emittere dic̃. Paludes er
go meotidas hunor ⁊ magor adeũtes quinqz annis ibidẽ ĩmobi
liter ꝑmanserũt. Anno vo sexto exuntes dum ꝑ desertũ vagaren
tur sonitum simphonie audierũt ⁊ scrutinij gratia vlterius proce
dẽtes vxores ac filias Bereka sine maribꝰ ĩ thabnaculis manẽ-
tes ac festum tube colẽtes ⁊ corcas ducentes casu rep̃ierunt quas

celeri rapina cõprehensas simul cũ earũ reb⁹ in paludes meoti
das deuxerũt. Cõtingit aũt eosdez in hac rapina int cetas dule
principis alanoꝝ duas filias vgines forma ꝑclaras cõprehen
dere: q̃ vnaz hunoꝝ altaz magoꝝ in vxores receperũt: ex quib⁹
mulierib⁹ tandẽ oẽs huni siue hũgari originẽ sũpsisse phibent ꝛ
hãc quidã rapinã cunctaꝝ ꝑdaꝝ primã nõnulli fuisse dixere: fac
tũ est aũt cũ diuti⁹ paludib⁹ in eisdẽ ꝑmãsissent in gentẽ creuerũt
validissimã ita ꝙ pal⁹ ipsa eosdez capere ac eisdez nutrimẽtoꝝ ali
menta ꝑstare nequiret: subtilissima igit̃ q̃daz astutie caliditate ex
cogitata ĩ scitiã ipsis vicinã exploratores destinauerũt: qui rede
untes cũ terrã scitie amplã ꝑ armẽtisq̃z pascendis valentẽ esse di
xissent mox cũ oĩ generatiõe ac reb⁹ ꝛ armẽtis ipsoꝝ illã intraue
rũt: ibidẽq̃z quosdã alprosuros quos in priorib⁹ cronicis hũga
roꝝ nũc ruthenos vocari scripserũt inuenisse phibent. Delectꝫ igi
tur eisdez ꝛ expulsis ac subiugũ redactis regnũ illud initus vici
nis possidere dicũt̃ vsq̃z hũc diẽ. Anthoni⁹ vo florentin⁹ archi
epũs hunos ad limites meotidis paludis hĩtasse affirmat. Dicẽ
ẽi ꝙ cũ venatores hunoꝝ sequẽtes vestigia cerui ꝑ paludẽ me
otidaz quã pri⁹ puiã esse putabãt trãsiuissent ꝛ scitica regionẽ dili
gent̃ explorassent: ac quicquid ibidez vidissent hunis oĩa nũciaſ
sent ꝛ ad trãscundũ ipsas paludes eos aĩassent: tũc huni hoꝝ ve
nato ducatu paludib⁹ ipsis ꝑtrãsitis velud quidã turbo gottis
ĩ ipsa scitia manẽtibus icubuissent ac eos qui ceꝛis impabẽ ꝛ ꝑ
minebãt bello victos de ꝓprijs sedib⁹ expulissent. ¶ Dau
sij etiã vt ĩ pñtis opusculi ꝓhẽio dictũ ẽ ĩ suaꝝ historiaꝝ libro vl
timo de gottoꝝ expulsiõe mẽtiõez faciẽs: gẽs iquit hunoꝝ diu in
accessis secluſa mẽtib⁹ erũpens repẽtina rabie ꝓcita exarsit ĩ got
tos eosq̃z sparsiz ꝓturbatos ab antiquis sedib⁹ expulit: multa et
varia de his gottis ĩ romãoꝝ scribũt̃ historijs: magna hec ꝛ ãtiq̃
generatio fuit ꝛ multas ꝓcussit sui troꝛe orbis ptes: vñ idẽ paul⁹
orosij prio suaꝝ historiaꝝ libro: alexãdrũ magnũ gottos euitan
dos fore pnũciasse pirrhũ epiri tesalie macedonicq̃z regẽ exhor
ruisse: cesarẽ vo qui cũcta armis strauit decliasse ait: hij igit̃ got
ti qui multas gentes vt vicentius in historijs capitulo centesimo
duodecio scribit suo subdiderãt fuitio hunoꝝ subditi sũt ĩpio: nã
qui gottis fuiebãt expulsis gottꝫ hunoꝝ parebãt pricipatui ꝛ sic

huni oī pene scitia potiti: cetas scitaꝝ natiões fortitudīe ⁊ princi
patu p̄eminebāt. Descriptio scitie scd̄m priores hij-
storias hūgaroꝝ.

Auc scitiā hūgaricaꝝ p̄meui au
tores hijstoriarū ī ewropa posuere illāqꝫ v̄sus orientē ex-
tendi ⁊ ab vno latere pōto aquillonari ab alio ripheis montib⁹:
ab oriēte v̄o asia ⁊ ab occidēte fluuio ethewl: quē ⁊ don vocari di
xerūt: īcludi scripsere gētesqꝫ ī illa ꝓcreatas vanitatib⁹ deditas
ocia āplecti actib⁹ venereis ītendere: rapinas amare ⁊ generalit̄
colorꝰ plus nigri q̄ꝫ albi eē dixer̄t: p̄terea sciticā regionē vna cin
gi cōprehensiōe sꝫ ī tria regna bostardiā. s. ac dentiā ⁊ magariaꝫ
diuidi: cētūqꝫ ⁊ octo ꝓuīcias in q̄s olim ꝑ filios hunor ⁊ magor:
ob centū ⁊ octo ꝓgenies eorūdem que de illoꝝ egresse fuissent fe-
morib⁹ cū de paludib⁹ meotidis ī eādeꝫ ītroissent diuisa extitisset
hr̄e: ab oriēteqꝫ scitico regno iurianoꝝ regnū ⁊ p⁹ hec tarsiā tādē
māgaliā iūgi ibiqꝫ ⁊ ewropā t̄miari ⁊ rursus explaga estuali sub
solari gentē corosminā ⁊ ethiopiā que mīor india vocaret̄ vicina
ri: int̄ meridiēqꝫ ⁊ cursū don fluuij desꝛtū īmeabile eē ibiqꝫ ꝓpt̄ in
tēperieꝫ aeris illi⁹ zōe serpētes diuersi generis ⁊ ranas velut por
cos fore basiliscosqꝫ ac pl̄a toxicata aīalia necnō vnicornē ibideꝫ
generari: p̄terea ī scitia grandeꝫ fluuiū don vocatū oriri ⁊ illū ab
hūgaris ethewl nūcupari ⁊ hūc fluuiū mōtes niueos qui scitiam
cīgerēt trāscurrere ⁊ amisso noīe ethewl don vocari: iuxt̄ ipsūqꝫ
v̄sus meridiē genteꝫ kijtanoꝝ ⁊ genteꝫ alanoꝝ iacere ⁊ fluuiū eū-
deꝫ trib⁹ ramusculis ī mare rotūdū cadere: alteꝝ quoqꝫ fluuiū to
gatha dictū valde magnū ī regno nasci scitaꝝ: illūqꝫ ꝑ siluas de-
sertas paludesqꝫ ⁊ mōtes niueos vbi sol nūq̄ꝫ luceret discurrere:
tādeꝫ ī hircaniā intrare ⁊ ibideꝫ ī mare aquillonis vergere lōgitu
dinēqꝫ scitie p̄rie trecentis ⁊ sexagīta latitudinē v̄o centū nonagī-
ta stadijs extendi: sitū etiā eiusdeꝫ tam munitū qd̄ ī vno tātū loco
ꝑuissimo ītroit⁹ illac repiet̄ existere: ⁊ rursus ab oriēte scitie bes-
sos ⁊ comāos albos vicinari: ac circa mare aquillonis ab occidē
te vsqꝫ susdaliaꝫ desertū esse siluestre hūano generi īmeabile ⁊ il-
lud ad magnū spatiū extendi: ibiqꝫ ꝑ noueꝫ mēses ꝯtinuā nubiū
iacere densitateꝫ ⁊ mēses ꝑ eosdē ibidē solē nisi tātū ī mēsib⁹ iulio
iunio ⁊ augusto a sexta solū hora vsqꝫ ad nonā cernere mīme pos
se: ibidēqꝫ ī mōtib⁹ h⁹ desꝛti griffones nidificari ⁊ aues legissalk

quo vulgo kerecheth vocat̃ pullos generare posuerũt.

Alia descriptio scitie scd̃m autores.

Niuersis autorib⁹ quoꝝ cure fuit ꝑtes describere orbis hec scitie descriptio ꝯtria eẽ videt̃. Cũ scitia illoꝝ iuxta positiões nõ vnũ tãtũ sit regnũ sꝫ magnã mũdi ꝑtem suis ambiat limitib⁹: nec enĩ negari põt scitiã ⁊ ewropa esse. Nã ijsidor⁹ illã maximã fore regionẽ ꝑtẽqꝫ eius supiorẽ in asia inferiorẽ v̓o ĩ ewropa ponit: sꝫ ꝙ in illa sit fluui⁹ ethewl siue don: ac ab oriẽte iurianoꝝ regno post hoc tarsie tandẽ mangalie corosmineqꝫ genti et ethiopie vicinet̃ qd̃qꝫ scitia aliũ fluuiũ togatha noĩe hẽbat: sꝫ ceteris autorib⁹ qui de hijs reb⁹ scripsere loc⁹ est dandus multũ ab illoꝝ positiõib⁹ hec descriptio dissidet. Cũ ipsi in eoꝝ volumĩb⁹ de quopiã regno qd̃ iurianoꝝ eẽt aut de flumib⁹ ethewl siue don ⁊ togatha ĩ scitie vel toti⁹ orbis descriptiõe nullibi mẽtiõeꝫ fecisse repiant̃ aut si scitia tãtũmõ in ewropa ẽ: quõ ethiopia que meridionalis ẽ ac tharsia ⁊ gẽs corosmina que regna sũt asiatica illi vicinari pñt. Eniuero scitia vt autorib⁹ placuit ꝑtiꝫ ĩ asia ꝑtiꝫ ĩ ewropa ẽ: eãqꝫ thanais fluui⁹ ripheis ĩ montib⁹ ort⁹: nobilissim⁹ amniũ qui ⁊ asiã ab ewropa diuidit vastas ꝑ solitudĩes decurrẽs mediã int̃secat tandẽ ĩ puludẽ meotidã lapsus illi⁹ vndas auget. Dijonisi⁹ ⁊ paulus orosij scitiã tãtũmõ ⁊ asia ĩtra ⁊ extra imanuꝫ montẽ hoc ẽ hijmũ caucasũ collocãt: ⁊ int̃ cet̃as natiões hunos in illa sedẽ natalis soli hr̃e dicũt: ⁊ ipse dijonisi⁹ hunos eosdẽ cuꝫ caspijs ⁊ albanis vicinari ppl̃osqꝫ feroces ⁊ bello aptos eẽ põit. Ptholome⁹ v̓o ac strabo ⁊ plini⁹ asiaticã scitiã ab oriẽte flumine rab ab occidẽte ãt tanaij amne claudi fatẽt̃ ⁊ illi ab oriẽte seres populos locãt quos iuli⁹ solinus arboꝝ frõdes aquaꝝ aspgme hunidare ex hocqꝫ frõdib⁹ in eisdꝫ teneras nasci lanugines ⁊ ipsos seres easdẽ depectere: ac exĩde sericũ illud qd̃ iã in vsũ cõe dãnose vanitatis admissũ ẽ facere: dicit ex quo serico nũc hũana ostẽdũt̃ poti⁹ corpa q̃ꝫ vestiũt̃. Deinde v̓o scitie asiatice meredieten⁹ candesia mardia hircania apia decerbia ⁊ bactria regiões dictis sicut placuit autorib⁹ ꝯtermĩe sũt: quicquid aũ. germania ad occianuꝫ septẽtrionalẽ ⁊ flumẽ tanaijm meotidẽqꝫ paludẽ se iũgit. Ysidorus oĩno ꝑtẽ scitie ĩferiorẽ dicit ⁊ illã vt supradictuꝫ ẽ in ewropa collocat: ac illi circa mare ponticũ traciã vicinã esse in eadẽqꝫ ꝑte

scitie alaniã gotiã datiaz retiam regna hoibus nociora ponit hãc ptem scitie trogus pompeius ꝑ tota scitia posuit ꝛ illã ab vno la tere ponto ab altero ripheis montib⁹ a tergo asia ꝛ phasi flumie clausam esse arbitratus est.

De gentibus scitie interiora incolentibus ꝛ de riti bus earundez deqz auro ꝛ lapidibus ꝑciosis in illa habũdantibus ꝛ de flumĩbus illã irrigãtibus.

Arias gentes autores ima scitie incolere posuerũt qs int cetas tũ iuli⁹ Solin⁹ de mirabilib⁹ mũdi scribẽs tũ vo Pomponi⁹ mella clari⁹ exprimũt. Ponũt enĩ i pte scitie asiatice Newros cosdemqz estatis tpibus i lupos trãsformari ꝛ reliquo anni cursu rursus i pristinã faciẽ reuerti: martẽqz pro deo ꝛ enses ꝑ simulacris colore dijsqz ꝑ victimis hoies imolare: his ꝓpiquos Gelonios ipsosqz de inimicoꝝ cutib⁹ ꝛ sibiip sis indumẽta ꝛ equis tegmia facere. Juxta hos agatirsos hoies ceruleo pictos colore ꝛ qui ceteris digniores sũt hos magis hec colore vti. Tandẽ antrophagos int quos ꝛ esedones cõnumerãt quib⁹ execrãdi cibi hũana dicunt esse viscera ꝓpterea illis nullã gentẽ ꝓtiguari qz ob nephariũ illoꝝ ritũ cunctas finitimas natio nes ab illoꝝ finib⁹ ꝑfugisse: ꝛ ob hoc totã terre ptem vsqz ad ma re quod thybin vocãt ꝑ longitudinẽ illius ore que estiuo orienti subiacet vsqz ad seres in vastã solitudinem redactam absqz ho mie esse: eosdez etiã Esedones parentũ funera solennib⁹ ꝑsequi cantib⁹ ꝛ victimis ꝯgregatisqz ꝑris cadẽ dentib⁹ laniare ac omnis cũ carnib⁹ miscẽdo sibiipsis escas facere: capita quoqz cute et carnibus nudata auro circũdare ꝛ illa gliosis ꝑ poculis deferre. Chalibes vo ꝛ dacos a ceteris scitꝭ crudelitatis ĩmanitate modicũ aut nihil discrepare: scitotauros sic ꝛ newros ꝑ hostijs aduẽas cedere: saccos quoqz ꝛ nomadas vicinis infestari papulaqz pecoruz sequi. In pte vero scitie ewropea georgianos agros colere. Asiacos vero nec sua diligere nec aliena furari: ꝛ ideo nec sua custodire nec aliena attingere. Satharcos aũt vsum auri ꝛ argenti aspernari ꝛ auaricia quid sit ignorare: ꝛ eosdem cũ proximi sint ripheis montibus ꝑ assidua hyemis austeritate in speluncis et sub fossis terraneis habitare: totũqz corpus ac etiã ora ꝑter solũ visũ vestire ponũt: fatẽt etiã ꝑter has nõnllas alias i scitia eẽ nationes: vltias ãt ad iuga ripheoꝝ mõtiũ arismapsos gẽtẽ vnocu-

lam: ⁊ post hos ac iuga montiũ eorundez ꝑtem mũdi damnatam
⁊ in illa continuoꝝ casũ niuiũ esse asserunt: ita ꝙ hec pars orbis
eterne nubis caligie obsessa sola sit t̃raꝝ que nõ nouit vices tẽpuz:
nec aliud de celo accipiat nisi tantũ hyemis rigorez sempiternũ:
neqz est homo qui hos niueos post mõtes ⁊ hãc ꝑpetuam p⁹ ca
liginẽ si quippiã terre aut humi sit dicere queat: cũ illa ꝑs mundi
mortalibus ignota cũctis esse ꝑhibeat̃. Nõ nulli autores ⁊ max
ime strabo: gnosius: occeanũ: korealẽ vel sciticũ ꝓpter frigoris
contiguã intemperiẽ concretũ ac imꝑpetuã glaciẽ versũ ⁊ ꝑterea
innauigabilẽ fore putauerũt. Plinius tñ veronensis dicit: qđ in
dice naues cõmercij causa nauigãtes tẽpestatib⁹ ventoꝝ arrepte
in germanicis litorib⁹ ĩuente ac ꝑ regem Sweuoꝝ metello gal
lie ꝓ ꝯsuli donate fuissent: ⁊ suꝑ his Cornelij nepotis vtit̃ testi
monio: qđ accidere mĩme potuisset si septemtrionale palag⁹ con
gelatũ ⁊ ĩnauigabile fuisset. Ferunt etiã in asiatica scitia t̃ras au
ro ⁊ argento esse locupletes sz inhabitabiles: nã cuz auro ⁊ argẽ
to ac gẽmis affluant: griffes ꝑtinax senũqz genus animaliũ ⁊ ali
tes ferocissime illas custodiũt nec quẽppiam illac adire paciunt̃:
quippe illac attingere sathagentes cũ vident mox vltra omnẽ ra
biem seuientes illos disserpũt: quãobrez aduenis difficilis ⁊ ra
rus aut null⁹ accessus illac dat̃. Lapides etiã ꝑciosos cristalluz
videlz ac Cerauneũ ceruleo choruscantez colore. Itẽ smaragdũ
ꝑoptimũ cui teofrastus int̃ lapides ꝑciosos tertiã dedit dignita
tem eedẽ ꝑtes scitie gigni ꝑhibent̃: nõ tñ ad hos sine discrimĩe ꝑ
uenit̃: cũ ⁊ eosdez ipsi griffes custodiãt ꝓpter qđ dictos arismap
sos hoĩes monuoculos cuz illis decertare dicũt: scite q̃ntũ mag⁹
int̃iores tãto asꝑiori mag⁹ ritu dediti inculcioresqz eẽ bella ꝑt̃ea
⁊ cedes amare ac ꝯsuetudĩez bellãtib⁹ cruorẽ illi⁹ quẽ primũ int̃
emerĩt recenti de vulnere ebibere: pluresqz se int̃emisse enarrare
maxĩaz illis gl̃iaz afferre int̃ epulas quoqz quis eoꝝ quot int̃fece
rĩt mẽtiõez sepi⁹ letissimã facere: ⁊ his qui plures int̃fecer̃t sessio
nes suꝑiores ⁊ bina pocula dare exꝑtes v̇o necis suos int̃ socios
ĩferiores eẽ: idqz illis int̃ iurgia maxĩo ꝓ obprobrio ab alijs obi
cere: pacis aũt ꝯdimẽta ⁊ federa mutui ⁊ ꝑmixti sanguĩs đ gusta
tiõe stabilire tradũt̃. Immẽsis mõtiũ culmĩbus ima scitie ad sep
tẽtrionẽ vergẽtia amplectũt̃ ⁊ varios fluminũ fũdũt đcursus int̃

quos vt dictum est thanais ripheoꝝ montiũ in latere natus multas saxosas caucasi montis ꝑ valles imurmurãs bruinali ꝓte ingentes glatieꝝ moles secũ trahens mediaꝫ ꝑ scitiam decurrit: ac asyam ab ewropa dinidit tandẽ plurimoꝝ fluminũ recipiẽs aq̃s ingens ꝛ micior paludes ingredit meotidas: ꝓterea in scitia asiatica flumen quod boristenes vocitaꝫ satis grande apud newros oriri ꝛ hũc pisces egregij saporis quib⁹ nulla teneras ꝓter cartilagines essent ossa nutrire: hyppanez quoqꝫ amnẽ oiuz scitico⁹ amniũ nobilissimũ ꝛ ceteris limpidiorem potuiqꝫ saluberrimũ a quibusdã scitico⁹ amniũ principem denoiatum: ac etiã pantecapem gerrum phasim ꝛ iaxartem flumia scitie satis celeberrima illius intra termios decurrere illãqꝫ inter cunctos terre ꝓtes aqua piscibusqꝫ ac virentiũ herbaꝝ campis necnõ arboꝝ frõdosis siluis ꝛ nemorib⁹ fecundissimã eẽ ꝓhibent supradicti autores.

De laude scitaꝝ ꝛ de gẽtibus de scitia ortis.

Agna autores de scitia scripsere sz multa maiora scripsissent si illã aut hostilis manus ꝓuagari potuisset vel barbarice gentis illã incolentis plusq̃m humana ferocitas mũdi ꝓtes lustrantib⁹ illac tutũ iter ꝓbuisset. Tũmus enĩ ponti fex pius in suaꝝ libro historiaꝝ inquit. Ignota esset nobis terrarũ maxima ꝑs nisi romanoꝝ principatus ꝛ magni alexandri potentia orbez appuisset. Strẽnua enĩ fuit semꝑ scitaꝝ man⁹ nec illam romanoꝝ dñatio aut alexandri magni vel cui⁹ vis impij potestas ꝓcussisse legit: ꝛ si limites scitie quippiã hostiuz adisse inueniaꝫ nõ tñ illius ad interiora aliquis extraneoꝝ principũ sua extẽdere valuit arma. Darius rex ꝑsaꝝ scitis bellũ intulit ad intimaqꝫ illoꝝ ꝓuenire sathagens: auem: murez: ranã ꝛ sagittas quiqꝫ ꝑ munere recepit: ꝛ tandẽ turpi fuga emedio submot⁹ est. Thomiris scitaꝝ regina cyrũ ꝑsaꝝ regem cũ omni pene exercitu deleuit ꝛ amputato illius capite in vtrẽ humano sanguine plenũ proiecit ĩquiens humanũ qui semꝑ sitiuisti sanguinẽ ad vltimũ de illo sufficiẽter bibe. Sophirianã magni alexandri ducẽ scite cũctꝭ illius cum copijs seuo morte trucidarũt. Uesoimqꝫ egyptiorum regem omi bellico apparatu spoliatũ scite suis de limitib⁹ repulerũt ꝛ magno cum dedecore fugã capescere coegerũt. Arma quoqꝫ romanoꝝ magis audierũt q̃z senserũt. Scitica quidẽ arma vi

16

rũqꝫ maior ꝑs orbis exꝑta est: quocũqꝫ gladius extẽsus sagitta
quoqꝫ scitaꝝ porrecta est nõ sine vulnere redijt: scite primi omnẽ
asyam armis domitauerũt ac ꝑ mille quingentos annos vsqꝫ ni-
ni regis assyrioꝝ ad tempa principatu eius potiti illius tulerunt
census ⁊ nisi huic genti ĩuidia stilũ subtraxisset ꝓpterea primi im-
perij nomẽ sortiti digna fuisset. Multas gentes claro dignas no
mĩe hec regio enixa est: parti enĩ ⁊ bactriani vt antiquitas voluit
autoꝝ scitaꝝ sunt soboles: amazones quoqꝫ femĩas brachio for
tes quaꝝ vltimã troyanũ bellum exꝑtum est v̇tutem scitia pepit
Quid aũt de gothis ꝑ hunos vt dictũ est de scitia expulsis dicen
dũ est: qui ⁊ alanos vna secũ trahentes omĩ occidenti infestissimi
fuere hij sũt vt historie tradunt qui romana fortia transcenderunt
menia tanteqꝫ verbis: solis sacris reseruatis omnẽ gazam ꝯuer-
terũt in p̃dam: romano insuꝑ impio t̃rori extitere illorũqꝫ pars
alia italicis in oris alia occidẽtem v̇sus ferocibus armis sibi reg
nũ effecit: vñ hij occiduas qui occupauerũ terras rite gothi alani
tanq̃m ex gothis ⁊ alanis simul militãtibus nominati vocari de-
buissent nũc qui cathalani vocitant̃. Hij q̃zuis homĩes tunc bel
lo apti fuerint: nr̃a tñ etate puto ꝙ vicino ⁊ inbelli ꝑmixti sangui
ne olim p̃rie moribus oblitis: labioqꝫ mutato ab armis dissidere
noscunt̃ cum nulla de illis celebris ꝑ orbem ꝓ p̃senti resonet fa-
ma piraticã solũ p̃ter vitaꝫ que potius fame offensio q̃ꝫ nutrix ẽ.
Hunoꝝ siue hungaroꝝ genitricem esse scitiã nullus dubitat quo
rum ⁊ ĩ principio exitus de scitia v̇tus milicie p̃clara efferbuit: et
nũc hoc nostro euo gladius illoꝝ ꝯtrarie gentis supra capita ni-
tet: wandali etiam scitaꝝ sunt genus qui post hunos siue hũga-
ros pat̃nis de habitatiõibus egressi ꝑtem mũdi affricanam ⁊ ec-
clesiã ꝑsecuti sunt tandẽ multos belli seuicieqꝫ post strepitus orb̃
parte ĩ eadem regnũ sortiti sunt. Voluere nonnulli maxĩe frater
martin⁹ qui romane historie cõpendiuꝫ generauit quod hee tres
nationes puta huni gothi ⁊ wandali vna eadẽ essent generatio ⁊
eiusdẽ fuissent labij siue lingue tantũmõ noĩbus differerẽt: nulla
hec ratio admittit nec illi quibus hec placuere euidẽti suã ĩtentio-
nem documẽto ꝓbant: nam huni gothos ꝓprijs de sedibus ex-
pulissent mĩme: si huni ⁊ gothi eadem generatio fuissent: p̃terea
gothi priores hunis dũ nec hunoꝝ audiebat̃ strepitus romano

impio infesti fuere: wandali aũt longe post hunoꝝ egressum sciticis de ptibus erumpẽtes vt iam dictũ est: affricano in agro sedẽ sibi fecere. Multas ꝑter has scitia gẽtes suo ingremio enutritas fudit quaꝝ nouissimi thurci eẽ phibẽt: q̃zuis nõnulli illos troyano de genere ꝓpaginẽ ducere t nomen a thewcro rege qui troyani belli ĩ feruore ruiture vbi auxiliatur⁹ venerat nomẽ nõ thurci sꝫ thewcri recepisse putent. Cũ tamen troyanos ab italis deriuatos etatez mũdi circa tertiã frigeas adisse oras regnũqz sibi ibidẽ piter t troyanã vrbem: que mũdo multas pepit fabulas: condidisse: t rursus post illius excidiuz tum magnũ illũ Eneam pẽm t auctorem romanoꝝ rerũ: tum vo anthenorez paduane vrbis t acquilegie conditorez rursus in italiaz tanq̃z vnde exissent rediisse multe historie tradãt. Thurci vt heticus philosophus tradidit in asiatica scitia vltra periceos montes t tracontas insulas ꝓtra acquilonis vbera sedes genitrices habuere. Otto aũt historicus frisingensis epũs tradit qõ imperantibus grecis t regnãte apud francos pippino rege thurci caspias: ꝑput autẽ sũmo põtifici pio multaꝝ historiaruz lectori placuit: caucasias egressi portas quid fecerint vicinaꝝ fatẽt miseria regionũ: hij antiquuz tum in amictu tum vo in armis scitica quem eduxerunt de pria tenent moduz multa õ hac gente deqz eius familia ac lucriferis illius succesib⁹ nicolaus secũduri stilo ꝓ breui vsus ad eneã senoꝝ epũm scribẽs denotauit. Cũ aũt ad pñs nõ de eoꝝ agatur rebus id qõ illoꝝ fra mea his nris seculis satꝭ nota sit ĩ orbe me de illis dixisse sufficiat

Argumentum qõ scitia de qua egressi sunt huni siue hungari sit in asia.

Aulum oroſij t dionisium alexandrinũ philosophũ supradictos sequi idqz quod huni siue hungari primam ĩ asiatica scitia natalis soli sedem habuerũt me referre nõ pudet. Anthonin⁹ etiã quod tum sigilbertum tum vincentium in his rebus imitatus est: omnẽqz qui mũdariarũ rerum in quantum suus cõprehendere potuit stilus seriem conscripsit: hunos ducentibus venatoribus asiatica de scitia ĩ ewropam migrasse et gothos scitie ptibus de ewropeis deqz ꝑpijs illoꝝ sedibus expulisse deniqz aucta tum audatie tum armorũ virtute in pãoniã venisse: ad alios quoqz nationes terroris manuz vt infra scribẽt

extendisse inane posuisse credit mime: nec primores hungarorũ
historie huic sententie ꝓtradicũt: cum hunos siue hungaros pri-
mũ in persyde tandem i palude meotida cõmorasse ac duce cerua
terras in alienas vt supra dictum est transmeasse tradant. Zelijo-
brem olim hunoꝝ in asiatica scitia manentiũ regem chrosoe per
sarum regi contra iustinianuz romanoꝝ impatorez cũ viginti mil
libus hunoꝝ in auxilium venisse romane cõmemorant historie.
Pius etiã romanꝰ pontifex i suis historijs: hunos meotidis pa
lude trãsmissa in ewropam migrasse: oẽmqz barbariaz inter tha-
naim ꝛ danubiũ occupasse tradit: ꝛ rursus idez dicit se homiez ve
rona ortuz qui hoc nostro euo scithicas lustrasseꝫ ptes allocutũ fuis
se illũqz sibi affirmasse quod i asiatica scitia ad ortum thanaij am-
nis homies eiusdez lingue cum hungaris pãnoniam incolẽtibꝰ
iuenisset: tandẽqz rediens cũ pleriqz sacre pagine ꝓfessoribꝰ vi
ris religiosis de ordine sci franciscj qui linguã illoꝝ nouisset illac
ꝓficisci ꝛ sanctũ christi euangeliũ: cũ idolatrie forent dediti: ꝑdi-
care voluisset: sz dñs de mozqua qui grece pfidie subditus est asia
ticos hũgaros romane ꝓiungi ecclie ac sacris imbui ritibꝰ egrese
rẽs ipsos illac transire ꝓhibuisset.

De egressu hunoꝝ de scitia.

Anno igit incarnatõis dñi trececentesimo septuagesimo
tertio diebus valentis impatoris vt dictum est ꝛ damaſi
sij primi romane ecclesie pape i sexta etate seculi huni si-
ue hungari in scitia habitãdo magnũ creuerunt in populũ suadẽ
tibusqz eis venatoribus supradictis i vnuz congregati: occiden-
tales inuadere regiones decreuerũt ac capitancos puta Bele filio
chele de genere zemen orto: keme ꝛ kadicha fratribus eiusdẽ ati-
la kewe de buda filijs bendegicz de genere kadar eligẽtes sibi ꝑ
fecerunt omĩ quoqz cetu sue natiõis computato de centum ꝛ octo
tribubus decies centena ꝛ octoaginta millia de vno quoqz tribu
decem millia armatoꝝ viroꝝ ꝓnumerauerũt: hosqz manu vti et
hostez si occurreret apprimere semias queqz illoꝝ ac familiã po-
pularemqz gentẽ cunctã ꝙm secum ducebant piter ꝛ armenta ex
traneo ab insultu tueri deputauerũt: vnũ ꝑterea rectorem nomie

kadar virũ sapientẽ ⁊ ad id idoneuꝫ quod lites sopiret desidẽtiũ furesqꝫ ac latrones castigaret iter se constituerũt: edicẽtes nihilo minus decreto generali vt si rectoꝛ ipse imoderatã diffiniret sentẽtiam: cõmunitas illã in irritũ reuocare errantẽqꝫ rectoꝛem tũ coꝛripe ac piter ⁊ capitaneos dum vellet deponere posset: editũ etiã fuit qõ cum res cõmunitatẽ equa sorte tãgentes occurrerẽt aut generalis expeditio exercitus incũberet vt mucro sanguis aspgine tinctus media hunoꝝ phitacula castraqꝫ deferet voꝛqꝫ subsequeret pconica dicẽs. Hoꝛ dei ⁊ pceptuꝫ cõmunitatis vniuerse vt vnusquisqꝫ i tali loco: eundeꝫ designãdo locũ: armatꝰ vel qualiter põt cõpeat cõmunitatis consiliũ simul ⁊ pceptum auditurus Hec psuetudo int hunos siue hũgaros vsqꝫ ad tempa geyse ducis filij ducis toꝛon filij arpad iuiolabilit extitit obseruata ⁊ multos generatiõe de hac ppetuã redegit in rusticitatẽ. Nam sanctitũ erat vt transgressoꝛes huiuscemodi mãdati nisi rationabilẽ assignarent excusatiõem cultro media p viscera diuiderent aut i desperatas causas vel cõmunẽ imisericoꝛditer redigerent i seruitutem: hec sanctio alios ex hunis plebee phibent effeciss cõditionis: nã cum vna eadeꝫ fuerint generatio ⁊ a quondã hunoꝛ ⁊ magoꝛ vnanimit pcesserint aliter fieri nequiuisset vt alter dñs alter seruus vel rusticus effici potuisset. His tandeꝫ cõpositis capitanei supradicti cõmuni voto cũ omi ad hec deputato populo ingẽtia mouẽtes agmina: nõ ergo sedibus soli natalis vacuis relictis illis extranco ab incursu idonea firmatis custodia quã primum vt supradictũ est i venatoꝛ ductu trãsitis paludibus meotidis ac gothis gente robusta ⁊ famosissima pprijs de sedibus expulsis Deinde aucta potẽtia aioqꝫ elati nihil sibi obstare posse arbitrãtes tanqꝫ tubo vehemẽtissimus oia euertentes bessos ac chumanos albos tandẽ susdalos dehinc ruthenos crudeli sub domitatiõe ptrãseũtes in nigram chumaniã: que nũc moldauia foꝛe creditꝫ: deuenerũt pdomitis nihilominꝰ in transitu ipsoꝝ a Tanai flumie inceps vniuersis barbaricis regionibus tandeꝫ venerũt in pãnoniam ⁊ ad rippas aluei titie statina fixerunt castra.

De ingressu hunoꝝ in pãnoniam ⁊ de bello eoꝝdem in campo Tarnokwelgh cõmisso.

Ec regio olim panis abubertate pannonia denomina-
ta esse tradit que nūc ab hūgar⁹ ipsaz incolētib⁹ mutato
noie hūgaria vocitat regionū nobilissima famosissimo-
rū amniū decursu irrigua: cāpis pter ⁊ mōtibus mixtim decora:
auri ⁊ argenti necnō ceteroꝝ metallorū ac salis poptimi genitrix
fecūdissima: terraꝝ fertilissima: vino habūdantissima: siluarūqz
⁊ pascuoꝝ frequētissima: ꝑ maiori sui pte vndiqz aut ingentium
molibus alpiū aut potēti fluminū decursu clausa. Hanc regionē
plurime natiōes incoluisse ferunt ⁊ semp potētior supueniēs ge
neratio agri fertilitate allecta infirmioreꝝ aut expellebat natiōeꝝ
aut subdebat. Mā ⁊ datoꝝ populus certā eiusdeꝝ regionis ptem
olim inhitasse tandeꝝ nō sine turbatiōe secessisse ac relicto pingui
pānonie tellure marittima loca nouergie ꝓxima occupasse ⁊ sibi
ibidem ppetuā fecisse sedem phibet. Conspecta igit hac regione
huni omī cetui vlterius nō incedere sꝫ cū vxoribus ⁊ familia ac ar
mētis bigisqz ⁊ thabernaculis cū quibus de natali solo descende
rāt terra ī eadem ꝑmanere placuit. Incolebāt eisdeꝝ tpibus pan
noniā longobardi gens aduena ac almani ⁊ italici cum illis: ⁊ te-
trarcha quidē matrin⁹ vel aūt vt quibusdaz placuit martin⁹ noie
natiōe longobard⁹ de sabaria oriūdus: tū eideꝝ regiōi tū vo mes-
sie achaye vtriqz tracie dalmacie ⁊ macedonie de romanoꝝ gra ꝑ
erat homo armis bellicis iformat⁹: hic cū īmensaz multitudineꝝ
ignote gētis intra sui dominij limites penetrasse ⁊ ad rippā Cicie
castra posuisse: manūqz in dirreptiōem reꝝ sui populi extendisse
audiuit totus ꝓtremuit: nec illos sui regimīs cū gente aggredi au
sus fuit. Romanoꝝ igit petiuit auxiliū: eadē tempestate detric⁹
de verona natiōe alman⁹ romanoꝝ principū de voluntate omni
germanie ꝑsidebat iste detric⁹ ꝑ romanos in matrini auxiliuz de-
lectus est. Quāobrem detric⁹ ꝯgregato īgenti germanico itali
coqz ac aliaꝝ ꝑmixtaꝝ gētiū exercitu descēdit in pānoniaz ⁊ īzaz
halom castrametatus est: de hinc ad ciuitatē potentianā vbi ma-
trin⁹ ꝯgregata lōgobardoꝝ multitudīe residebat vēit. Erat enī
hec ciuitas vt quidā aiūt latinoꝝ ad litus flumīs danubij int the-
tem ⁊ zazhalom situata ad qz cū venit Detricus cū matrino consi
liabant: si trāsito danubio hunos ī illoꝝ descensu ⁊ thabernacu-
lis inuadere deberēt vel ad cōmittendū bellum aliū competentem

locū eligerent: quisq3 modus cū tam ignota gente in ꝓflictu esset
seruand9. Hac igit ꝓsilij disceptatiõe int detricū ⁊ matrinū diuti-
us ꝓtracta: hunis eosdẽ ꝓtrias ipsis res disponere ignotuz erat
mīme: q̃re magna ꝑte sue gentis ad ꝑliuz disposita: cetis i ꝑme-
uo descẽsu ꝓ custodia rerū remanẽtibus venerūt secus danubiū:
quos licet detric9 ⁊ matrin9 sibi ꝓpinquos esse sciãt: nõ tñ illos
ꝓpter intstantiã danubij timebãt cū eos omīno nauiū carere sci-
rent suffragio: ducebant igit quietas noctes nec quippiã hostez
tanto flumīe a se disiunctū metuebãt. Huni vo plurima qui iam
flumīa post discessuz ipsoz a scitia in vtriū officio trãsnatare asue-
uerãt noctis tenebroso subsilẽtio vtrib9 eisdem inflatis se illoruz
nauigio cõmiserũt. Trãsnatato itaq3 infra sicambriã danubio in
ea ꝑte vbi nũc villa kelensewld locata est: ꝓpter qõ ⁊ eadez hoc
vocabulo denoiata fore dr̃: irruerũt tandẽ hostilez sup exercituz
in campo secus ciuitatez potentianã: quẽ illa sua intra menia ca-
pere nõ pokat: in tentoriis quiescentẽ ingens exuberat vocifera-
tio cedesq3 maxia cõmittit. Naz matrini ⁊ detrici exercit9 ex subi
ta iuasiõc attonitus nedũ in sui defensionez armis vti valeret ve
rũ ad quam ptẽ fugere deberet ignorabat: pimebant ergo ꝑ hu-
nos velut errabũda pecora nec illis quepiã fuga vitã redimebat
Quare omi ea ꝑte lombardici pit ⁊ almanici ceterarũq3 gentiuz
exercitu que extra muros ciuitatis erat fuge intẽta ⁊ ꝑ hunos cru
delit trucidata: ⁊ deleta huni postq3 dies illuxit in campo Tar-
nokwlg descenderũt. Detric9 aũt ꝑ hanc iuasionez admodũ tur
batus vna cū matrino ⁊ residua ꝑte exercit9 eque tũ in ciuitate po
tentiana tum vo in castris ad zazhalom ꝓstituta erat irruit super
hunos: bellũ igit cõmittit adcerrimũ hincinde cadunt cadauera
mortuoz magna strages fit ꝑte in vtraq3 solis: tandez circa occa
suz hunis tũ p̃cedentis noctis in somno tuz ꝓtinuis belli labori
bus fatigatis romanoz exercit9 fit superior: sz cū non minorez q̃m
huni accepisset stragẽ illos fugientes ꝓsecutus est mīme: illi qui
dem fugiẽtes trãsnatato rursus danubio puenere ad suos: i hoc
ꝑlio kewe capitaneũ intisse de hunis quoq3 centũ ⁊ viginti qui-
q3 millia: ex detrici vo ⁊ matrini exercitu dẽptꝰ illis quos noctur
na i tẽtoriis pugna pemit ducẽta ⁊ decẽ millia corruisse: antique
hungaroz tradũt historie. Altera vo die detricus ⁊ matrinus ce

de gentis eoꝝ cõnumerata timentes ne altera vice similes fierent victores vt tantũ ꝑprijs reseruatis ꝑsonis soli si possent ī castra redirent: cũ cũcta ipsoꝝ exercitus resouitate vsus Tulnã ciuitatẽ ꝑcesserũt. Hec ciuitas nr̃o euo ducatui austrie subiecta ẽ et tres tẽ ꝑcesserũt. Hec ciuitas nr̃o euo ducatui austrie subiecta ẽ et tres rastas distat a wienna: illa aũt ciuitas tẽpestate erat latinoꝝ iterqz ciuitates pãnonie computabãt. Cũ aũt huni hostẽ retrocessisse cognouerũt ad campũ certamis sunt reuersi: cadaueraqz suorũ ꝛ kewe capitanei recolligẽtes more scitico iuxta stratam cõmunẽ decenti cũ honore condigne tradiderũt sepulture: ꝛ nihilominus tante rei ꝑpetua ꝑ memoria ibidem statuã siue columnã lapideã solennẽ erexerũt locũqz illum keweoza vel kewebaza vocauerũt: nostra quoqz etate locum eundez corrupto vel mutato vocabulo: ꝑ ut id apud hũgaros fieri solet: keazo appellare haud absurdũ est arbitrari.

De bello ad locum qui kesmawr dr̃ cõmisso.

Ost hec huni siue hũgari animositate armorũqz directiõe romani exercitus expta renouato exercitu partes pãnonie transdanubiales inuaserũt: ꝛ illis obtẽtis ac subiugũ redactis totaqz familia in cosdez transdicta versus Tulnã ciuitatez vbi ipsoꝝ hostes congregati manebant ꝑcesserũt. Detricus vo ꝛ matrin⁹ cum omi apparatu romano exercitus quẽ habere potrãt in campo kesmawr illis occurrerũt: agri ergo cõcursu mutuo ambo hostes ꝓtrarias irruerũt in turmas. Huni vo magis more qz pugne cedere ꝓptãtes scitica ꝓsuetudie clamores edentes horribiles ꝛ timpana pulsãtes omi armoꝝ genere maxie inumerabiliũ emissiõe sagittaꝝ in hostem vtebant: turbatis ea propt vndiqz romanis agmĩbus huni maxiam ī illis cedem efficiebãt: post bellũ tandez mane inchoatũ ꝛ horã vsqz nonam acri certamie ꝓtinuatuz roman⁹ exercitus deuictus post ĩmensaz sui stragẽ tergauertit: quos huni in se quẽtes i sortẽ ꝛ vindictã suorũ ꝑ illos i cãpo tarnok wlgie occisorũ acriter ꝑimebant: cecidit ꝑlio in hoc matrin⁹ hunoꝝ ense infectus ꝛ detric⁹ sagitta i frõte vulnerat⁹ tãti sanguis cuasit diluuiũ cui⁹ tãdẽ sagitte trũcũ ipse detric⁹ vrbẽ ad romanã dignitatis impatorie in curiã pro documẽto certamis ꝑ ipsuz cũ hunis commissi in fronte detulisse ꝛ propt̃ hoc ĩmortalitatis nomẽ vsurpas

se narrat: hũgarorũqz in ideomate halalthalon detreb dici meruit pñtem vsqz in diem: hũc detricũ galliam quãdã habuisse t illã q̃nto magis deferebat tãto maiori claritate refulsisse fabulãt. In hoc quidez plio ex hunis q̃draginta millia necnon illoz capitanei bela keme t kadycha cecidisse dicunt: quoz tandem capitaneoz cadauera ipsi huni ad statuã memoratã detulerũt t ibidẽ cõdigne tradiderũt sepulture. Quãti aũt romano de exercitu corruerũt p compto valet dicere nemo: sufficit tñ certamẽ in hoc tãtam ipsos cladem accepisse: qõ p amplius illos cõtra hunos cõgregari nullus omino hoium psuadere potuit.

De electione Atile in regem deqz illius moribus t armoz gestaminibus quibus in hostem vtebat.

Um p⁹ hec pacifica possessiõe pãnonice regio
nis potiti: domĩce incarnatiõis quadringente-
simo primo: ab ingressu vo eorum in pãnomã
ãno vigesimo octauo: ceteris capitaneis vt su
pra dictũ est vita functis Attila dũtaxat qui hũ
garico ideomate ethele dictus est ⁊ buda fratre
ciusdem supuuentibus eundem atilam sup se vnanimi voto pa-
riter ⁊ consilio regia dignitate extulerũt. Cõpetebat huic homi-
ni hec dignitas cum oiuz hunoꝝ pacri fuerit ingenio robore qui
dem animi ⁊ laboꝝ tollerantia disciplinaqz rei militaris ac indu-
stria ⁊ ambitione omibus superior in hoste fallẽdo insidijsqz op-
primendo acdolis struendis versutus ⁊ pcalidus corpore stren-
nuis animo fortis pariter ⁊ audax in voluntate quidez magnani
mus ⁊ in prelijs astutissimus psona egregi⁹ pectore ⁊ humeris
latus colore teter siue fustus intuitu austerus barbam quidez lon
gam deferebat venerens quoqz admoduz fuisse traditur. Attila
principatu adepto tanq̃m regio de germine natus omnia sui re-
gimĩs negotia serie ꝑ optima ⁊ glorioſa composuit: naz se expe-
ditiõemqz suam armis politis p̃muniuit: multa quoqz ingenia
machinas videlz ⁊ cetera tormẽta ad fringẽdas ciuitatuz ⁊ castro
rum munitiões p̃parare piter ⁊ adaptare fecit: decem p̃terea sal-
catorum curruũ millia habuisse fert: ⁊ cum his suus vbiqz exer-
citus muniebat. Thabernacula quidẽ ac papilliões ⁊ tẽtoria il
lius iuxta diuersaꝝ regionũ ritũ ⁊ ꝯsuetudiez varijs modis ꝓtex
ta hẽbat: ex quib⁹ vnũ ꝑ psonali eiusdẽ residẽtia sericeis ꝓtextũ
de pãnis auroqz splẽdenti ac lapidib⁹ p̃ciosis intermixtim ador
natũ ⁊ tam mirifice ꝓiunctuz ⁊ solidatum fuisse tradit: vt extendẽ
tibus illud ⁊ recolligentibus faciles p̃beret labores. Columne
vero eiusdem tentorij auro ductili fabrefacte in illarũ iũcturis la-
pidib⁹ adornate p̃ciosis fuisse dicunt: sua etiaz maristalla quam
suis exercitualib⁹ in expeditiõib⁹ deferebat ꝑ maiori pte de pur
pure ceteriqz sericeis pãnis erat p̃parata. Hec licet diuersaꝝ re
gionũ equoꝝ genere sepi⁹ fuerit repleta: nõ tñ largus princeps
illoꝝ gaudebat de pluritate: sz illos tum principib⁹ exercitus sui
tũ vo suis militib⁹ habũdãt distribuebat i tãtũ qõ aliqñ duos vl
tres ꝑprio equitãdi ꝑ vsu vix hẽbat: selle quidẽ ⁊ ceti equitãdi

apparatus multo resplẽdebãt auro ⁊ gẽmis: mensa quoqꝫ tũ vo coquinaria vasa aurea fuisse dicunt. Thalamus quidez ⁊ stratuz regale quibus suis ĩ expeditiõibus ꝓpria vtebat ꝓ quiete: nõ si ne auro gẽmisqꝫ ac ceteroꝝ ꝑcioſorũ metalloꝝ genere erãt: in tã tũ qõ ambasiatores extranei illius campestria dũ veniebãt ad ho spicia eadem conspiciẽtes his a quibus venerãt redeuntes mira bundi referre non valebãt. Iste rex nõ tantũ in his sed in cũctis seculi pompis habũdans ⁊ glorioſus erat: q̃zuis seuerus fuerit pegrinis tñ a natiõibus suã ꝓpt liberalitatem multũ diligebat. Confluebãt enĩ ad illũ mũdi de cardinibus bellũ quoꝝ cure erat extranee nationes quibus ille in magna rex distributiõe liberali ter respondebat: in expeditõe vo sua decies centena millia huno rum extraneas ꝑter nationes que inumerabiles erant habere ꝓ hibet ⁊ cũ vnus de ipsis decies centenis millibus bello vel moz te deficiebat alter in illius locũ moz dirigebat: nolebat enĩ tant⁹ princeps vt suus exercit⁹ quãdocũqꝫ eclipsim pateret: arma qui dem tutricia hunoꝝ de scitia secũ apportata ex corio ferroqꝫ desu per polita fuisse ferũt: arcusqꝫ ⁊ sagittas ac lãceas pacutissimas ad offendendũ hostem gestabãt ac clipeo vel scuto tectiti ⁊ cultro qꝫ ad femur accincti vultu horridi barba crinibusqꝫ ĩdispositi pel libus vestiti cũcti populo troi piter ⁊ formidini erãt: ipse quoqꝫ atila rex q̃zuis ad subiectas sibi gẽtes liberalis fuerit ꝓpt ĩnataꝫ tñ sibi seueritatẽ suiqꝫ ĩtuitus austeritatẽ a suis nimiũ timebatur: suis quoqꝫ bellicis ꝓ insignijs tũ ĩ scuto tũ in vexillo auis ima ginẽ ad modũ austuris depictã coronã in capite hũtem gestari fa ciebat. Hec quidẽ insignia ꝓ hunos siue hungaros vsqꝫ ad tem poza ducis geyse filij ducis toxon gestata fuere. Titulus ãt suus hãc formã cõtinebat. Atila filius bendekucz nepos magni nem roth nutritus: in engadi dei gr̃a rex hunoꝝ medoꝝ gothoꝝ da noꝝ metus orbis ⁊ flagellũ dei.

Quomodo rex Atila Budam fratrẽ suuꝫ sui regni effecit participem.

Ostq̃ autem atilia in regie dignitatis gloriã sublima tus extitit romanaqꝫ ỏstitit se ꝓtegere man⁹: ipse ati la sedeꝫ sibi ĩ ciuitate sicambria supius noiata elegit: tandeꝫ exinnata sibi ambitiõe vicina ꝓstituit ĩuadere

regna. Quãobrem ne ipso abseñ. hostilis quippiã suo in domi-
nio efficeret manus Belam frẽm suũ sui regimis efficit ptícipẽ et
illum a flumie Titie vsqz ad amnem Tanai sup vniersas bar-
baras sibi subiectas natiões principẽ z rectorez ꝓstituit: post hec
sue potentie fama vndiqz diffusa z validis natiõibus ad illũ con
currẽtibus, puincias circũstantes Messiaz. s. ac achayam mace-
doniã z vtrãqz traciam iuasit. Tulerant enĩ hee regiones matri-
no contra hunos auxiliuz z regi atile, ꝓpterea easdem q̃m primũ
inuadere cure erat: quibus tandẽ regionibus rex atila ꝓdomitis
z subiugũ sui principatus redactis victor rediit sicambriã: hec re
gis atile victoria multas orbis p ptes diffusa marcianũ romano
rũ z totius orientis impatorem territauit: nam statim postq̃z tan
tarũ terraz atila triumpho est potitus: timuit ne eo magis sui im
perij penetraret ad interiora cum psys qui tũc illius fines acriter
purgebant treugas fecit: hac etiã regis atile sorte maxie ptes mũ
di pulsate mlte natiões potissime ille quarũ dirreptio rerum ani-
mi erat sponte illi se subdiderũt inter quas walmer orientalium
rex gothorũ nobilissimus ardaricusqz gepidaz rex famosissimꝰ:
ꝓterea marchomani sweui signadi eruli z turringi populi ex ina-
ta milicie vtute pstrẽnui regi atile in seruitutẽ piterqz z societatez
sponte se dederũt.

De memorabili z magno Atile regis bello in campis cathalanicis commisso.

Exigitur Atila tantaruz superbus impio natio-
nũ: tantarũqz viribus fretus gentium omnia qne
cogitabat se facile pficere posse arbitratꝰ ẽ. Qua-
re vt dictum est in sicambriam rediens: cunctis sui
dominij principibus solennem curiam se celebra-
turũ promulgare ꝓcepit. Edicto igitur regio ma
gnas circumstantiũ regionũ p partes diuulgato z ipsa curia mul
toz aduenaz nobiliuz aduentu tumescente. Tandẽ detricus de
verona qui prius hostis erat regis beniuolẽtia piter z liberalita
te auditis. Cũ multis germanie principibus tanti regis venit in
curiã z nõ minus ceteris se illi exhibuit gratum z familiarẽ. Rex
vo atila multa libalitate illi ceterisqz principibꝰ cũ illo existẽtibꝰ
rñdit. Cũ igitur detricꝰ principem erga se beniuolũ esse sensit per

suasit illi vt regiones occidentales romão impio subditas iuade ret. Aiebat enī quod oīum armoꝝ essent destitute p̄sidio: ⁊ si rex illas aggrederet non sine magni honoris nomīe exinde rediret: qua ꝓpter rex atila consilio detrici ductus in gentem mouit tū suetum extranee gentis expeditiōem egressus tandem de sicambria primo illiricos dicit iuasisse. Deinde omni pene germania pagata ac cunctis ciuitatibus ⁊ castris que occurrebant subuersis: ī trauit tandem in regnuz Constantie vbi rex sigismūdus eiusdem terre princeps circa Basileam magno cum exercitu illi dicitur occurrisse: quo ꝑ regem atilā cum omni expeditiōe sua contrito ⁊ fugato. ℙost hec dum idem rex sigismūdus ad arcendum hostem se viribus imparem vidit: atile dominio cum omī sua se subdidit gente. Deinde rex atila secus renū transiendo Argentinam ciuitatem munitissimaz quā romanoruz cesar nullus expugnare potuisse tradit obsedit: expugnauitqz ⁊ cuncta que in illa erant diripuit ac muros illius in multis locis diruere fecit vt cūctis intrātibus in illam liber ⁊ sine difficultate p̄beretur introitus: edicēs nihilomin⁹ firmissime ne illius murus rege ipso viuente quādocūqz repareť vt nō argentina sz ꝓpter viaꝝ pluralitatē q̄s ī muro illius fecerat apire Stroſpurg vocari deberet. Deinde amoto exercitu: luxoniū: bizantiā: chalom: masticon: ligonem: burgundiā ⁊ lugdunū ciuitates mūitas ac fortes opibusqz ⁊ viro diuites expugnādo dirripe ac humoten⁹ ōstruere fecit: tandē ꝑ omnes gallias discurrēdo oīa euertebat nec aliqz ciuitatē vel castellū aut opidū a manu illi⁹ quippiā tutare potuit mūitio sz velut seua quidā tēpestas in igne ⁊ gladio oīa ꝓsumpsit: int hec ignorabat rex atilia ethiū romanū patriciū cū īnūerabilib⁹ occidētaliuz nationū copijs ad galliaꝝ subsidiū adueniſſe. Tertiā ergo ptem sui exercit⁹ ꝓtra soldanū mirmāmon denoīatū principē potētissimū qui tūc gallicie dñabat destinauit: quos duz soldanus ꝓtra se venire p̄sensit. Cū esset ad cōmittendū ꝓflictuz impatus de vrbe sibile fugiēs ante illos brachio maris quod strictū sibile dī transnauato ī marochiam se recepit. Atila vero rodano flumine ten⁹ progrediens ⁊ omnia demoliens: tandē vrbem aurelianam obsedit in cui⁹ obsidione patriciū p̄dictum ꝓtra se armari gēteſqz cō ducere audiuit: ne igit wisſegothi id ē gothi occidētales ī gallis

manentes: ipsi patricio imigerent sibiq3 ex hoc hostilis manus
grauior fieret timuit: quãobrem astutia quadam amicũ gothis se
simulans ad theodoricũ illor3 regem nũcios destinauit 7 se cũ il-
lo amicitiã seruare velle tantũmodo cũ romanis sibi agere debe-
re ẽtimauit: ethius vo pricius i hac re atila solertior prius regem
theodoricuz adortus est: illiq3 antiquas huno3 inimicitias q̃s i
suam gentem i eiusdem de ꝑprijs sedib9 expulsione itulerant re-
ducens i memoriaz eundez ab atile amicitia discidens suã contra
xit i societatem. Atila aũt cogitans quanto magis differret bello
tanto magis iimica man9 augmentaret: qua ꝑpter aureliane ci-
uitatis ab obsidione suis copijs remotis vt hostẽ minus ꝓmptũ
adoriret illac vbi hostis manebat accellerare festinabat: in tran-
situ aũt cum quidã heremita vite idonee i montium abruptis re-
pertus 7 ad atilam regem adductus quodq3 futura p̃dicere sciret
accusatus fuisset. Rex atila illum humaue suscipiens suaz reruz
euentum ab illo suscitatus est: ille multam post taciturnitatẽ i fe-
sto regi dixit: maxie princeps homiem ignarum diuinã cogis ex
primere voluntatez quid putas i me esse de celestibus qui vermi
culus sum terre: sz vt a potentia dei mei quẽ tu ignoras quẽq3 pse
queris te nihil tenere aut me tibi de futuris dicere aliquid nõ pos-
se arbitreris magis vt deberem i lingue misterio dissolutus ad te
hec vba facio: tandem inquit. Deus omipotens qui tantaz gen
tũ regit impiũ hac vice sue austeritatis gladiũ tuas dedit i man9
Tu eni es flagellũ dei 7 tua scueritate a sua declinãtiũ iusticia ipi
etatẽ ipse de9 corrigere voluit: recipiet tñ hũc gladiũ a te dũ volu
erit 7 illũ alteri tradet: vt aũt scias bello cũcta vincere nõ huma-
nitatis sz dinitatis esse potẽtiã hac vice romanis p̃lio iferior eris
non tñ infra temp9 tibi p̃fixũ tuis de manib9 psecutiõis gladius
cadet nec tuũ hac vice oino extinguet iperium. Stupefactus ad
modũ rex atila i heremite relatiõe illũ amouẽs ac sub custodia te
neri p̃cipiẽs vniuersos auruspices 7 dinatores quos adistar pa
gano3 magna futuraz rez dicẽdi ꝑ spe secũ ɔferebat ad se voca-
ri iussit 7 illos si heremite sequerẽt iudicia tẽptauit: illi gdẽ extis
pecoz vt barboroz erat ɔsuetudis ꝓspect9: aliaz etiaz rez ad id
idoneaz scrutinijs diligẽt examiat9 dicta herẽite approbarũt: ni
hilomin9 tñ ɔtrie ptis sũmũ ducẽ i p̃lio casurũ p̃dixerunt. Rex

b
fr
ꝓtrig.

duxi in Pra
tine Lib.

atila cum oiuz principũ esset supbissimus oia que p̃dicta erant in se ꝓtingere q̃z fuge p̃sidio se ⁊ suũ populũ saluum efficere poptauit heremita tum ꝓtubernia atile tum munera refugiente p atilaz in pace dimisso ipse atila cũ cuncta sua expeditõe cathalanici agri vbi romanus congregatus erat exercitus dcuenit: munituſqz castris curruũ falcatox hostem expectabat: ſz cum ebium patriciuz multo extraneax nationũ p̃sidio gaudere audiuit: mox illuz tertiam ptem sui exercitus ꝓtra Soldanuz misisse penituit astutissimus princeps ad iuenta occasiõe a p̃licio sub pace fienda inducias pugnãdi petebat nõ vt terga vteret ſz vt dimissa sui exercitus ps iterim ad illũ remearet. Cognouit p̃licius regis atile astutiaz ⁊ iducias se datux neganit: ingenti enĩ tum romani exercit⁹ tũ vo extraneax nationũ armata expeditiõe gaudebat: antique enĩ hũgarox historie cũ illo decẽ reges occidentales cũ cũcta illox potẽtia fuisse tradũt. Anthonin⁹ vo ⁊ sigilbert⁹ p̃fatuz gothox regẽ theodoricũ Burgũdiones quoqz ac alanos francos cũ rege ipso rũ meraneo saxones ripariolos lambriones sarmatas brittones luterianos ac pene omnẽ populũ solis ad occasũ manentẽ ethio p̃licio auxilio fuisse: atilã vo regẽ cũ quigentis millib⁹ de pãonia egressuz extitisse suis posuere i cronicis: ⁊ q̃zuis ipse atila diuinatõibus p̃dictis admodũ turbatus fuerit: tamẽ qx supremuz ducez hostilis exercitus i p̃lio moritux p̃dixerãt: de iteritu ethij p̃licij cũ ille totius romani exercit⁹ esset dux cogitabat: nãm illi⁹ necem cũ sibi supra oẽs molestus foret pmaxie optabat. Hac ergo itentõe atila etiam cũ iteritu sui populi bellum cõmittere non formidabat. Conuenerũt igit vterqz hostis i cãpis cathalonicis qui i longitudine ducenta ⁊ i latitudine septuagita ad miliaria extẽdi phibent: ⁊ dum sibi distarent leuibus vsi sunt certamibus: tãdẽ ventum est ad locum vbi certamen amplius differri nequiebat. Atila vero rex tum heremite tũ diuinatox responsa pmente ferens de exitu belli dubius occasionem dedit vt hostem maturo die conueniret vt si viri armorumqz inferior esset p̃sidio saltem supueniens nox illi adiutorio fieret. Qua ꝓpter adue spascẽte iã die oĩs multitudo vtusqz ptis cõmota est. Concurrũtqz hĩcinde fortissime natões: bellũ inchoat asperrimũ: quale vix vlla narrat historia: clamorib⁹ tubarũqz ac timpanox resonãtijs ⁊ ensiũ

tinitibus alta resonant aera multa millia hoiuz hincinde ꝓstran
tur. Oiſqz illa campi planicies cadauerib⁹ adeo repleꝛ vt neceſ
ſe eſſet pugnãtibus ſup occiſoꝝ coꝛpa decertare: tanta ibi hoium
equoꝛũqz multitudo coꝛꝛuiſſe: tantuſqz ſanguis effuſus extitiſſe
tradiꝛ vt riuulus exigui mométi mediũ certamis decurrẽs ꝑ cam
pũ ex hoiuz equoꝛũqz occiſoꝝ cruoꝛe tantũ iundatiõis cepiſſet in
cremẽtũ qõ cadauera ſecũ traheret ꝑemptoꝝ. Cecidit in hoc ꝑ
lio rex ille gothoꝝ ꝑſtantiſſim⁹ theodoꝛic⁹ inter fortiſſimos ho
ſtiũ cuneos inꝛfectus: ꝑterea ex vtraqz ꝑte centũ octuaginta mil
lia hoiuz ꝑ hiſtoꝛicos qui bello de hoc ſcripſere ꝙſi vna votis cõ
ſonãtia in hoc turbine belli periſſe tradunt. Et ꝙzuis in chroni
cis hũgaricis Atilã victoꝛez fuiſſe ceteſqz reges qui ethio patri
cio in ſubſidiũ venerãt: audita moꝛte regis theodoꝛice fugiſſe po
ſucrint: ſigilbert⁹ tñ ac anthonin⁹ ꝛ quaſi vniuerſa romanoꝛum
opa hiſtoꝛiaꝝ Atilã bello iferioꝛem fuiſſe narrant. Dicũt enĩ ſi
gilbertus ꝛ anthonin⁹ qõ diu equo moꝛte hoſtem iter vtrũqz pu
gnatum fuiſſet: tandem exercit⁹ Atile ceſſiſſet ꝛ ſe plauſtroꝝ iter
munimẽta ꝓtinuiſſet: ſequẽti vo die thoꝛiſmũdus theodoꝛici re
gis gothoꝝ filius qui cũ patre ꝓtra hunos pugnaturus in ſubſi
diũ patricij venerat: ꝑris moꝛtem hunoꝝ ſanguie vidicare Ati
leqz caſtra cuz ſuis gothis expugnare diſpoſuiſſet: qõ poſtqz ati
le inotuiſſet idem: dum oĩno de victoꝛia iam deſperaret: de equi
tũ ſellis ſtruem cõponi iuſſiſſet iquiens: ſi hoſtem ꝑualere vide
biꝭ hanc ipſe ſtruem aſcendã voſqz ignez ſupponite: elegi eteni
potius a vob qui mei eſtꝭ cremari ꝙz hoſtiuz gladijs ĩterire aut ca
ptus qui rex tantaꝝ ſum nationũ ĩ manus romanoꝝ vel gothoꝝ
de venere ꝛ illis ludibꝛio fieri. Ethius aũt patrici⁹ thoꝛiſmundi
voluntatꝭ ꝓſcius timebat: ne deleto atile exercitu ipſe thoꝛiſmũ
dus victoꝛia ſup⁹ illi cui nũc auxilio ẽ hoſtꝭ fieret: armaqz ĩ ro
manos vertens illos de facili oppꝛimeret: ꝙꝓpter thoꝛiſmũ
do ꝙſi de rebus ſibi neceſſarijs ꝓſulens ait. Thoꝛiſmũde ꝛ ꝑez
vidicare ꝛ hoſtem oppꝛimere cũ ad hec vnanimi voto ꝓgregati
ſim⁹ eẽt optimũ: ſed cũ patꝛa tuaqz obſeqa aiuz meũ ĩ bona vo
luntate tibi annexerũt vellem tibi de tuis rebus admodũ placen
tibus aliquid ꝑſuadere: ſcis eteni genitoꝛẽ tuũ iam vita eẽ fũctuz
ꝛ te germanũ domi habere hoiez regnãdi ꝑ idoneũ: timeo igitur

ne audita morte patris regnum sibi vsurpet. Tu quoqz si hunos aggrederis qui heri vicisti: cū belli dubi⁹ sit exit⁹: hodie vici poteris ꝛ p⁹ hec fractis virib⁹ domesticū gerere bellū tuo germano imp̄eris acerbuisqz tibi cū tuis q̄z cū alienis erit dimicādum: age igit̄ ꝛ festina vt poti⁹ p̄uenias q̄z p̄uenaris. Thorismūd⁹ q̄si salubre ꝛ sibi necessariū ethy amplectēs ꝓsiliū se ita putauit faciēdū quo abeūte resid⁹ roman⁹ exercit⁹ simūl cū auxiliarijs dispsus ē. Tertia quoqz ps exercit⁹ atile que huic bello int̄ esse nō potat ipso viuēte pānoniaz redire ausa fuit nūq̄z: sz ibidem cathalanicis īoris pmānsisse ꝛ ciusdē ꝛre incolatuz recepisse: ipsi aūt huni quos rex atila ꝓtra zoldanū destinauerat p̄ter extrancas natiōes sexagīta quīqz millia fuisse: ꝛ hoꝛ quidē capitāeos ipsoꝝ lingua hispanoz vocatos extitisse ꝛ exīde hispaniā nomē accepisse tradūt.

Hi dicti sunt Sp

Quomodo atila rex flagellum dei se vocari iussit ꝛ de destructione remensis ciuitatis.

Ost hec rex atila cū vidit romanoꝝ exercitū dilabi maiori scuritate ītumuit: arbitratusqz est ampli⁹ romāos cū illo ꝓgredi nō audere dixisse ferť: stelle cadūt ꝛra tremet en ego maleus orbis: seqz iuxta heremite dictū flagellū dei iussit appellari: tandē tātas belli p⁹ fatigas ī cāpo p̄lij supradicto aliquos pdies cōmorat⁹ est: deinde monēs agmia: popul⁹ enī adhuc restabat īfinit⁹: ītex maiori cum rabie gallie ciuitates aggressus est. Dū igit̄ trabas venit vbi scūs lup⁹ erat epūs hic cū atilā appropinq̄re audiuit pōtificali mox indut⁹ hītu cū oī sui cleri cetu illi obuiā ꝓcessit: cūqz corā illo venisset ꝛ ad illū admissus fuisset: ait epūs: tu quis es qui ꝛraz discipas ꝛ ꝓculcas: cui atila: ego sū inquit atila rex hunoꝝ flagellū dei: ad q̄z vocē scūs lup⁹ epūs portas ciuitatis iussit apire ꝛ ad regez ait: bñ venerit flagellū dñi mei: introduxitqz illos ī ciuitatē: illi vo aut hūanitate ipsius epī exigente vel vt quidā volūt diuino obumbrati numine absqz cui uslibet offensiōe mediaz trāsierūt p ciuitatez. Deinde in tholosanam venit ciuitatē in q̄m p cives eiusez honorifice ꝛ sūma cū laude susceptus est: ꝓpter qō cives ipsi tuz ī psonis tūqz in rebes gratiā illi⁹ meruerūt. Post hec remensez ciuitatē vrbem galloꝝ capitalē obsedit: ingentē enī rex atila hāc ꝓtra ciuitatē cōcepat iraz ꝓpter qō cives eiusdez illi in cathalanicos campos enuti vehe-

Atila dī orbis

mēter resisterāt. Depopulata igit̄ vniuersa illi circūstāti regiōe
acri illā obsidione circūueniēs adhibitis cūctis tormētoꝝ generi
bus que sua ducebat expeditō muros illi⁹ diruere faciebat sagitta
rioꝝ p̄terea multitudo menia illi⁹ densissim⁹ sagittaꝝ casib⁹ iun
dabat ita qd̄ nedū hō ibidez sui ad ꝓtectiōem assistere veꝝ ⁊ muni
tissima sine vulnere auicula illac euolare nō valuisset. Erat ciui
tate ī hac epūs scē vite Nicasius noīe vir maxīs in signis virtuti
bus ⁊ sororez ewtropia denoīataz virgīez specie ⁊ forma p̄clarā
hēbat: que suā deo dedicauerat pudiciciā. Iste epūs simul cū soro
rere assiduis tēpe obsidionis vacabāt oronib⁹. Acri⁹ igit̄ hunis
ciuitatis expugnatiōez īsistentib⁹ cū miseri ciues nullā salutꝭ opē
sꝫ tāti discrimīs solā mortez esse redēptricē ꝯspiciūt lachrymātes
cū mugitib⁹ ⁊ suspirijs ad scūm dei cucurrerūt: illūqꝫ ī orone rep
tū his v̄bis pulsauere: subueni īquiūt pr̄ scē subueni aut ꝯsule no
bis si gentiū seruituti se subiciam⁹ aut ꝓ fide ꝓqꝫ ciuitatis salute
vsqꝫ ad int̄emptōem decertem⁹: vir dei añ hec ex dīna relatione
vrbē penit⁹ subuertendā fore cognouerat: de orone igit̄ eleuat⁹
q̄si de graui somno euigalasset: ciuib⁹ cū magna ꝯstātia ita rñdit.
Indignatiōem hāc iusto dei iudicio vr̄is scelerib⁹ exigētib⁹ vr̄a
sup capita ꝓnotatā nō ignoraui: q̄ ꝓpter flagella dei que ipsimet
ꝓuocauim⁹ paciēter ⁊ nō īuiti sub bona spe ⁊ deuotissime etiā cuꝫ
mortis p̄iculo suscipiam⁹ vt ipsa mors tātū corp̄is sit suppliciū:
et̄ne aūt vite fiat remediū. Attēdite me pastorē vestꝝ si ipse ꝓ il
lo qui suaꝝ me ꝯstituit pastorē ouiū ad mortem p̄atus sū: ⁊ vos si
oues meo estis de ouili q̄s cognoscit pastor vr̄m imitate pastorez
nō negligatis sꝫ p̄ati sitis oīa que occurrerīt ꝓ amore xp̄i tollera
re: sic enī frēs charissimi itur ad astra. Instanti⁹ igit̄ nō tantuꝫ ꝓ
corpoꝝ eliberatiōe q̄ntū ꝓ aīaꝝ q̄s illecebri vita polluim⁹ salute
ꝓ īimicis quoqꝫ nr̄is: illoꝝ tanq̄ꝫ aīcoꝝ salutē optātes Orem⁹.
His verbis vir dei ciues vsqꝫ ad mortē turbatos ꝯsolabat̄: nec
min⁹ scā v̄go ewtropia expansis ī celū manib⁹ ciues ipsos ad su
scipiendā instantē martyrij coronā aīabat: int̄ hec huni dissolutꝭ
ciuitatis mūitiōibus ꝑ ipsā ciuitatē discurrētes furibūdi omne vi
uēs qd̄ illis occurrebat gladio vastabāt. Nicasi⁹ v̄o epūs simul
cū ewtropia sorore sua ad valuas basilice gloriosissime virginis
marie: q̄ꝫ idez vir dei in arcē sedis epālis eiusdez ciuitatꝭ fūdauc-

rat: hymnis ⁊ cãticis spũalibus vacantes cucurrerunt: mox que vt ferratas acies scũs p̃sul vidit manu silentiũ idicẽs ait ad illos O dĩne volũtatis mĩstra fortitudo: q̃re ꝯtra naturã hũane ꝯditionis victoriaꝫ vr̃e dignitatis seuissimã in rabiẽ ꝯuertitis: ver⁹ nãq̃ quõdã nobiliũ bellatoꝝ iuris titul⁹ subscriptus erat hũilibus ꝑcere ⁊ debellare suꝑbos: ecce plebs xp̃iana deo suo hũilis ⁊ devota vr̃is in ꝯspectib⁹ ꝓstrata vsq̃ ad mortez obediens veniam pecijt: si eni oues meas ꝑseuerãte ipietate queritꝭ me primũ ꝓ ipsis victimaꝫ dĩne maiestati libate his dictis. Cum pr̃ scũs rursus ad or̃onez ꝓstrat⁹ hũc v̀siculũ diceret. Adhesit pauimẽto anima mea ꝯtinuo gladiatoris sequit̃ ict⁹ ⁊ vir dei capite trũcat̃. Nõ ergo ab ore decollati v̀bũ scĩtatis destitit: sꝫ ĩmortalitatẽ quã sꝑ optabat ĩpetrauit dicens viuifica me dñe scd̃m v̀bũ tuũ. Scã autez v̀go ewtropia vidẽs circa se oẽm ĩpietatis illoꝝ seueritatez mitigatã ⁊ suã pulcritudinez q̃si paganoꝝ litib⁹ cognoscens reꝭuari: malens mori poti⁹ q̃ꝫ illis asentire: ⁊ in illoꝝ ꝯtubernio viuere: ad int̃fectorez epĩ ait. Heu tyranne infidelis magnũ dei virũ indignis manib⁹ iugulasti ⁊ me tibi abutendaꝫ reꝭuas ꝓpter qd̃ diuina iam te sentẽtia damnat: ⁊ mox his dictis nõ femĩea v̀tute sꝫ dĩna vltiõe saltu repẽtino in illũ insiliens raptis illius palpebrꝭ oculos ei⁹ vindex euulsit: ⁊ ꝯtinuo gladios ꝑsequentiũ in se prouocauit: ac cũ fratre ceterisq̃ ibi adherentib⁹ illico palmã martyrij ꝓmeruit. Tradit̃ etiã in quibusdaꝫ historijs qd̃ post cõpletaꝫ martyrij cedem: hunos ipsam ciuitatez depopulantes t̃ror subitus ĩuasisset: vidissent eni q̃si acies celestes dimicantes: ipsa quoq̃ basilica horribili sonitu roboasset ꝓpter qd̃ ipsi huni relictis ciuitatꝭ spolijs affugissent. Post hec ipsa ciuitas diu absq̃ hoĩe solitaria angelica sub custodia simul cũ martyrũ corꝑibus ꝑmansisset: ardentiaq̃ lumĩaria ĩnoctiuꝫ obscuritate a remotis visa: celestis etiam cant⁹ armonia audita fuisset: ⁊ tandez eiusdem vrbis ciues qui ꝑfuge p̃sidium ipsoꝝ seruauerant animas remoto hoste vrbem in eandem redissent ipsorum martyrum corꝑa ꝯdigne sepeliuissent.

De passione sanctaꝝ vndecim millium virginuꝫ ⁊ de Buda ꝑ atilam fratrem suum interfecto.

Inter hec rex Atila quendam sui exercitus p̃fectum noĩe

Juliuz vel gywlaz cũ magna ꝑte sue expeditiõis ad obsedionez
ciuitatis colonieñ. que prius agrippina vocabat̃ destinauit: qui
dum eiusdez ciuitatis vacaret in obsidione: ⁊ cetus ille vndecim
milliũ virginũ ꝑclarissimus nullũ sibi a seculoꝝ premordio ha-
bens similẽ duce sancta Ursula brittanoꝝ regis filia simul cũ il-
lustri duce Ethereo Angloꝝ regis nato sponso suo: ac Cyriaco
papa multisqz alijs spũalium ⁊ seculariũ dignitatuz ꝑsonis naui
gij officio Reni flumis alta sulcantes illac aduenisset: mox dictꝰ
ꝑfectus quorũdam romanoꝝ ducũ gentilitatis errore infectorũ
ꝯsilio simul cũ hunis obsidioni dicte ciuitatis ĩsistentibus: ingen
ti cũ clamore ⁊ feritatis austeritate in tam sacrũ virginũ collegiuz
truculentus velut hostis irruit: omnesqz vsqz ad internitionem
deleuit harũ sanctarũ v̀ginum passionem plures describũt histo
rie: ⁊ q̃zuis decladis illaꝝ tempe discordent: tamẽ quia nulla hu
noꝝ potentia ꝑter atilianam aliquãdo coloniã obsedisse tradit̃:
ob hoc hãc scãꝝ virginũ passionẽ eiusdez atilie regis tempibus
factam fuisse admitti condignũ est. Rex autẽ atila post expugna-
tiõem ciuitatis remensis omnẽ galliã ⁊ flandriam demoliẽs. De
inde venit in turringiã ibiqz apud Ismacũ ciuitatẽ ꝓ extollentia
sui nomis ac si romano ab exercitu suus nullũ passus fuisset po-
pulus detrimentũ solennẽ curiã celebrauit: ad q̃z nõnulli vicini
principes ex assecuratione atile regis confluxisse ferunt̃. Deside
rabant enĩ illius vultũ qui tanto sui terrore orbem cõcuteret intu-
eri: quos rex atila magna cum liberalitate suscipiẽs multiformi-
bus donoꝝ muneribus honoratos quieta sub trãquillitate remi
sit. Tandez sup dacos normanos frisones lythwanos ⁊ prute-
nos delectos capitaneos ⁊ exercitũ copiosum destinauit: ⁊ eosdẽ
sue subdi fecit ditioni. Audiuit post hec rex atila romanos ⁊ got-
tos rursus contra ipsum copias adunare ⁊ armatam congregare
manũ. Qua ꝓpter timuit ne post tantoꝝ bellorum laborẽ mili-
te fessus ꝑ illos circumueniretur relictis gallijs festinanter ve-
nit in pãnoniam: ⁊ cum sicambrie demoraret̃ Buda frat̃ suus
termĩos sui rectoratus sibi ꝑ atilam deputatos transgressisse ⁊ il-
lius in absentia regnũ sibi vsurpare voluisse erga illum accusatꝰ
est: ⁊ his rebus id quod rex Atila suo in recessu sicambriã vrbem
atile ꝑceperat vocari: buda vero illam vocabulo sui noĩs Bu-

dawara denoiauerat apud atilam magua comprobatiõe erat: q̃ re ipse rex atila eũdẽ frez suũ dolo circũuentũ captiuauit ⁊ ꝑpriis suis manibus occidit cadauerqz illius in danubiũ demergi fecit. Quo inf̃ecto licet ipse rex atila institerit ⁊ rursus nouo sub edicto statuerit qõ ipsa sicambrie ciuitas nõ aliter sz vrbs atile debeat appellari: huni tñ siue hungari interdictũ min⁹ obseruantes illã Budawara vocauerũt vocantqz o Buda vsqz in hũc diem: theutuni vo edictũ regis trãsgredere magis formidantes ciuitatẽ ipsam sicut tũc obmetũ illi⁹ Eczelpurg id est vrbs atile vocauere sic ⁊ modo illam eodez nomie vocant. Tandez rex atila fratre inf̃ecto sicambrie quiqz annis quieuit: voluit tñ vt quicquid mũdus ageret ipse ꝓscius fieret. Quare speculatores ad cunctas sibi necessarias ptes ꝑput suis expediebat rebus ordinasse dr̃. Quoruz vna statio Colonie in germania: alta in Lythwania: tertia iuxta fluuiũ Tanay: ⁊ quarta in Jadria dalmacie ciuitate constitute erant: ⁊ hoz stationũ cuilibet homies relatu digni a locis supradictis inceps vsqz ad sicambriã continue in tanti distantia spacij locati ⁊ cõstituti erãt: vt dum alter coz de nouis rebus regi referendis clamaret ꝑpinquior illi id cõpetenter audiret ⁊ rursus ad alterz sibi viciniorez reclamaret: quodũ noui rumores si qui forẽt ad regem puenirent ⁊ rursus volũtas regia ꝑput illi placebat ꝑtibus in ꝓdictis declarareť. Preterea rege quieti dato: non ergo quiescebat cursitandi asueta hunoz feritas: quin ꝓtiguaz ꝑuinciaz depopulatiõi dediti maxime ꝑuincias messiaz macedoniaz achayam thessaliã ⁊ vtrasqz tracias armis ifestis ⁊ ꝓtinuis icursibus grauabãt. Qua ꝑpter earundẽ regionũ: sz etiã pãonie ciuitates ꝑ ipsos hunos crebris isultibus fatigate: cũ tantã nequirent ꝓtinuã tollerare veratõem iugũqz dominij regis barbari exosũ haberẽt natali solo derelicto ab ipsoqz rege atila licẽtia impetrata dimissis armentis solis walachis ipsoz qui erant pastores sponte ĩ pãonia remanẽtibus ꝑ mare adriaticuz ĩ apuliam se trãstulerunt.

De expugnatiõe aquilegie ciuitatis.

Hunqz rex atila onerosa post bella in germania galliaqz ⁊ ceteris supradictis regionibus maxie in cãpis cata-

lanicis pacta: quiquiemine pegisset quietem: interea semp roma
nũ p exercitum insidiose sibi illata de iiuria remiscebat totoqz vin
dictam appetebat corde. Qua ppter omni sui exercitus defectu
tum armis hostilibus deleto tum in ptibus catalanicis ex causa
supius memorata remanente in armis ⁊ nouo milite repato. Cu
ria tandem solenni celebrata egressus est de pãnonia p Stiriam
ac Chorinthiam ⁊ Dalmatiã ⁊ has quidẽ regiones crudeli furo
re magna cũ depopulatiõe puadens apud Salonã ⁊ Spaletuz
ciuitates mari adriatico se ꝯiunxit: ⁊ has quidez ciuitates ꝯtriuit
dirripuitqz piter ⁊ succendit. Dehinc iuxta mare ꝓgrediẽs Tra
guriã Sardoniã Sibinicũ Jadriam Nonã Sceniaz Poten-
tiã Polam Chapisteriã terrestrinaz similit ciuitates rebus piter
⁊ populo nõ minus decoras murisqz ⁊ armis firmatas: multa p̃
terea opida in montibus situata demoliuit suamqz ac suoꝝ in di-
reptiõem ꝯuertit: ⁊ velut leo turbatus insaniens suã iiuriaz a ro-
mano susceptam exercitu romani populi in sanguĩe vindicabat:
ꝓpter quod omĩa que illi occurrebant q̃si ingentiuz iundatio aq̃
rum sui exercitus in ꝓfundum submergi faciens. Tandẽ puenit
ad aquilegiam: hec enĩ ciuitas in introitu italie situata ⁊ a quon-
daz anthenore troyanoꝝ duce vt pa dwa originem accepisse dici
tur: vrbs erat magna ⁊ ob metuz Atile tum vallibus tum vero
muris militeqz ⁊ armis ad modũ cõmunita. Atila rex ꝯspecta il-
lius magnitudine cũctisqz munitiõibus q̃si ad resistendũ sibi pre
patis totus incaluit ⁊ sue ꝯfusioni ascribi posse indicans: si p⁹ tã-
tarum ciuitatũ expugnatiõem illam solã quasi territus intactã re
linqueret. Obsedit igit illam ⁊ multis machinaꝝ ceterorũqz ĩge
nioꝝ ad frangendũ murum aptis generibus illius munitiõibus
adhibitis qꝛ ciues eiusdem illam in multo suarũ tumqz hostis di
scrimĩe psonarum ꝓtegebant trienni obsidione in illius vacauit
expugnatiõe: ⁊ cum tantus populus tanti tempis p spaciũ vni-
uersas circumstãtes terras maxime in rebus ad cibuz necessarijs
spoliasset: ac omĩa que vicina erant ex longa obsidione adinstar
locustarum consumpsissz in tantũ ꝙ obsidentes nõ minori q̃z ob
sessi penuriã laborarent id regis atile animuz vt ab illius obsidi
one recederet sepius monebat. Elatum tñ principem innata sibi
supbia a ꝓposito desistere non sinebat. Qua ꝓpter cũ vna dieꝝ

ipſe rex ſui exercitus cum principibus conſcenſis equis ciuitatez eandem circũambularet ⁊ muros illius vnde ſibi opportunior ciuitatem ipſã inuadendi daret facultas conſpiceret Ciconiam que alto vnius turris eiuſdez ciuitatis in culmĩe nidificauerat pulloſqz ꝓcreauerat vnuz ex pullis ſuis roſtri miſterio capere ac ad arrondinetuz ipſi ciuitati ꝓpinquũ deferre ⁊ rurſus poſt aliũ redire ac in ceteris pullis ſuis idem quod in primo fecerat facere vidit. Quo viſo rex illis qui eum comitabant ait: aſpicite auem futurorum ꝑſciam: ſentit enĩ ciuitatez noſtras ꝑ manus ruiturã ⁊ ne cũ ciuibus interiret ſe ⁊ pullos ſaluare ſatagens locum mutat habitatiõis: ſumꝰ igit fortes in bello ne hec ſola ciuitas dicere valeat que nulla ꝑ nos obſeſſa dicere valuit. His igit verbis rex atila omnez ſui exercitus animum ad ipſius ciuitatis expugnationem fortius irritauit: qua ꝓpter die craſtina ingens fit concurſus agminũ omniqz cũ impetu ĩfelix ciuitas vexatur. Ciues vo illiꝰ dũ etiam poſt captã ciuitatem nihil aliud q̃z morte ſe redimere poſſe vident ĩ ipſius ciuitatis ⁊ ſui ꝓtectione mori malentes menijs ciuitatis iſiſtentes acriter dimicabant ⁊ hunos ab ingreſſu ciuitatꝭ eomagis arcebant. Cunqz rex atila eo die ſe nihil ꝓficere potuiſſe conſpexit: die altera aliud genus piculi ĩ ipſam ciuitatem excogitauit. Precepit enĩ vt omis ſue expeditiõis inumera multitudo ſellas de quattuor dũtaxat equitibus vnã afferrerẽt ⁊ illas iuxta muros obſeſſe ciuitatis ꝓicerent. Fit igitur ingens ſellarũ congeries: cui tandez ipſe rex ignem ſupponi mãdauit quibus ardẽtibus ciuitatis eiuſdem muris ex ignis vehemẽtia ĩ ea pte debilitatꝰ ⁊ ꝓcipiti ruine datus fuiſſe dr̃: quibus viſis rex ipſe rurſus coapto ad bellũ inumerabili populo miſerã ⁊ pauitantẽ ciuitatẽ aggredit: ꝑdurante quoqz pugna ĩ ipſius ciuitatꝭ expugnatiõe feſſis agmĩbus recentia ingerebat ex quo obſeſſis vniuerſaliter in ſui defenſionem laborantibꝰ nulla dabat requies. Tandez fora hunoꝝ multitudo ꝑualuit: itrauitqz ĩ ciuitatem ac omne viuens qđ hũanũ erat ſenes ⁊ iuuenes abſqz ſexus diſcretõem crudeliter trucidauit. Omnes iſup tante ciuitatꝭ diuicias direptõi mancipãdo ſolas femias q̃s illaꝝ a morte redimebat pulcritudo refuantes. Erat tũc ciuitate ĩ eadẽ femia quedã tũ parẽtũ abortu tuz vo fidei regiõe pudicitiaqz nobilis pulcritudis vo forma nõminus

cunctas ciusdem ciuitatis femias excellens nomīe digna. Huiꝰ femīe domus supra rippam fluuij ciuitate in eadez defluētis erat hec cū audiuit hostē solas tantū femias forma dignas a morte p̄ seruare īgemuit ⁊ potius mori q̄z carnalis ludibrij facinore tam a seua natiōe ꝓtamiari p̄optās statim postq̄z illoꝝ strepitū sue do mui appropinq̄re psensit altiorē sue domꝰ in arcē ꝓscēdēs īnolu ta capite ⁊ oculis dicti fluuij i alueū p̄ceps se deiecit mortuaq̄z ibi dem expirauit.

De origine venetoꝝ.

Ec regis atile seueritas venetiaꝝ ciuitatē nostro euo multi populi dñatricem auri ⁊ agri possessiōe epulen tā vt veteres canūt historie fundauit. Mā cū rex ipse italiā aggressus toti occidēti terrori esset venetoꝝ po pulus tempe in codē vt Anthoniꝰ refert i diocesi que castellū di cit ciuitatez edificabat. Tandez p̄terq̄z regem atilā aquilegiam obsidiōe grauasse audierūt simul cū q̄zpluribus aquilegie ciuibꝰ qui sibi añ ciuitatis obsidiōem de salute ꝓuiderāt cū p̄ciosa sup pellectili omiq̄z familia ob metū atile ꝓprijs sedibꝰ derelictis in q̄ndam insulā aquilegie vicinā que nūc vetus venetia vocari di cit intrauerūt: ⁊ cū nec ibi tutā sibi mansiōem esse arbitrarent rur sus nauibꝰ oneratis se ad insulā que riuus altus dicebat trāstule rūt: seq̄z ibi ab impetu hunoꝝ quibꝰ nō erat copia nauiuz illesos ꝓmanere posse cogitātes sibi māsiones munierunt: ⁊ ex cōmuni prioris agri vocabulo venetias appellauerūt: licet quorūdā fu erit opinio venetos de sabaria duxisse originē: tñ q̄ sabariā lati nos longobardos inhītasse in illa que taz ipsis longobardis q̄z ceteris natiōibus scolā generalez multis philosophoꝝ poetarū ac cetaꝝ artiū dogmatibꝰ luculent illustratā fuisse: ⁊ illā p̄allari cū quōdā gothoꝝ regē diurna obsidiōe fatigatā mime tñ captam Tandē vo p̄ regē atilā expugnatā extitisse: ⁊ pꝰ eiusdē expugna tiōem p̄ regē atilā factā cives illiꝰ in italiā se trāstulisse ⁊ in ciuita te papia iuxta flumē Ticinuz fundataz incolatū recepisse tradunt historie. Ob hoc veneti in q̄ntuz aquilegie illos comitati sūt ci ues potius troyam q̄z de sabaria oriendi dici merent.

De optentu ⁊ de ditione ciuitatis Rauenne.

Apta igit ⁊ incinerata ac humoten⁹ destructa aquilegie ciuitate rex atila nodū vindicte satur circūstantes vrbes aggressas oia velut fulgur quidā queqz illi occurrere de molit⁹ est. Quā primū enī ꝯcordiā in distrctu fori iulij situataz: de hinc ī ducatu lōgobardie pictauiā que nr̄a etate padwa vocitatur: post hec veronā: vincētiā: brixiaz: cremonā: manthwā: pgamā ⁊ ferrariā ciuitates magnaz abundātia rerū affluencites cepit ⁊ sue subdidit ditiōi. De hinc venoso gladio ī agrū emilianū se igessit i illi⁹ ciuitates adistar aliaz post multaz direptiōem rerū ī deditiōem recepit. Tandē rauennā ad ciuitatē appropinquauit ipsā cadem austeritate domitur⁹: erat ciuitate ī hac eisdez ī diebus archipresul quidaz Johānes vocitat⁹ arriana pfidia polutus: hic ī sedis apostolice pitqz ⁊ fidei xpiane contrariuz: duodecim cardinales sue secte imitatores constituisse thesaurūqz ingentis copie habuisse narrat archipresul iste aduētanti regi atile suo simul cum clero albis amictus stolis obuiā venit ac illū vt ciuitati piter ⁊ ciuibus parceret supplex deprecat⁹ est: ꝓmittēs nihilominus illi si sue adheret fidei xpianosqz psequeret quod ipse efficeret vt rex atila omnē italiā ac vrbē romanā piterqz ⁊ affricaz sine difficultate gentisqz sue sine iteritu sibi subiugaret. Rex vero atila magis dominādi cupidie q̄z vt secta illi⁹ sequeret ꝓ motus ad archipresulem ita dixit. Parcere quidē hūilibus bonū est sed ne ciues tui ō ꝯsilio aut virib⁹ quibus nostre pararūt obstare potentie glorient volum⁹ vt repagula portarū ciuitatis deponantur nobisqz ī ipsam ciuitatē itroitus pateat ⁊ simł nostri exercitus equoz vngule nob itrātibus illa ꝯculcēt: placuit rauēnanis ciuibus regs voluntas: qua ꝓpter dissolutz vndiqz einsdem ciuitatz portz regem ipsū cunctūqz illius exercitū ciuitatem ī eandem itromiserunt: trāsiuit igit omis hunorum exercitus ciuisuis hoium absqz offensione p ciuitatem ⁊ ipse rex ī illa suum ad beneplacitū cōmoratus est. Ab inde motu exercitu ī Liguriam transiens mediolanū ac ticinuz vrbes nomiatissimas aggrediens contriuit ac post ī illis habitantiuz ciuiū captiuitatem vł occisionez direptōi dedit: nouissime tandē tanqz hūam sanguis effusiōe rerūqz ꝓda saciat⁹: eo ī loco quo minuti⁹ fluuius padum amnē influit statina

firmauit castra reuoluens dietenus ĩ mente an romanam deberet aggredere vrbem: sz alarici gothoꝝ regis exemplũ semꝑ ꝑcorde preqz oculis ferens: qui capta ꝑiter ⁊ expoliata vrbe romana amplius non superuixit illac ire differebat.

De aduentu Leonis pape ad Atilam regem.

Omnes italie ꝑ fines maxĩe ĩ romana vrbe regis atile ꝑstrepuit voluntas: q̃re ĩgens timor vniuersos inuasit romanã ergo ꝯsultãtes quid facerent vltimatiz ꝯsiderata regꝭ erge rauenensez epũm hĩta beniuolẽtia leonem papã ipsis apud eũdem gr̃am obtinere posse arbitrãtes illũ adierũt apud eũqz hec verba fecerũt. Sanctissime pr̃ diuine vltio ire nostris exigentibꝰ de meritꝭ ꝓpinqua est uec aliter illam ꝑterq̃z ꝑ te euadere posse cogitamꝰ. Subueni igit̃ ouibꝰ tuis ꝓ quibus xp̃us sanguĩem fudit ⁊ mestã trepidantẽqz ꝑ metu vrbem ciuiũ illiꝰ cum occisiõe ne deseras ĩcinerari. Tu solꝰ es qui nob̃ gr̃am ĩuenire poteris si atilã regem ꝓ nobis adire nõ recusas. Ite igit̃ alme pater ⁊ si nõ aliter etiã cũ nostroꝝ exhibitõe censuũ illũ nob̃ placatum redde. Inter hec rex atila magna ꝑte sui exercitꝰ coaptata ꝑficiẽdo illi capitaneũ zoward de genere zoward oriũdũ illũ ĩ apuliã destĩauit qui oẽm apuliã necnõ t̃raz laboris ꝑiter ⁊ calabriã vsqz ad regionẽ ⁊ ciuitatez cathonã olim achatone philozopho vt dr̃ fũdatã ꝑcursitãtes demoliti sũt magna quoqz cum ꝑda ad regem redierũt. Tãdem leo papa cũ cleri multitudĩe multoqz apparatu ecclesiastico dĩnis illuz ꝑcedẽtibꝰ vexillis ad atilã venit. Cui rex atila obuiũ se ꝑbuit: ⁊ dũ ꝯuenerũt dignos rex illi exhibuit honores: equis igit̃ ĩsidentes colloquio vsi sũt: ⁊ licet petitões apl̃ici atile regi displicuerĩt: ꝑ omĩa tamen leo papa suã erga illum assecutus est voluntatẽ: ⁊ nõ tantũ vrbi romane quĩ ⁊ omĩ italie salutem reportauit: ⁊ cũ rex atila pape licentia data illũ dimisisset suis cũctꝭ qui secum erãt de honore ꝑ ipspũ pontifici exhibito petitõibusqz tam faciliter admissis stupentibus ⁊ ipsuz cur extra solitum in papã benignitatꝭ officio vsus fuisset ĩterrogãtibus. Atila ita respõdit: nõ ego ĩquit illiꝰ qui ad me venerat ꝑsonã honoraui: alt̃ ibi astabat vir sacer-

dotali habitu amictus forma ⁊ intuitu seuerus venerandaq; Canicie ꝑfusus qui gladiū euaginatū sua tenebat in manu fremēsq; ⁊ dentibus stridens ī me nisi petita admitterē mortez īstantissimā ⁊ triste ꝑsone mee exiciū mihi minabat̄. Post hec rex atila dissolutis castris rauennā est regressus vbi archipresulez arrianoruz supradictū pape sequens ꝯsilium simul cū cūctis suc secte sequacibus captiuare: exactis tandē ab illis sexaginta marcaꝝ auri millibus ipsū archipresulem iugulare fecit: cū cūcta post hec sui exercitus copia īgenti mole italicarum opum onerata reuersus ē in pānoniam: ⁊ nondū pānonie fines attigeret cum eumichus honorie sororis valētiniani imꝑatoris q̄z idem imꝑator ob dotē pudicitie districtius seruabat ad ipsū venit: idq; vt ipsam rex atila a fratre sibi ꝯiugem expeteret detulit. Rex v̄o atila cum iā italie fines excessisset: nec nisi fatigato exercitu rursus ad italiā redire poterat nūcij verbis motus ad valentinianū imꝑatorem legatiōez misit: vtq; sororez suam in ꝯiugiuz simul cū imperij dimidietate sibi traderet aut occidentale imperiuz rursus deuastatur⁹ rediret illi ītimauit: qd̄ ⁊ fecisset si sibi longior vita suꝑfuisset.

De nouis regis atile nupcijs ⁊ de morte eiusdem.

Rex atila in pānoniā rediens post tantorum tedium laboruz sicambria intrata: illic licet membra multis bellorū strepitibus affecta quietem optauerint. Ipseq; sui regalis sceptri nomen ⁊ gloriā in altum sustulerit ⁊ illius fama cunctas orbi per partes diffusa remotas etiam t̄ras ⁊ regiōes rigoris sui t̄rore ꝯcusserit: ambiciosus tñ princeps cupiditate gl̄ie seruēs magnis maiora appetēs se ad maxima īgeri nō formidabat ⁊ qui iā sui imperij manū ī magnas mundi ꝑtes longe lateq; q̄si vniuersas ewrope ꝑ regiōes extenderat vt gladius suus ī asiatico ꝑiter ⁊ affricano agro notus essz mare trāsire ac egypcios assyrios ceterasq; illis adiacētes regiones inuadere ⁊ suo principatui subiugare suo in animo disponebat. Aliter tñ iudicia disponūt dīna: nam cuz rex ipse plurimarū ꝯtoraliū suaꝝ: q̄rum numerus nō erat ꝯtuberno ꝯtent⁹ mīme v̄ginem q̄ndā supra oēm hūanā formā ⁊ pulchritudinē speciosā

vt ferť bactrianoꝝ regis natã: cui nomen mykolth fuisset sua ad
ꝯnubia adduci fecisset: tandem gl̃iosis nupcijs celebratis: dum
rex ipse in conuiuio vsui vini inqꝫ thoro veneri suaꝝ supra viriũ
potentiã se exhibuisset vtroqꝫ hoste senex fatigatus resupin⁹ ob
dormiuit. Cuius tãdem de naribus sanguis egressus in os ⁊ gut
tur illius ĩgrediens coagulatus illũ suffocauit. Mulier autẽ illa
ad latus ipsius iacens de somno euigilãs dum in dominiũ suum
ãplexibus vti voluisset: corp⁹ ex aĩe rigidũ ꝑiter ⁊ ĩfrigidatũ tã-
gẽdo ꝑsensit: ⁊ cũ pluries tactum motũ nõ redidisset iuuenis pu-
ella ꝑterrita ingenti cũ clamore magnos dissoluta ĩ vlulatus re-
gis acclamabat cubicularios illi clamore mulieris excitati lucer-
nis accensis regeꝫ ipsũ exanimem reꝑierũt: ꝓhdolor gloria mũ
di suꝑis disponẽtibus quo dirigiť calle: rex qui multaꝝ fudit san
guinẽ gentiũ ĩimicus sibimetipse ꝓprio sanguĩe suffocatus est:
ingens rumor oẽm ꝑ pãnoniã excitať ⁊ ipsa sicãbria multo plãc-
tu vsqꝫ ad ethera resonauit. Sepelierũt tãdem illũ regie digni-
tatꝭ cũ honore circa statuã memoratã cũ kewekadycha ⁊ bela ce-
terisqꝫ capitaneis supradictis. Eadem etiã nocte q̃ atila mortu⁹
est imꝑator Marcian⁹ tũc in vrbe cõstãtinopolitana cõmorãs
sopori dedit⁹ ĩ somno atile regis arcũ fractũ vidisse ex hocqꝫ mor
tẽ illi⁹ agnouisse ꝑhibeť. Postq̃ꝫ aũt hum Ticie applicuerunt
vsqꝫ ad ꝑliũ keesmawr fluxerũt ãni quĩqꝫ: a ꝑlio aũt keesmawr
vsqꝫ ad regnũ atile euolut⁹ est ãnus vn⁹. Atila v̓o regnauit an-
nis q̃draginta q̃ttuor: ducatũ tenuit ãnis quĩqꝫ. vixit ãt centuꝫ ⁊
viginti q̃ttuor ãnis. Post ĩgressũ v̓o hũgaroꝝ ĩ pãnoniã septua
gesimo scd̃o ab incarnatiõe aũt dñi q̃dragesimo quĩto anno diem
clausit extremũ.

De bello post mortem Atile regis inter filios eius-dem gesto: ⁊ de reditu Chabe filij regis Atile in scitiam.

Iuulgato regis atile obitu cũcte natiões q̃rũ inťerat
nõ modico pauore ꝑstrepuerũt: ⁊ si illi⁹ de morte do
lere vl̃ gaudere debeãt ignorabãt: cũ illi filioruꝫ esset
ml̃titudo ex quib⁹ aliquẽ pr̃e seueriorẽ gẽitorꝭ regno
potiri cogitabant. Erãt tunc sicãbrie principes germanie multi

regi atile: obmetū illius coacta seruitute alligati: inter quos Detricus de verona excellentiā hēbat non vltimam: ⁊ cum inter filios atile duo essent in locum patris tum animi vtute tum vo etatis maturitate succedere ceteris pstantiores: alter chaba denoiatus ex honorij grecor impatoris filia pgenitus: alter vo aladarius de illustri psapia germanie ducum orta domia krembeylch vocitata susceptus: hos tum huni tum nationes extrance vnusquisq; suū iuxta libitum sequebant: quilibet illor suam ptem p ponere satagens. Detricus vo ⁊ ceteri germanie principes erga hunos recto nō erant corde: hij aladario tanqm ipsor patriote: cū paucis hunis adheserant vtq; hunos vnio animi hoies scindere ac itestinā in discordiā deducere possent omī intentiōe laborabāt: nec illos ipsor fefellit opinio: nā vtrisq; filijs regis in discordia regnātibus: detrico suggerēte ambos int frēs ingens exorta est dissessio: q; ppter horrendū istaurat preliū: magna tātar agmia gētiū sicābrie ciuitat; stricta int menia necnō adiacēti illi in agro pliant igens cedes cōmittit huni quoq; qui extranearū nationū de ruina gaudebāt. Idistar armator qui olim draconis ex dētibus p iasonē dū aurei velleris p obtētu laborasset semiatis exorti fratna cede ꝑsūpti fuisse dicūt: phempta prio oi germanica ceteraq; extranea natiōe mutuo se bello deleuere. Scribitur enī in antiquis hungaror chronicis qō hoc fraternuz certamen hec intestina tāti populi clades vix dies p quidecim consummata fuisset: tantusq; ibidem maxime extraneorum nationum sanguis effusus extitisset quod si id theutuni hungarorum ob odiuz non eclarent dicere possent vt danubius secus Sicambriam defluens ex germanica ceterorumq; nationuz cede in ipsum decurrenti sanguie i tantū pmixtus fuisset quod neq; homies neq; aialia a sicambria iceps vsq; ad potentianā aquā illius puram sine sanguine potare valuissent. In hor etiā plio semp chabe ptem supiorem fuisse tradunt. Tandez ad vltimū chaba cum suis per artem Detrici deuictus fuisse dicitur. Quapropter Chaba cum fratribus suis etate illo iunioribus sibi adherentibus: qui sexaginta fuisse feruntur: necnon quidecim millibus hunorum de ipsa cede resouis ad hunoriuz impatorem auūculū suū in greciam fugisse phibetur: quem ipse honorifice susceptum licet sui regni

ꝑticipem ⁊ grecie incolam facere voluerit: ille tamē natalis p̄rie dulcedine ductus post tredecim annos quos in grecia dr̄ ꝑegisse scitiam moraturus repetiuit in quā tum ꝓpter magnaꝫ illius distantiā tum v̄o longeui itineris grauitate detentus: vix vni⁹ integri anni infra reuolutiōem deuenit. Adita igit̄ scitia chaba bendegwꝫ auū suuꝫ viuū ⁊ incolumen multo tñ senio ꝯfectū īuenisse ⁊ de illius ꝯsilio ꝯsortem sibi nō de scitica natione sꝫ de corosmanoꝝ scitie vicina generatiōe duxisse fert̄: ex hac tandeꝫ vxore sua chaba genuit filiuꝫ nomīe Edemen ⁊ fratrem illius Ed ⁊ donec suꝑuixit semꝑ pānonie pingui de tellure reminiscens sue generationi vt rursus pānoniam repeterent ꝑsuadebat.

Capitulum de Siculis.

Os etiam p̄ter hunos qui chabam comitati sunt tria millia viroꝝ eadem de natiōe p̄lio de p̄dicto ꝑ fuge p̄sidium erepti in pānonia remansisse: ⁊ q̄m primuꝫ in campo Czyglamezew vocato sibi sedem fecisse: tandē occidentales nationes quibus viuēte Atila infesti erāt metuentes ad erdewelwe confinia videlꝫ pānonice regionis se trāstulisse ⁊ non hunos siue hungaros: sꝫ vt ne illorū agnoscerent̄ esse residui siculos: ipsorum aūt vocabulo Zekel se denominasse ꝑhibentur. Hij siculi hunorū prima fronte in pānoniam intrantiuꝫ etiā hac nostra tempestate residui fore dubitant̄ ꝑ nemīem: cum ī ipsoruꝫ generatiōe extraneo mūdum ꝑmixta sanguīe: ⁊ in moribus seueriores ⁊ ī diuisione agri ceteris hungaris multū differre videant̄ Hij nōdū sciticis lr̄is obliti eisdeꝫ non īcausti ⁊ pappiri mīsterio sed ī baculorum excisionis artificio dicarum adīstar vtuntur: hij etiam postea ingentem non modicā excrescentes: hungaris rursus de scitia ī pānoniam veniētibus: cū de illorū aduentn rumor ad eosdem delatus fuissꝫ magno cū gaudio ī ruthenia occurrer̄t. Post hec aūt hūgaris ex nouo regno pānonie potitꝰ ī cōquestratione eiusdē idem siculi eandē ipsi⁹ regni quā añ ea ꝓprijs prosedibus elegerant hungaris volētibus ꝑtem sortiti fuere. Isti siculi chabam in grecia perisse putarunt: nam ⁊ nunc vulgus illorū ad sui alterum viam capescentem trefatice dicere solet. Tunc

redeas dum chaba de grecia reuerteret. Chaba vo legittim⁹ atile fuit filius vt dictū est ex filia honori grecoꝝ impatoris generatus: ⁊ cū rediens i scitiā nobilitate genitricis sue se i cōmūi extolleret hunoꝝ nobilitas illum spernēdo ptemptui hēbat: ⁊ illi id qꝫ nō esset ver⁹ scitie alūnus sz quasi pmixto de sanguie nat⁹ obiciebat ⁊ nec minus scetis chabaz generatōe de aliena pſonē sibi duxisse opprobrio erat. Cū aūt hūgari rursus pānonie solū repecierūt sz filiū chabe in scitia remāsisse. Edemen vo frēm eiusdē magna cū familia hūgaros vsqz ad pānoniā comitasse: ⁊ ex illo abe generatiōem ꝓcessisse tradūt: ⁊ haud dignam huic traditōi decet adhibere fidē potissime qꝫ hūgari atile post mortē tātis ānoꝝ curriculis evolutis rursus i pānoniā venisse phibent: qō eū nepotis illi⁹ tanta ad tpe durare potuisset mīme: fideliū tñ lectoꝝ arbitriū detinet nemo: si id quippiā fieri posse iudicat ꝓpria vt vult vtat volūtate. Postqz aūt tāti populi multitudinē mutu⁹ i discordiā deduct⁹ gladius aut deleuit aut dispsit: pānonicus ager tāte hūane cedis post cruentatiōem habit⁹ exosus lōga ꝑ tpa sine rege stetisse dr. Cū aūt hūgari rursus i pānoniā redierūt: quēdā prīcipē noīe swathepolug filiū morothy natiōe polonū bulgaris messianis tūqz in pānonia ab atila tanqz optīo leo domatis regionibus impitantē repierūt hūc varioꝝ exhibitōe mūeꝝ vt series infrascripte histoie pleni⁹ exprimet allectū ꝑ piter ⁊ exploratū: hūgari subita irruptōe i quodā opido circa pontē boni cui⁹ antiqlia hūcusqz i diē durāt circūuentū oī sue milicie cū vtute deleuisse peribēt: voluere tñ nōnulli qō hūgari i secūdo ipsoruz itroitu non zwathepalug sz moratū prem illius in pānoniā iueniſſent dñantem. Hos eoꝝ oppinio haud fallit: nā cū filius sene pre militari vtute pstantior esset: ipse marothus vltia sue etatis pte laborās oē sue prīcipatus pōdus filio velut viro bellicū ad vn⁹ babiliori cesserat. Iste marothus eadē tēpestate in castro wezprem denoiato morabat qui cū filiū viri⁹ hūgaroꝝ piter ⁊ morti suo simul cūcte cū populo succūbuisse audiuit vehemēti ꝑ dolori vita excessit.

Finit prima pars chronice hungaroꝝ

Incipit ꝓlogus in secũdam ꝑtem chronice hũgarorum

Igestis in prima ꝑte opis huius hunoꝝ siue hũgaroꝝ generatiõis exordijs felicibusqꝫ ⁊ sinistris eorũdem p̃lijs quociẽsqꝫ loco mutauerũt quiqꝫ finis primi eorundẽ regni obtigit. Nũc videndũ est quo tẽpe rursus in pãnoniam redierũt ⁊ qui redeuntiũ fuerunt capitanei ac q̃ntus numer⁹ armatoꝝ in exercitu illoꝝ fuit ⁊ qualiter de nouo pãnonico potiti agro i illo regnẽt hũcusqꝫ in diem.

Narratio secũde ꝑtis chronice hungaroꝝ rursus in pannoniã redeuntiũ deqꝫ capitaneoꝝ ducũ ⁊ regũ illoꝝ post sese subsequentium vita ⁊ gestis: sequitur foeliciter.

Orro eleud filius vgek ex filia enodbilij in scicia genuit filiũ quez ex euentu almus denomiauit. Nã mater illi⁹ dũ esset grauida vidit i somnis auẽ quandã in forma austuris ad se venire suoqꝫ in gremio caput reclinare: qđqꝫ ex vtero illi⁹ torrẽs ꝑsplendidissim⁹ ortus fuisset decurrensqꝫ in t̃ra aliena extitisset multiplicat⁹ qđ ⁊ factũ ẽ. Nã postea de lũbis ei⁹ gloriosi reges ꝓpagati sũt: qui postmodũ in t̃ra aliena hac in pãnonia in gentẽ populoꝝ sup multitudinẽ sũma cum gl̃ia regnauere: qꝛ aũt somniũ hũgarico ideomate alom dr̃ ⁊ illi⁹ natiuitas ꝑ somniũ fuit p̃nosticata: ideo ipse vocat⁹ fuit alm⁹ qui fuit vgek qui fuit ed qui fuit chaba qui fuit ethele siue atila qui fuit bendekuz qui fuit turda qui fuit scemẽ qui fuit ethei qui fuit opos qui fuit kadicha qui fuit berend qui fuit sulthan qui fuit bulchu: qui fuit bolug qui fuit zambur qui fuit zamur qui fuit leel qui fuit leuente qui fuit kulche qui fuit ompud qui fuit miske qui fuit mike qui fuit beztur qui fuit rudli qui fuit chanad qui fuit buken qui fuit bondofard qui fuit farkans qui fuit othmar qui fuit radar qui fuit beler qui fuit kear qui fuit keue: qui fuit keled qui fuit dama: qui fuit boꝛ qui fuit hunoꝛ qui fuit nemroth qui fuit chus qui fuit cham qui fuit noe. Alm⁹ tandez genuit arpad: arpad genuit zoltan: zoltã gẽuit toxun. Anno igit̃ ab ĩcarnatõe dñi iesu xpi septi gẽtesimo q̃dragesimo q̃rto. A morte v̇o atile regis ãno. CCC.

primo vulgarit magyari siue huni: latine vo hũgari tpe ꝓstanti ni quiti ipatoris et zacharie pape denuo ingressi sũt pãoniã: trãs eũtes igit ꝑ regnũ bessor albor cumanor susdaliã ⁊ ciuitatẽ rio noiatã: deinde trãsierũt alpes in q̃ndã ꝓuinciã vbi viderũt aquilas inũerabiles ⁊ ibi ꝓpt aquilas easdẽ manere nó potuerãt q̃ de arborib⁹ tanq̃ muscę descẽdebãt aquile ⁊ ꝓsũmebãt deuorando pccora eor ⁊ equos: volebat enĩ de⁹ vt citi⁹ descenderẽt i pãoniã: exinde mõtes trãscẽderũt ꝑ tres mẽses: tãdẽ deuenert i cõfiniũ regni pãonie ad trã que nũc erdel vocat inuitis gẽtib⁹ memoratis.

De septẽ capitaneis hũgaror ⁊ de septem castris eorundẽ.

Vnq̃ trã in eadẽ descẽdissent irruptiõem circũadiacẽtiũ gentiũ formidãtes vniuersũ cetũ armator quẽ ducebãt in septẽ exercit⁹ diuiserũt ⁊ vnicuiq̃ exercitui capitaneũ spialẽ ꝑficiẽtes centuriones q̃s ac decanos more solito ꝓstituerũt ⁊ vnusquisq̃ exercit⁹ triginta millia viror armator necnõ octingẽtos quinq̃gita septez ꝓtinebat. Nã i scõo eorũdẽ de scitia egressu ꝺ cẽtũ ⁊ octo tribub⁹ ducẽta ⁊ sedeci millia de vnaq̃q̃. s. tribu duo millia armator: excepto familie nũero eduxisse phibẽt: ⁊ his quidẽ septẽ capitaneis ac singlis exercitib⁹ eorũdez ductui deputatꝰ ꝑ ꝓuãdis vtorib⁹ ⁊ reb⁹ ipsor septẽ castra terrea ꝑparũt i quib⁹ tãdẽ castrꝰ aliquãdiu pmanserũt: ⁊ exhinc secutũ est qꝺ ps terre eadez a theutunis Sibemburg id est septẽ castra vocat vsq̃ in hunc diem.

De primo capitaneo ac de albo equo necnõ sella et freno deauratis.

Erat aũt ex istis capitaneis ditior ⁊ potẽtior arpad filiꝰ almus filij eleud filij vgeg: huiꝰ aũt pr almꝰ i pria erdelew occisus ẽ: nó enĩ potuit in pãoniã itroire: in erdelew igit quieuerũt ⁊ pecora sua recreauerũt. Audiẽtes aũt tre vtilitatez de hitatorib⁹ q̃ optimꝰ fluuiꝰ essz danubiꝰ ⁊ melior tra i mũdo nó essz ptib⁹ illis: accepto itaq̃ cõi ꝓsilio miserũt nũciũ noie kusid filiũ kund vt iret ⁊ totã terrã ꝑ spiceret: hitatoresq̃ terre agnosceret. Cuz ergo kusid venisset in mediũ hũgarie ⁊ circa ptes danubij descẽdisset vidit locũ ãmenũ ⁊ circũq̃ terraz bonã ac fertilez fluuiũ bonuz ⁊ pratosũ placuit ei. Deinde venit ad ducez ꝓuincie qui regnabat post atilã vocatuz zwatapolug: salutauitq̃ eũ de suis ⁊ causaz ꝑ qua venerat ma-

nifestauit: hec audiens zwatapolug gauisus est gaudio magno
putabat enī illos esse rusticos vt venirēt ꝛ tram eius colerēt: pro
pter hoc nunciū delicatū remisit: kusid aūt de aqua danubij lage-
nā implens ꝛ herbā periax ponens in vtrē ꝛ de terra nigri zabu
li accipiens ad suos reuersus est. Cumqz narrasset oīa que audie-
rat ꝛ viderat valde placuit eis ꝛ lagenā aque terrā ꝛ herbā eis p̄
sentauit de quib⁹ ipsi sapiendo bene cognouerūt qꝫ terra optima
sit ꝛ aquaz hēbat dulcez ꝛ pratuz cū herbis senilib⁹ que nūci⁹ eis
recitauit. Arpad vo cū suis de aqua danubij cornu iplens ꝛ ante
omnes hungaros sup illud cornu oīpotentis dei clementiaz ro-
gauit vt dñs eis trā impetuū p̄cederet. Finitis his vbis oēs hū
gari clamauerūt deus de⁹ de⁹ trib⁹ vicib⁹: ꝛ ibi iuent⁹ est vsus iste

et seruat apud hũgaros vsq3 mõ: deinde cõmuni ꝓsilio apud ꝑ-dictũ ducez eundẽ nũciũ miserũt ⁊ ei equũ albũ magnũ cũ sella de aurata auro arabie ⁊ freno deaurato miserũt ꝑ tra sua: quo viso dux ipse magis gauisus putabat ꝙ ei ꝑ tra q̃daz hospitalarij mi sissent: nũci⁹ ergo ipetrauit ibi a duce terrã herbã ⁊ aquã: dux vo subridẽs ait: habeãt q̃ntũcũq3 volũt ꝑ hoc munere: ⁊ sic nũcius ad suos reuersus ẽ. Arpad aũt iterim cũ septẽ ducib⁹ pãoniã in trauit nõ sic hospites sz sic traz iure hereditario possidẽtes. Tũc nunciũ aliũ ad ducez miserũt ⁊ ei hãc legatiõem mandauerũt. Ar-pad cũ suis tibi dicit: qõ sup ista terra quã a te emerũt diuti⁹ nullo mõ stes: qz terrã tuaz cũ equo emerũt herbã cuz freno aquaz cum sella: ⁊ tu ꝑpter emphiteosim. i. inopiaz ⁊ cupiditatẽ trã herbaz ⁊ aquã ꝓcessisti. Cũq3 duci dicta essz legatio subridẽs dixit: equũ illũ malleo ligneo intficiãt frenũ aũt in pratũ ꝓjciant: sellã vero deauratazꝫ aquã danubij abiciãt. Cui nũci⁹: ⁊ inde dñe quid dã-ni hẽbũt: si equũ intficis canib⁹ suis victualia dabis: si frenum in herbaz ꝑjcies boies sui qui fenũ falcant aux freni ĩueniẽt: si vo sellã in danubiuz abicis piscatores illi⁹ aux selle sup litus expo-nent atq3 domũ reportabãt: si ergo traz herbã ⁊ aquã hñt totum hñt. Dux ergo ille his auditis exercitũ cito ꝓgregauit timẽs hũ-garos ⁊ auxiliũ ab amicis ipetrauit et oib⁹ coadunatis eis obuiã venit: illi aũt intduz ꝑpe danubiũ puenerũt ⁊ ĩ campo pulcerri-mo sũmo diluculo pugnaz inierũt: fuit aũt auxiliuz dñi cuz hun-garis: a quox facie dux sepedict⁹ se in fugaz ꝓcurit: ꝑsecuti sũtq3 eũ hungari vsq3 danubiũ ⁊ ibi ptimore ĩ danubium se iactauit in quo ꝑ quax vehemẽtia suffocat: retradidit aũt dñs hũgaris pã-noniaz sic tradiderat filijs isrl'tpe moysi traz seon regis amorreox ⁊ oia regna chanaan ĩ hereditatẽ. Duz ergo capitane⁹ iste arpad vteret speciali q̃daz dignitate in scitia ⁊ hanc hẽret ipsa generatio ꝓsuetudiez scitica legittimã ⁊ ꝓbataz vt vn⁹ ĩ expeditiõe gradicti bus debeat ante ire ĩ redeũdo vo retrocedere: ipse ꝑ eo alios ca-pitaneos ĩ pannoniaz adeũtes ferũ ꝑcessisse: eoq3 arpad zwata-polug cuz ceteris hũgaris vt supi⁹ dictũ ẽ debellato ⁊ occiso castra fixit in mõte noe ꝑpe albam ⁊ ille loc⁹ est prim⁹ quem arpad sibi elegit in pannonia: vnde ⁊ ciuitas alba ꝑ scũm regem stephanũ qui de ipso ꝑcessit fundata est ibi ꝑpe.

Secundus capitaneus.

Obolch vero alius capitaneus vnde chaak oriť generatio descendisse dicitur in ipso campo ⁊ loco vbi chaknara nūc iacet dissolutā. Illd̄ etenī castꝝ zobolch fundauit capitaneus qd̄ postmodū chak ipso mortuo suo nomine a suis cognatis ⁊ familia iussit appellari. Primo quidez zobolch dicebať: illud etiam castrum temporib⁹ Andree Bele ⁊ Leuente filioꝝ Zaar ladislai ꝑ cōmune consiliū hungaroꝝ est confractū.

Tertius capitaneus.

Ertius vo capitaneꝰ Gywla fuit: vnde gywla filius ladislai deriuat̃: eratqꝫ iste gywla dux magnus ⁊ potens qui ciuitatẽ magnã in erdelew ĩ venatiõe sua inuenerat que iam pridez a romanis cõstructa fuerat: hẽbatqꝫ filiã noĩe Sarolt pulcerrimã de cuiꝰ pulcritudĩe ꝓuinciales duces diutiꝰ loquebant̃: quã geysa dux ꝯsilio ⁊ auxilio Beliud qui terra kulaꝫ possiderat traduxit in vxorez legittimã: isti beliud kulam dedit filiã suã vt contra frẽm suũ keam debellaret ⁊ post obitũ suũ terrã suã idem kulã beliud hereditauit. Tandẽ cũ gywla hũgaris in pãnonia hĩtantibus infestꝰ esset ⁊ multiplicit̃ aggrauatus ꝑ scũm stephanuꝫ re-

gem in pannoniã est deductus: non tamẽ iste gywla capitaneus
sed ab illo tertius.

Quartus capitaneus.

Harti siquidez capitanei vocabulum fuerat Cuno cui⁹
filius kusid ⁊ cupan qui prope nyr fixere sua castra ibiq3
post baptismũ monasteriũ fundauere.

Quintus capitaneus.

Ed quintus Leel est nomiatus: qui messianos scz Bohemicos de ptibus Solgate expulit: ibiqz diutius castrametatus fuisse phibet: ex isto quidē zuard oritur generatio siue psapia t origo.

Sextus capitaneus.

Extus capitaneus Herbulchu nomen habuit qui circa palatinū sua tabernacula fixisse ꝓbatur.

Septimus capitaneus.

Eptimꝰ capitaneꝰ Ars dī: istiꝰ siquidē generatio circa seyo locū hēbat. Alie vo generatiōes que genere sūt istis pares ⁊ ꝑsimiles: acceperūt sibi locū ⁊ descensuz ad eoz beneplacituz. Cū igit codices quidam contineant qꝫ isti capitanei septez pannoniā introierint ⁊ hungaria ex ipsis solis edita sit ac plantata: vnde ergo venit generatio akus: boz: abe: alioz̄ qꝫ nobiliū hungaroz̄um cuz omnes isti non hospites sed de scitia descenderunt: Assignant enī hanc ratiōem solam quam vulgꝰ dicit. vij. hungaros: si ergo septem soli sunt hungari cum familia ⁊ non plures familie vxores filij filie accipi possunt serui ⁊ ancille. Nunquid eniz cum tali familia regna possunt expugnari:

absit. Accidit aũt temp̄ibus ducꝭ Toxum hũgaroꝝ exercicũ ver-
sus galiã ꝓ accipiẽdis spolijs ascẽdisse: qui cũ in reditu reno trãs
meato: diuisi forent in tres ꝑtes due sine honore vna cũ honore ĩ
hũgariã descendebat quã dux saxonie apud ysmacaꝫ turringĩe ci
uitateꝫ sine. vij. hũgaris oẽs int̄fecit: septẽ aũt ex ipsis reſuatis
amputatis aurib⁹ misit in pãnoniã: ite inquit ad vr̄os hũgaros
talit̄ enarrãtes vt ampli⁹ nõ veniãt in hũc locũ tormentoꝝ: due
v̄o ꝑtes iaꝫ sweuiã introierãt: audito vt acciderat eoꝝ socijs ⁊ co
gnatis dimiserũt spolia accip̄e in sweuia ⁊ quicquid eis occurrit a
flumĩe illirici vsqꝫ flumẽ saar siue leytah occiderũt ab hoĩe vsqꝫ
ad pec⁹: hũgaris aũt. vij. sine aurib⁹ ꝓ eo vt viui redierunt ⁊ se
occidi cũ socijs nõ elegerũt cõmunitas talẽ sentẽtiã dedisse ꝑhibe-
tur: oĩa que hẽbant amiserũt tam ĩ re stabili q̃ꝫ mobili ab vxorib⁹
⁊ pueris illos sep̄antes pedite sine calceis ꝓpriũ nil hr̄e ꝑmiserũt
semp̄ etiã ĩ simul de tab̄naculo ĩ tab̄naculũ mẽdicãdo vsqꝫ dũ vi-
uerẽt ire cõpulerũt. Quiquidẽ septẽ ob offensaꝫ huiusmõi mar-
gyorkak ⁊ gyoꝫ siue laꝫari sũt vocati: ex istis itaqꝫ sic dãnatꝭ vul
gus dicit nõ de septẽ capitaneis istis primis: p̄terea cũ sic quodã
modo ꝓpriũ mũdanoꝝ arrogãtie plausũ plus de se assumere q̃ꝫ
ex alienis cõponẽtes: ideo isti capitanei. vij. de seipsis cãtilenas
fecerũt int̄ se decantari ob plausuꝫ secularẽ ⁊ diuulgatiõem sui no
mĩs vt q̃si eoꝝ posteritas his auditis int̄ vicinos ⁊ amicos iacta
re arrogãtia se valerẽt. Cõstat itaqꝫ nõ tantũ. vij. capitaneos pã
noniã ꝯquestrasse sꝫ etiã alios nobiles qui de scitia descenderunt
vñ in ipsis venerari põt nomẽ dignitatis plus alijs ⁊ potẽtie no
bilitatis v̄o eq̃liter: cũ ergo quidã sint hospites ipso tp̄e nobilita
ti pares hũgaris inquirendũ est q̃re istud esse habuit cũ hungari
nũero ad implẽdaꝫ pãnoniã sufficissent: geycha nãqꝫ dux int̄ ali
os diuino p̄monit⁹ oraculo ꝯuertere cepit hũgaroꝝ gentẽ ad fi-
dem xp̄ianã: ⁊ duꝫ monitu illos ꝯuertere nõ posset paganismis
ritibus deditos ⁊ intẽtos oportebat quosdaꝫ armis edomare: ad
qd̄ faciendũ qꝛ plures fuere fidei repugnantes: quoniaꝫ quippe
adherẽtes necessariũ habuit desideriũ suũ diuulgare regib⁹ ⁊ pri
cipibus xp̄ianis: quo audito huiusmõi desiderio nõ solũ iuuamẽ
transmiserũt sꝫ etiam ꝑsonaliter adierũt quibus fuerat hungaro-
rum crudelitas nociua ac exosa.

De pluribus generatiõibus postmodũ regnũ hũgarie intrãtibus ⁊ primo de generatióe Tata.

Intrauit ergo primo deodatus de comitib⁹ scí seuerini de apulia qui fundator extitit monasterij de Tata ⁊ parator iste etiã cũ scó adalberto pragensi epó scũm regez stephanũ baptizauit: cuiusquidẽ monasterij nomẽ ꝑ eo tata appellat: qr cũ btũs rex stephan⁹ ipsi⁹ nomẽ obreuerentiã nó exprimeret: sz eũ tata appellaret abolitũ est nomẽ deodati sz tata extitit vocatus: vñ etiã ipsi⁹ monasteriũ taliter est vocatũ: hui⁹ quidẽ generatio in pãnonia nõ habet qr q̃zuis vxorẽ habuisset tamẽ sine heredibus finiuit vitã suã.

Generatio filiox hedrich

Ost hec de alamania volphgerus cũ fratre suo hedrico ò comitib⁹ hemburg ort⁹ cũ trecentis dextrarijs falleratis introiuit: cui dux geycha montẽ kiscen ⁊ insulã danubij circa iaurinũ dedit ꝑ descẽsu etno vbi castr ligneũ faciẽs: fecit quoqz i eo dez mõte cenobiũ vbi ⁊ ẽ tumulat⁹ de istꝰ hedrici gñatio deriuat.

Generatio wenczellini de almania sequit.

Descendit quoqz de bauaria wencellin⁹ videlz de vazunburg qui cũ scó stephano in symigio cupan ducẽ intfecit: capitane⁹ eni exercit⁹ extitit illo die: ex istis iako nascit principiũ ⁊ origo.

Generatio hunt ⁊ paznan.

Dicrũt etiã istis diebus hunt ⁊ paznan qui scũm stephanũ regẽ in flumĩe garã gladio theutonico more accinxerĩt Istox nãqz generatio ab istis noibus distare nó videt: istox ita qz comitũ dux geycha fret⁹ auxilio ⁊ scũs rex stephan⁹ su⁹ filius ⁊ diuino poti⁹ quosdã rebelles armox terrorib⁹ nõnullos volũtarie ꝙuerterũt ad baptismũ: quosquidẽ comites taz dux geycha q̃z filius suus latis ⁊ amplis hereditatib⁹ ꝑ ipsox seruicijs ditauere ꝑut apparet nũc manifeste. Quiquidez tẽpis in ꝑcessu hũgaris ꝑ ꝙtractus matrimoniox sũt imixti. Istox etiã consilio et auxilio sup hungaros rex est ꝙstitutus: pluresqz nobiles hũgari duci cupan adherentes baptismuz fidemqz respuentes ad turpia seruitia sunt detrusi: illis nanqz ingerendis iudicatus erat nobilior qui fidei christi citius adhesisset.

Generatio potb

Oth v̄o generatio a cōrardo de altenburg deriuat̄ tēpori
bus regis salomōis filij andree regis venit in pānoniam
hic hernistus est vocat⁹: sz ꝓpterea poth fuit appellat⁹
qꝛ int̄nūcius erat int̄ imꝑatorez cōrardū ⁊ andream ac salomonē
reges: poth enī theutunice latine nūcius sonat.

Generatio merse ⁊ gregorij.

Erse aūt ⁊ gregorij generatio de frantia est ex ꝯsanguinei
tate gwillermi dicti comes kyquini quidē ⁊ renoldi origo
est de hispania cū regīa margaritha ꝯiuge bele regis filij zaar la-
dislai pānoniā adcūtiū: hic enī bela prīo vxorē de polonia hūit.

Generatio guthkeled.

E generatōe aūt guthkeled plura enarrant̄: sz ꝓ certo ꝑ
petꝝ regē dū idez fugit ad heinricū cesarez in adiutorium
sūt ei adducti de castro sthoph sūt exorti de sweuia vnde imꝑator
federicus ortū habz. Ista enī generatio de primatib⁹ sweuie exti
tit: pauꝑes enī sūt hereditatib⁹ sz ꝓbi ⁊ valētes sūt in prīa mēo-
rata. Isti⁹ siquidē guthkeled generatio tꝑibus salomōis regis
ladislai ⁊ geyche ducū extitit exaltata: naz tenet̄ ipsa generatio in
duas ꝑtes diuisa fuit: quidā ducib⁹ adherētes: quidā v̄o salomo
ni ⁊ specialit̄ wyd quez salomō exaltasse ꝑhibet̄ sup alios de ge-
neratiōe supradicta.

Generatio oliuey ⁊ ratoldi.

Ost hec intrāt oliueri⁹ ⁊ ratoldus tꝑe regis colomani de
regno apuloꝝ de caserta ortū habent: illi v̄o de sambuck
de comitibus campanie ex frantia oriuntur.

Generatio hermāni de almania.

Ermāni etiā generatio cū regīa keisla ītroiuit liberi hoīes
sunt de nuremburg hereditatib⁹ pauperes.

Generatio buzad.

E generatiōe quidē buzad ē dicendū: hui⁹ enī generatio ꝑ
regē stephanū filiū scdi bele ī hūgariā adducit̄ ī adiutoriuz
regis mēorati: ex comitib⁹ enī orlamūdi fuit: primit⁹ enī qui vēit
hadolch ē vocat⁹ cui⁹ fili⁹ similit̄ hadolch ⁊ arnold⁹ ex istis ori-
go ꝓcedit buzadbani: hic enī hadolch exprimi non potuit sz per
aloyzando hoholt dr̄: generatio quidē chaak cū alijs quibusdā
generatiōibus ꝯspirauerūt ꝯtra istū regē q̄s ꝑ hoholduz ⁊ suam
miliciam quam cum ipso adduxerat dicit̄ contriuisse.

Generatio keled.

Tephani ladislai ⁊ gregorij filioꝝ keleed ꝓsapia de ꝓuincia Meysneñ. ortũ habet: stephanus enĩ filius fuit sororis meysneñ. marchionis filij comitis de herfold. qui occiso turingie lanthgrauio in frangkfurt in solẽni curia vbi impator elegi debuit ꝑ eũ ac ꝑ alios dum reoccidẽdi sentẽtia per alamanie principes ꝯtra ipsuꝫ lata esset dieb⁹ geyche regis filij scdi bele descẽdit in pãnoniaꝫ cũ dextrarijs falleratis sexaginta ⁊ a rege ꝑdicto receptus solẽniter optimis ⁊ latis possessionibus inuestit̃ ꝓut patet ipso in meysneñ. regiõis ꝓscriptiõis penã intrante: eoꝝ vo qui dicũtur de bobocha de samberg descendit i pãnoniam generatio.

Generatio symonis ⁊ michaelis.

Ymonis enĩ ⁊ frĩs eius michaelis generatio quidẽ mortundorff noiat̃ tẽpibus Andree regis filij bele tertij descendit de hispania: castra quideꝫ multa habet ĩ hispania illa generatio ex quib⁹ vnuꝫ qd̃ meli⁹ est boyoth dr̃: hui⁹ quidẽ symonis auus dũ cũ rege aragonuꝫ ãnis plurib⁹ ꝯtendisset: tandem ꝑ eundẽ regẽ captiuatus in carcere detrudit̃: qd̃ symon comes et bertram⁹ formidãtes cũ scda vxore ꝑfati regis andree que fuerat de Campania in hũgariã intrauer̃t: in hispania enĩ nulla generatio in scuta suo aquilã ferre audet nisi symon ⁊ michael ea ꝓpter ꝙ exercitũ zoldani de Tunisio qui maioritã ⁊ minoritam ĩ siluas ꝑ naues intrãdo ⁊ classes occupauerãt: cetis militib⁹ regis aragonie deficiẽtibus eoꝝ generatio fert̃ expulisse: vñ regis ⁊ cõmunitatis militie decreto est statutũ quod priori signo qd̃ fuerat totũ rubeũ sine aliqua expressa figura in aquilã mutaret̃.

De introitu diuersaꝝ nationũ in hungariam.

Reterea intrauerũt vi hungariaꝫ tam tempe regis geyche ⁊ scẽ regis stephani q̃ꝫ dieb⁹ reguꝫ alioꝝ: bohemi: poloni: greci: hispani: hismahelite seu saraceni: bessi: armeni: saxones: turingi: mysnenses: ⁊ renẽses: cumani: latini qui diuti⁹ in regno cõmorando q̃ꝫuis illoꝝ generatio nesciat̃ ꝑ matrimonioꝝ diuersoꝝ ꝯtractus hũgaris ĩmixti nobilitateꝫ pariter ⁊ descensum sunt adepti.

Continuatio narrationis.

Ostq3 aũt3 watapolug p hũgaros vt supi9 dr̃ ẽ necatus et hũgari descenderũt in pãnoniam p sex annos eox arma t equos meliorare curauerr̃t: ãno igit̃. vij. moraviã t bohemiaz in quib9 eo tpe dux wratisla9 regnare videbat̃ crudelit̃ spoliauerũt Exinde cũ victoria redeũtes treugis ordiatis cũ p̃fato duce vno ãno quieuerr̃t. Post hec carinthiã hostilit̃ adeũtes vltra castx le opach dux meranie gothfrid9 noiat9 t dux carinthie eberhard9 necnó gregori9 aquilegie p̃iarcha ipsis occurrẽtes i simł atrocit pugnauerr̃t: t q3uis ex hũgaris plures ibi cecidissent tamẽ ãbos duces hũgari occiderũt: p̃iarcha tantũ p fugã euadente: abinde spoliata carinthia corniola t stiria cũ maxia p̃da sũt reuersi. Cesar igit̃ conrard9 audiẽs q hũgari impij sui ꝯfinia itrassent duces q3 mẽoratos occidissent decreuit venire i hũgariaz: t cũ exisset de italia venissẽt augustã sweuic ciuitatẽ vt deinde in pãoniã iuasurus hũgaros descẽderet int romãos bellũ generatũ ẽ intea intestinũ ꝓpt̃ qõ ipsuz retrocedere oportebat: iter hec hũgari ĩmobiliter annis tribus ad nullas ptes prexerunt.

Hungari deuastant bulgariam.

Ano aũt q̃rto hũgari bulgariã iuaserũt ac ex ea thesauruz t armẽta inũerabilia adduxere: castra ipsox occupantes t ciuitates eox destruẽtes que domio ꝯcedẽte t nũc habent t possident. Postq3 aũt mẽorata regna deuicerũt p fox iulij vsq3 i marchiaz longobardie itraverunt vbi ciuitatem padwaz igne ac gladio cõ sumpserunt. Exhinc intrantes lombardiaz linthar vercellie ciuitat̃ epũm impatoris karoli ꝯsiliariũ fidelissimuz occidẽtes ex ipsius eccl̃sia thesaux maximũ rapuerũt totoq3 pene longobardiam spoliãtes cũ mario spolio i pannoniã cũ victoria redierũt. Post hec decẽ annis repausantes: anno vndecimo saxoniã turingiã sweuiã francosq3 oriẽtales t burgundos demoliti in confinijs bauarie vltra castx Abab citra danubiũ alemanox exercitus ipsos in reditu honoratos iuaserũt ex obrupto: quos hũgari in fugã turpiter ꝯuerterũt cesis multis millib9 ex eisdez: in quo quidez ꝯflictu ex hũgaris tria millia virox pierũt: qui vero euaserũt ad ꝓpria redeuntes: annis sedecim ĩmobiliter in hungaria pmanserunt.

De morte leel t bulchu capitaneorum.

Egnãte v̄o ꝑ alemaniã corrardo prĩo decimo octauo ãno hũgari egressi quibusdã ꝑtib⁹ theutonie deuastantis cũ ad vrbẽ augustã ꝑuenissẽt vlrico epõ cũ ciuib⁹ ⁊ sweuie prĩatib⁹ resistentib⁹: tandẽ cũ hũgari eãdez obsiderẽt ciuitatez obstĩati nolẽtes de vrbe recedere missis nũcijs ad corrardũ mẽoratũ vt celerit̃ vrban⁹ succureret idẽ nõ õmisit venire: hũgaris igit̃ se icaute circa obsessiõez ciuitatꝭ ĩgerẽtib⁹ alamanic⁹ ⁊ italic⁹ exercit⁹ illos ĩuasit ex obrupto vt si fugere voluissent nõ potuissent ex vna ꝑte fluui⁹ qui illis dieb⁹ ꝑ canales mirabilit̃ ĩundauerat ĩpedimẽtuz faciẽs: ab alt̃a v̄o exercitib⁹ p̃dictis circũuallãtibus sic̃ muris illosqz ꝯstrĩgentib⁹: sic itaqz artati ab hostib⁹ quidaz captiuati ab eis aliqui crudelit̃ sũt necati ĩ quo loco leel ⁊ bulchu illustres capitanei captiuati sũt ⁊ ducti corã cesare: quos cuz cesar requireret q̃re xp̃ianis eẽnt sic crudeles: dicũt nos sum⁹ vltio sũmi dei ab ipso vob̃ ĩ flagelluz destĩati: tũc enĩ ꝑ vos captiuamur ⁊ occidimur cũ ꝑsequi vos cessam⁹: quib⁹ ĩpator: eligite vob̃ mortẽ q̃lẽ vultis: cui leel ait afferat̃ mihi tuba mea cũ q̃ primũ buccinãs postea hec tibi respõdebo: allataqz ẽ tuba ei ⁊ appropiãs cesari cũ se ĩgereret ad buccinãdũ ipsũ cesarẽ sic fortit̃ ĩ frõte cũ tuba fert̃ ꝑcussisse vt illo solo ictu ĩpator moriret̃: dixitqz ei: tu p̃ibis añ me mihi qz ĩ alio seculo eris ꝓuitur⁹. Est nãqz fides sciticoꝝ vt quoscũqz viuẽtes occiderẽt ĩ alio secl̃o ipsis ꝓuire teneãt̃: detentiqz sũt sine mora ⁊ ratispone patibl̃o suffocati: ali⁹ autẽ exercit⁹ hũgaroꝝ in quo erãt bñ viroꝝ armatoꝝ milia q̃dragĩta qui castrametati sunt lõge ab augusta ciuitate senciẽtes socios suos tam crudelit̃ artari captiuari ⁊ occidi seorsũ in q̃ndaz siluã se receꝑũt expectãtes vt se ab ĩuicez ĩpatoris exercit⁹ seꝑaret et dũ maior ꝑs cesaris exercit⁹ tendẽtes irẽt v̄sus renũ: hũgari ĩ cãpo quodã illos ꝯiũgentes sagittis primit⁹ illoꝝ equos occiderũt tota die ipsos nec descẽdere nec quoq̃z fugere ꝑmittẽdo. Tandẽ v̄o se monere dũ nõ possent captiuari se dederunt: cũ quib⁹ socios suos ratispone detentos redimerunt: ipsi vero exinde reuersi tali fortuna eis occurrẽte monasteriũ de vlta cõbusserũt vbi multũ de auro hauriẽtes: abinde reno trãspassato Lothoringensez ducatum igne ⁊ gladio vastauerunt vbi circa strozburg que in latino dicitur argentina in quodam p̃lio erharduz ducẽ lothoringie ⁊ ꝑtoldum ducẽ barbantie

qui ei venerat ī auxiliū captiuātes decollauerūt: inde vo galliaz atrocit affligētes crudelit ī ecclīaz dei seuiētes mettēseqz treuerē se ꝛ aquigranēse territoriū igne deuastātes: deide ꝓ obrupta mō tiū senonēsiuz populos etermiantes ꝛ viā sibi gladio appientes pauerūt: vbi siquidē seguſaz taurināqz ciuitates destruxerūt: mōtes qz ꝑfatos ꝓforātes planū lōbardie cū vidissent totā pene ꝓuin. ciā ꝓcitis cursibus vastauere ꝛ ita ad ꝓpriuz regnū cū victoria re uertunt anniſqz viginti īmobiles in regno ꝑmanserūt.

De obsidione constantinopolitane vrbis.

Jcesimo aūt prīo āno egressi in bulgariā intrauerūt ꝛ inde idropolim venīētes ipsa expugnata ꝓstātinapolim tandē obsederūt: ī obsidiōe igit vrbis mēorate hungaris ꝓstitutis qui dā grec⁹ sīc gygas emissus de vrbe ad luctādū cū eo duos būga ros īpetebat altricari dicēs ꝙ si ambos nō deuīceret grecoꝝ īpa tor censu būgaris teneret: qui cū būgaris īfestus cēt vltra modū vnū ꝓtrariū ei īuenerūt: qui oppositꝰ greco ita ait. Ego īquit sū botbond rectꝰ būgarꝰ mīmus būgaroꝝ: adiūgas tibi duos gre cos quoꝝ vnꝰ ꝓfuare debeat aīam tuā exiturā: alter vo cadauer tuū subterrādū qꝛ certissime censualē faciā grecoꝝ īpatoreꝫ genti mee: vnde capitaneꝰ būgaroꝝ noīe opour qui illi exercitui de cō muni volūtate fuerat ꝓstitutꝰ iussit botond cū dolabro suo ꝓgere ꝓtra portā vrbis que erat metallina ꝛ ī porta declarare vires su as cū dolabro veniēs aūt vsqz portā talē ictū ꝛ cēsurā in ipsa por ta fecisse ꝓhibet ꝙ puer annoꝝ quiqz ꝑ ipsuz foramē exire ꝛ itra re satis large potuisset. Facto nāqz spectaculo būgaroꝝ ꝛ greco rū ꝑata area ad certādū añ portā vrbis ꝑua hora nimiū simul di micātes grecꝰ in trā ꝑ hungaꝝ est detrusus ꝛ statiz sine mora spi ritū exalauit: qđ factū ꝛ casū grecoꝝ īpatoꝛ qui stabat in vrbis ꝓ pugnaclo cū cōiuge sua ꝓ ingēti verecūdia reputātes auerterūt facies suas ꝓgētes ī palatiū verūtamē cū būgari censū repetisset ꝓ quo certamē cōmissū fuerat ꝛ pugnatū dū risuz faceret grecorū īmpatoꝛ de censu postulato recedētes būgari de obsidiōe ciuitatꝭ depopulati sūt totā greciā hauriētes ex ea aurū gēmas ꝛ armēta infinita sicqz ad ꝓpria sūt reuersi: cōmunitas itaqz būgaroꝝ cuz suis capitaneis siue ducibꝰ hec ꝛ alia huiusmodi vsqz ad tempa Totum ducis gessisse ꝓhibet.

De generatiõe ⁊ regno sancti regis Stephani primi regis hungaroꝝ.

Orro Torun genuit Geychã ⁊ michaelẽ. Michael vo genuit Caluuz Ladislauz ⁊ Hazul. Geycha vo diuino ꝑmonitꝰ oraculo. Anno dñice incarnationis nõgentesimosexagesimonono: quẽadmodũ in legẽda sctĩ stephani regis scriptũ est genuit sanctuz stephanũ regẽ: ex saroltb filia gynla. At rex stephanꝰ plures quidez genuit filios: sz inter alios habuit vnũ filiũ nomine Emericũ deo amabilez ⁊ hoĩbus honorabilẽ: cuiꝰ memoria in benedictiõe est: hic aũt ꝑ iscrutabile diuini ꝯsilij inditiũ: raptus est de medio ne malicia mutaret itellectũ eius ⁊ ne fictio decipet animũ eiꝰ quemad-

moduz de ĩmatura morte scribit̃ in libro sapĩe. Ut ergo acta ne agamus: ⁊ exposita ne exponam⁹ quot ⁊ quãtis v̀tutibus floruerit: ⁊ q̃z feruẽs in dei seruitio scũs ꝯfessor xpĩ Emericus dux fuerit scribere sup̄sedim⁹. Quisquis. n. hoc scire voluerit ex legenda eiusdẽ btĩssimi ꝯfessoris: plenã scĩssime cõuersatiõis eius notitiã hr̃e poterit. Nos ea poti⁹ que ab alijs scriptorib⁹ p̃termissa sũt breuiter ac sũmatim scribere intendimus.

De bello sancti regis Stephani contra Cupan ducem symigensem.

Sanctus aũt rex stephan⁹ iam pridem in adolescẽtia sua ꝯtra cupan ducẽ fortem et potentẽ gessit bellũ gl̃iosum Erat aũt cupan filius calui zirind qui etiã viuente geycha duce pr̃e scĩ stephani regis ducatũ tenebat Mortuo aũt geycha duce cupan voluit matrẽ scĩ stephani regis sibi ꝑ incestuosũ copulare cõnubiũ et sanctũ stephanũ occidere: ducatũq; ei⁹ sue subdere potãti: hic fuerat dux symigiens. Stephanus aũt scũs ꝯuocat⁹ ꝓcerib⁹ suis ꝑ interuẽtũ btĩssimi martini ꝯfessoris diuine misericordie ĩplorauit auxiliũ. Postmodũ v̀o ꝯgregato exercitu ꝑrexit obuiã hosti suo: ⁊ ad ãnen: goron: primit⁹ accinctus ẽ gladio. Ibiq; ad custodiã corꝑalis salutis sue duos principes Hunt et paznan ꝯstituit. Totius aũt exercit⁹ sui principẽ ⁊ ductorẽ vẽcellinũ hospitẽ alamanuz genere p̃fecit. Cõmisso itaq; p̃lio inter vtrũq; diu ⁊ fortiter ẽ dimicatũ: s; diuine misatõis auxilio btũs stephan⁹ dux gl̃osam obtinuit victoriã. In eodẽ aũt p̃lio vencellin⁹ comes ĩterfecit cupan ducẽ: ⁊ largissimis bñficijs a btõ stephão tũc duce remũeratus ẽ. Ipsuz v̀o cupan btũs stephan⁹ in q̃tuor ꝑtes fec̃ mactari: primã ꝑtẽ misit in portã strigoniensez: scd̃am in wesprimieñ: tertiã in iauriẽsem: q̃rtaz aũt ĩ erdel. Btũs. n. stephan⁹ dux: votũ qd̃ tũc vouerat d̃o fideliter reddidit. Nã vniuersuz populũ ĩ ꝓuincia cupan ducis degẽtẽ: decimas libroꝝ frugũ ac pecoꝝ suorũ cenobio scĩ martini dare ꝑpetuo iure decreuit: predict⁹ aũt vencellin⁹ genuit radi: radi v̀o genuit misca: misca v̀o genuit cupan ⁊ martinũ.

De pugna scĩ regis cũ Gyula duce trãssiluano

Orro Btũs stephanus postq̃z regie celsitudinis coronaz diuinit⁹ ẽ adeptus: famosum ⁊ lucrosum bellũ ges-

sit ꝯtra auũculum suũ noĩe gyulam qui tũc tempis totius vltra siluã regni gubernacula possidebat. Anno itaqꝫ dñi. m. ij. beatus rex stephan⁹ cepit gyulã ducez cũ vxore ⁊ duob⁹ filijs suis ⁊ in hungariam trãsmisit: hoc aũt ideo fecit: qꝛ sepissime amonitus a btõ rege stephão: nec ad fidẽ xpi ꝯuersus: nec ab inferenda hungarie iuria ꝯquieuit. vniuersuꝫ v̓o regnũ eius latissimũ ⁊ opulentissimũ monarhie hungarie adiũxit. Dicit̃ aũt regnuꝫ illud hũgarice Erdeẽln qd̃ irrigat̃ plurimis fluuijs ĩ quoꝝ arenis aurũ colligit̃: ⁊ auꝝ t̃re illius optimũ est.

De exercitu sancti regis stephani contra Bulgaros ⁊ Sclauos Sequit̃.

Post hec aũt mouit exercitũ sup̄ kean ducẽ bulgaroꝝ et sclauoꝝ que gẽtes loca naturali situ mũitissima ĩhabitant: vñ etiã multis laborib⁹ ⁊ bellicis sudoribus p̃dictũ ducẽ vix tandẽ deuicit ⁊ occidit ⁊ ĩestimabilẽ copiã thesaurorũ ⁊ p̃cipue in auro ⁊ gẽmis ac p̃ciosis lapidib⁹: accepit ⁊ locauit ibi vnũ ꝓauũ suũ noĩe zoltan: qui postea hereditauit illas p̄tes trãsiluanas ⁊ id̃o vulgarit̃ sic dici solet erdelij zoltan. Erat enĩ ille antiquissim⁹ qui vixerat vsqꝫ tp̄a scĩ regis: ⁊ id̃o voluit ipsuꝫ eẽ sup̄ gẽtes opulẽtas. Ex hac itaqꝫ gaza multiplici scũs rex stephan⁹ plurimũ locupletat⁹ albensez basilicã quã ipse fũdauerat aureis altarib⁹ crucibus quoqꝫ ⁊ calicib⁹: indumentis etiã põtificalib⁹ ꝯtextis auro purissimo ⁊ lapidib⁹ p̃ciosissimis ditauit vasa quoqꝫ mĩstratoria ⁊ cet̃a vtẽsilia eidẽ basilice necessaria necnõ ⁊ alijs eccl̃ijs dei regali donauit largitate. Int̃ cet̃a v̓o dedit eidẽ albẽsi eccl̃e quedã donaria sempit̃ne mẽorie digna duo. s. rõnalia quoꝝ vtrunqꝫ hẽbat orã ꝯtextã septuagĩta q̃ttuor marcis auri purissimi ⁊ lapidib⁹ p̃cios̃ que btũs bñdictus scẽ romãe eccl̃ie põtifex ad p̃ces scĩ stephani reg̃ tãte autoritat̃ priuilegio ĩsigniuit: vt quicũqꝫ ĩ celebrãdo missaꝫ eis vteret̃ legittime possꝫ regẽ inungere coronare ⁊ gladio accingere: ⁊ qꝛ peccunia illi⁹ gyule fuit male acquisita: iõ ipsa eccl̃ia frequẽter ẽ passa incẽdiũ: in eadẽ aũt eccl̃ia ipsum auũculũ suũ cuꝫ tota familia sua absqꝫ velle ꝯpulit baptizari: sꝫ postea honorifice tenuit sic̃ patrẽ. Regina v̓o keisla vxor scĩ reg̃ dictã eccl̃iaꝫ aureis crucib⁹: fusorijs: tabulis: calicib⁹: gẽmis ⁊ ornamẽt̃ vlt̃modũ ditauit.

De edificatione ecclesie veteri Budensis.

Einde scūs rex venit in ciuitatē que vetus buda vocat̄ vnacum filio suo sancto emerico ⁊ regina: ⁊ cū ibi nō inuenisset aliquod piuz opus in xpō in quo possit laudari creator omniū: statim scīssimus rex de thesauro p̄dicti kean ducis bulgaroꝝ ⁊ sclauoꝝ quē occiderat cepit in medio ciuitatis edificare grande cenobiū in honore apostoloꝝ petri ⁊ pauli: ditādo illud multis p̄dijs ⁊ simili lib̄tate Romane ecclesie: fulciēdo ī memoriā ⁊ honorē curie Romāe quā corp̄aliter visitarat. Dū igit̄ edificaret̄ magistri lapicide de grecia ducti erāt: ⁊ scīssimus rex cū regina ratiōe deuotiōis ibidem degebāt. Regina aūt cruces: tabulas ⁊ ornamēta ꝓcurabat. Quia v̄o illud grande opus inceptū multos annos cōduxerat: ideo viuente scō stephano rege illud cenobiū nō potuit ꝯsumari: sz volente deo post multū tēp̄is scīssimus rex Ladislaus nepos eiusdē bt̄i stephani: illud op⁹ cōsumauit: vt. s. possit adimplere votum ꝓaui sui sicut inferi⁹ plenius declarabit̄. Consuetudo autē scī regis stephani: maior ista fuit: qd̄ oēs ecclesias quas ipse fundauerat: in quolibz anno adminus tribus vicib⁹ visitabat: ⁊ dū ad ipsas ecclesias deuenisset primo ad oīa altaria p̄gebat ⁊ singulis singulas p̄ces effūdebat Tandē exeundo totā ecclesiā illā circuibat ⁊ fracturas siue scissuras parietū ac tectoꝝ p̄spicacibus oculis ⁊ morose inspiciebat et statim remeliorari ꝓcurabat: nec a loco illius ciuitatis aut ville recedebat nisi prius vidisset renouari. Quo exp̄to regina keisla dū ad aliq̄s ecclesias in hungaria deuenisset: oēs apparat⁹ ī domo dñi existētes sibi p̄ñtari faciebat ⁊ renouanda tam in sindone q̄z in bisso omī anno renouabat. Filius aūt ipsoꝝ bt̄ūs emericus ꝓprias vestes purpureas ante altare deponebat ꝓ altarib⁹ induēdis: sic̄ patet in eccl̄ijs regalib⁹ vsqz mō. Pater v̄o scīssim⁹ bursam aureā in lūbis gestabat: refertam denarijs puri argēti: ⁊ dū paup̄es vidisset mox ibi accedebat ⁊ ꝓprijs manibus eis ꝓuidebat. Illius ideo dextera misericors est in corp̄e exterius coram oculis hungarie vsqz in hodiernū diem.

Incidentia.

Anno dñi. M. xxij. in multis locis incēdia multa ⁊ magna facta sūt. Ingens etiā terremot⁹ ꝯtigit. iiij. Idus

maij. decima hora diei. sexta feria post Ascensionē domini. quasi duo soles visi sunt decimo kl̄as Julij.

De morte sanctissimi Emerici ducis. Et de orbatione oculoꝝ wazul.

Postq̄m aūt magnificauit dn̄s misericordiam suā cum beato rege stephano vertēdo dorsa regum in fugam a facie gladij eius: ⁊ diuino eius principatus atq; potestates subiciēdo omniū extereaꝝ nationū circūadiacētiū: delib̄auit sanctus rex stephan⁹ ⁊ firmiter statuit vt oībus pōpis mūdane glorie calcatis ⁊ temp̄alis regni diademate deposito solius dei seruitio: semetipsuz māciparet ⁊ ab exterioribꝰ curis expeditus ꝯtemplatiuā vitaz tranquillā pacem p̄ageret. Coronā v̄o regie celsitudinis filio suo duci Emerico scīssimis moribus diuinitꝰ instructo se datuꝝ disposuit. Erat. n. btūs emericus in primeuo adolescētie flore supra cōem naturā hominū diuino mūere sublimatus Justitia: prudētia: fortitudīe: tp̄antia: sapīa: sciētia: māsuetudīe: misericordia: benignitate: largitate: hūilitate: ⁊ paciētia armatus: cet̄isq; catholicis atq; policitis v̄tutibus adornatꝰ: sil̄r ⁊ scūs stephanus pr̄ suus. Cū itaq; scīssimus pr̄ scīssimo filio curā admīstratiōis ⁊ gubernādi regni solitudinē intēderet cōmittere: btūs dux emericus ꝓpria morte p̄uētus est. Fleuit aūt eū sanctus rex stephanꝰ ⁊ vniuersa hūgaria incōsolabiliter plāctu magno valde. Tanta v̄o doloris acerbitate scūs rex stephanus exacerbatus in grauissimā incidit īfirmitatē. Et post multos dies vix qualemcūq; vite rep̄atiōem recepit: s; pristine sanitati nūq̄z plene potuit restitui. Nam ⁊ pedū doloribus vrgebat̄ ⁊ tristicia ac gemitibꝰ afficiebat̄: p̄sertim ꝓpterea q̄ nullꝰ videbat̄ de cōsanguineis suis idoneus ad hoc vt eo mortuo regnū in fide christi ꝯseruaret. Pronior etenī erat gens hungarica ritui paganismo inclinari q̄m fidei xp̄iane. Interim v̄o viribꝰ corp̄is cepit destitui ⁊ langore grauissimo se grauatū sentiēs: misit festināter nūcium. s. Budā filiū egruth qui vazul patruelis sui filiū quem recluserat rex ꝓpter iuuenilē lasciuiam ⁊ stulticiā vt corrigeret̄ de carcere nitrie educeret ⁊ ad se duceret ⁊ eum anteq̄z moreret̄ regē constitueret. Audiens aūt hoc keisla regina inijt consilium cum Buda viro nephando. Et festinantissime misit nunciū nomine

sebus filiũ ipsi⁹ buda ad carcerẽ ĩ quo vazul detiebat̃: seb⁹ itaqꝫ
p̃ueniẽs nũciũ regꝭ effodit oculos vazul ⁊ ꝯcauitates auriũ eius
plũbo obturauit ⁊ recessit ĩ bohemiã: post hũc aũt veniẽs nũci⁹
regꝭ vidit vazul oculis orbatũ in eisdẽqꝫ oculis vulneratꝭ duxit
ad regẽ: quẽ scũs stephan⁹ rex vidẽs tã miſabilit̃ destructũ ĩ ni-
mias erupit lachrĩas: sꝫ ĩpediẽte egritudĩs molestia d̃bitã penã
malefactorib⁹ ĩferre ñ potuit. Cõuocatꝭ itaqꝫ filijs calui ladislai
p̃rui sui. s. ãdrea bela ⁊ leuẽta ꝯsuluit eis vt q̃nto citi⁹ possẽt fuge
rẽt vt sic sibi salutẽ ⁊ corp̃ũ suoꝝ ſuarẽt ĩtegritatẽ. illi igit̃ salubri
ꝯsilio scĩ regꝭ acq̃escẽtes a facie maloꝝ ⁊ doloꝝ ĩ bohemiã fugerẽt

De morte scĩssimi regis stephani. Et de electione Petri regis.

Eatus aũt rex stephanus sanctitate ⁊ gratia plenus
scõm quosdam: quadragesimosexto. Scõm aũt hy-
storie in eiusdẽ laudẽ ab ecclesia edite veritatẽ: tricesi
mo septimo sui regni: dñice aũt incarnatiõis: millesi- 1038
mo tricesimo octauo anno: in festo assumptiõis btissime Marie
semp vginis a pñti seculo nequã eripit ⁊ scõr angelor cõsortio
adiũgit. Sepult⁹ est aũt in basilica albẽsi: quam ipse in honore
scissime genitricis dei semp vgis Marie ꝯstruxerat: vbi multa si
gna ⁊ miracula fiũt intueniẽtibus meritis eiusdẽ scissimi regis ste-
phani ad laudẽ ⁊ gloriã dñi nri iesu xpi: qui ẽ benedict⁹ i scla scõ
rũ amen. Cõfestim quoq; toci⁹ cithara hũgarie vsa est in luctum
⁊ ois popul⁹ regni tam nobilis qm ignobilis simul i vnũ diues
⁊ paup plãxerũt sup mortẽ scissimi regis pissimi pris pupilorũq;
lachrimis vbrimis ⁊ vlulatib⁹ plimis: iuuenes ⁊ vgies p tristi
cia ⁊ merore scalidis induti p triẽniũ choreã nõ duxerũt ⁊ oia gene
ra musicor delinitima dulcisona siluerũt: plãxerũtq; eũ planctu
cordis fidissimi: eratq; plãctus magn⁹ ⁊ incõsolabilis. Ait regi-
na keisla cũ buda satellite scelex: petrũ alamanũ vel poti⁹ venc-
tũ frẽm regie regẽ pficere statuerũt: hoc intendẽtes vt regia keis
la mot⁹ sue volũtatis ꝑ libitu suo possẽ cõplere: vt regnũ hũga
rie amissa libertate theutonicis subderet sine ipedimẽto. wilhel
mus aũt pr petri regis fuit frat sigismũdi regis Burgũdior: sz p⁹
intemtiõem sci sigismũdi venerat ad impatorẽ: quẽ impator col-
locauit venecijs ⁊ dederat ei sororẽ suã noie Gertrud in vxorẽ
de qua genuit keislã reginã: mortua aũt gertrud: wilhelmus du
xit i vxorẽ sororẽ sci regis stephani de q̃ genuit petr regẽ.

De seuitia Petri regis.

Ostq; aũt petr⁹ factus ẽ rex: oẽm regie serenitatis beni-
gnitatẽ abiecit ⁊ theutonico furore seuiẽs: nobiles hũ-
garie aspnabat bona tre supbo oculo ⁊ insaciabili corde cũ the-
utonicis beluina feritate rugiẽtib⁹ ⁊ cũ latinis yrundinũ garuli-
litate murmurãtib⁹ deuorabat: munitiões psidia ⁊ castella theu
tonicis ⁊ latinis custodiẽda tradebat. Erat. n. ipse petr⁹ nimiuz
lasciuus: nullusq; co tpe tut⁹ esse potat de pudicia vxoris sue vl
filie seu sororis vginitate p insultu satellitũ regis qui eas impu-
ne violabãt. Videtes igit principes hũgarie mala gẽtis sue qui

cõtra deuz eis inferebant ꝯmunicato consilio rogauerũt regez vt
ꝑcipet suis a taz detestabili ope desistere. Rex aũt fastu supbie ĩ
flatus pestifez ꝑconcepti veneni fetorem in ꝓpatuluz effudit di
cens. Si aliqzdiu sanus fucro oẽs iudices taz clarissimos ꝛ spe-
ctabiles q̃m pedaneos centuriones ac villicos: oẽsqz principes
ꝛ potestates in regno hungarie theutonicos constituã: ꝛ terram
eius hospitibus implebo: ꝛ eã vniuersaliter in potestatẽ theuto
nicoz redigã: ꝛ dicebat hoc nomẽ hungaria deriuatũ est ab anga
ria ꝛ ipsi debẽt angariari. Hec itaqz fuerunt fomenta discordie in
ter petrũ regem ꝛ hungaros.

De expulsione petri regis. Et de electione Abe in regem.

Anno igitur regni Petri tertio principes hungarorꝝ et milites consilio episcoporum conuenerunt aduersus Petrum regem ꝛ solicite querebant: si aliquez de regali progenie in regno tunc inuenire possent qui ad gubernandum regnũ esse idoneus ꝛ eos a tyrannide Petri liberaret. Cunqz neminem talem in regno inuenire potuissent elegerunt in semetipsis quẽdam comitem nomĩe Abam sororium sancti regis Stephani ꝛ eum super se regem constituerunt. Aba vero congregato hungarorum exercitu contra Petrum regem processit preliaturus. Petrus autem rex videns se hungarorum auxilio destitutuz vehementer expauescens transfugit in Bauariam Herrici regis theutonicorum adiutorium imploraturus. Petro itaqz per fugam de manibus hungarorum elapso hungari sceleratissimum Budam barbatum omnium malorum intentorem: cuius consilio Petrus hungariam afflixerat in frustra concidentes: interfecerunt ꝛ duorum filiorum suorum oculos effoderunt. Sebꝰ aũt qui oculos Hazul eruerat confractis manibus ꝛ pedibus peremerunt. Quosdam vero lapidibus obruentes: alios autem in manganis ferreis vastantes occiderunt. Alba vero regali potestate sublimatus consecratus est in regem. Omnes autem constitutiones ꝛ creationes quas Petrus rex ſcõm consuetudinem suam constituerat Aba rex in irritum reuocauit. In his autem rebus gerendis tres de principibus regni precipui fuerunt: vnus vocabatur Hisce: secundus Toiszlan: tertius vero Pezli qui libertatem gentis sue querebant: ꝛ regnum regali semini restituere fideliter nitebantur. In tertio vero anno regis Albe Petrus cum Herrico rege theutonicoꝝ descendit cũ exercitu magno contra Abaz regẽ. Rex igit aba audiẽs petꝝ ab hungaris derelictũ ꝛ ab Herrico rege theutonicoꝝ benigne susceptum. Anno dñi M. xlij. misit nũcios ad cesarẽ vt pquireret an ũimicarct ei p eo

ꝙ Petrum de regno expulerat an etiam pacem stabilem cum eo
posset habere. Cui cesar in respondendo se inimicuz esse ostendit
dicens. Quia meos iniurijs lacessunt quid vel q̃ntũ possuz ipse
sentiet: rex Alba his auditis intellexit ꝙ cesar intenderet Petro
regnum restituere inflammatus in iram: cõgregato exercitu ma-
gno inuasit Austriam ⁊ Bauariaz: ⁊ ex vtraqz parte danubij flu
minis biꝑtitis alis pugnatorum fortiuz percussit eos in ore gla
dij. Tulit itaqz spolia eorum ⁊ plurimos captiuos ex eis secum
trahens a flumine quod vocatur Traijsama pertransiuit capti-
uando vsqz ad ciuitatem Tulnam in qua pernoctauit. Factum ẽ
autem hoc scd̃a feria a crepusculo vsqz ad noctem: mane aũt fa-
cto cum innumerabili multitudine captiuorum in hungariam re
uersi sunt gaudentes. Post hec misit bellatores fortes in karin-
thiam qui plurimos captiuos receperunt ⁊ in hungariam redie
runt. Gotfridus autem austrie marchio circa petomaz insultuz
faciens super eos eorum spolia fertur abstulisse. Tunc enim au-
stria non duces sed habebat marchiones. Eo autez tempore ce-
sar Pascha domini Colonie celebrauit: ⁊ cum principibus suis
consiliatus est qualiter regno suo iniuste illatã ab hungaris iniu
riam deberet vindicare. Qui concorditer consuluerunt ei vt hũ-
garos qui sine causa regnum suum hostiliter irruperant armis ĩ-
uaderet ⁊ captiuos suos ab eorum seruitute liberaret. Mouit ita
qz expeditionem in gentem ⁊ consilio Vraczlai ducis bohemo-
rum ex aquilonari parte danubij venit ad confinium hungarie.
Legati vero hungarorum promiserant cesari quod hungari in
omnibus starent ad mandatum eius: nisi quia Petrum iu regez
non susciperent: quod tamen Cesar supremo opere ꝑficere affe-
ctabat. Obligatus enim erat Petro promissione ꝙ ei regnuz re
stitueret: hungari vero nullatenus consenserunt ⁊ missis mune-
ribus: data quoqz fide ꝙ captiuos theutonicorum abire ꝓmit-
terent. Cesar redijt festinanter cõtra insultus Gotfridi ducis lo-
thoringorum filij ducis Gozzilonis.

De aduentu Cesaris in subsidium Petri regis in hungariam.

Sequenti anno Aba rex missis legatis ad cesarē que pacis sunt querebat ꝓmittens captiuoꝝ dimissionē quos habebat: eorum aūt quos reddere nō poterat cōdignaꝫ compensatiōem. Cesar vō noluit componere donec in bauariaꝫ veniret vt que ꝑ hungaros iniuste lesi fuerant compositōi pacis interessent: venit ergo cesar ad terminos hungarie ⁊ in crastinuꝫ expugnare disposuit obstacula: quib⁹ hungari fluuium rabcha concluserant. Interim vō a legatis Abe regis: rogatus est Cesar: vt competentē terminū figeret in quo omnes captiuos ei remitteret ⁊ donaria insuꝑ ei donaret: Cesar itaqꝫ allectus muneribus ⁊ alijs grauioribus negocijs ꝑpeditus redijt Bizantiuꝫ qđ est opidum Burgūdie. Ex hinc itaqꝫ rex aba securitate accepta factus est insolens ⁊ cepit crudeliter seuire in hungaros. Arbitrabat̄. n. vt omnia cōmunia essent dñis cum seruis: sꝫ ⁊ iusiurādum violasse ꝓ nihilo reputabat. Nobiles. n. regni ꝯtemnens habens semꝑ cum rusticis ⁊ ignobilibus cōmune. Hungari vero nobiles nolētes ei id sustinere: exacerbatiōem eius moleste ferentes ꝯspirauerunt ⁊ ꝯiurauerunt vt ipsum occiderēt. Quidaꝫ aūt ex ipsis notificauit regi in necē eius ꝯiuratos: ex quibus eos quos potuit captos fecit interfici sine iudicij examine: qđ in magnū detrimentū regis versuꝫ est. Cum. n. rex quadragesimā chanadini celebraret in eadem quadragesima circiter quinquaginta viros nobiles sub ꝑtextu consiliandi in quadam domo conclusit: ⁊ ab armatis militibus fecit eos obtruncari nec contritos nec confessos. vnde btūs Gerardus chanadiensis episcopus. Canonica seueritate regem corripuit ⁊ sibi periculuꝫ inuenire predixit. Quidam itaqꝫ ex coniuratis propter hoc magis incitati fugientes: venerunt ad cesarem ⁊ oblocati sunt contra Abam dicētes. Quod ꝓ nihilo iuramentum reputaret: nobilesqꝫ qui eum regem super se constituerant contemneret ⁊ cum rusticis ignobilibus ederet: equitaret: ⁊ continue loqueretur. Quibus dixit imperator. Ista etenim consuetudo non est nobilis hominis: sed eius oppositi. Ipsum ergo cesarem efficaciter instigauerunt: vt super Albam regem iniuriam vindicaret: quia nec captiuos

ſuos remiſerat ſicut ceſari iurauerat: nec illata damna reſartiret.
Ceſar itaq; animatus inſtigatõibus hungarorum cum exercitu
norico ⁊ bohemico ⁊ falangis anlicoꝝ ſuoꝝ venit in marchiam
auſtrie: diſſimulans ſe intractuꝝ in hungariam: ſimilans autẽ ſe
pactum ab Alba rege exactuꝝ ⁊ reuerſuꝝ. Tunc legati abe regis
venientes ad ceſarẽ repetebãt hungaros qui ad ceſarem fugerãt
cõquerẽtes ⁊ dicẽtes: qõ ipſi eſſent p̃dones ⁊ latrũculi regni hũ
garie ⁊ p̃cipui intentores guerraꝝ ⁊ diſcordie inter hungaros ⁊
ceſarez: qui ceſari fideliter obſequerent: ideoq; huiuſmõi ſemia
tores diſcordie tradi oportere in manus abe regis hungarorum
quod ceſar nullomodo ſe factuꝝ reſpõdit. Concitato itaq; curſu
inuaſit fines hũgarie intrans p̃ ſuproniũ: ⁊ cuz vellet p̃ bobuth
rabtha p̃tranſire: fluuiũ rabtha ſtagnãtibus aquis ⁊ denſiſſimis
nemoribꝰ ⁊ ſcaturiẽtibus paludibꝰ impmeabile trãſire nõ potu-
it: hungari ergo qui erãt cũ ceſare ⁊ petro rege dixerũt exercituz:
tota nocte equitãtes ſurſum iuxta fluuios raba ⁊ rabtha quos il-
luceſcẽte ſole facili mõ trãſierunt: occurrit aũt ei aba rex in men-
few iuxta iaurinũ cum magna multitudine armatoꝝ: nimiũ p̃ſu-
mẽs de victoria: qz bauari quidaz intimauerũt ei q̃ ceſar cũ pau-
cis ſup eum veniret: ⁊ vt dicit aba rex victoriam habuiſſet: niſi
qz hungari quidam amicitiã ℙetro regi reſeruantes: ſup terraz
ſua vexilla ꝓjeciſſent ⁊ fugiſſent. Tradiderũt aũ theutonici qõ
tum ad p̃lium appropinquaſſent cũ celeſti ſigno nebula tenuis
apparuit: turboq; vehemẽs diuinitus incitatus terrribilẽ pul-
uerẽ obtutibus ingeſſit hungaroꝝ: quos iam pridem vt dr̃ quia
ℙetrum ſuuz regem dehoneſtauerãt dominus aplicus anathe-
mate damnauerat feriendo. Cõmiſſo itaq; prelio inter vtrumq;
diu ⁊ acriter pugnatum eſt: ſed tandem ceſar diuino fretus auxi-
lio felicem obtinuit victoriam. Alba vero rex deuictus fugit ver-
ſus tiſciam ⁊ villa quadam in ſcoobe veteri ab hungaris quibus
regnans nocuerat crudeliter iugulat. Cuiuſquidez corpus eſt ſe
pultum in eccleſia que fuerat prope ipſam villaz. ℙoſt aliquos
autem annos cuz eſſet effoſum de ſepulcro ſudarium ⁊ ipſius ve-
ſtimenta inuenerunt incorrupta ⁊ loca vulnerum reſanata: tan-
dez ſepelierunt corpus in proprio monaſterio in ſaar. Ceſar au-
tem reuerſus ad caſtra ante ſacroſanctum lignuz ſalutifere crucis

se humiliter ac deuote ꝓstrauit discalciat⁹ pedes cilitio ad carnē indut⁹: vnacū oī populo suo misericordiā dei glorificauit qō ipsū illo die libauit de manib⁹ hūgaroꝝ. Ex theutonicis illo die ī loco ipso īfinita corruit multitudo: itaqz idē loc⁹ vsqz hodie ferlorū paiser in lingua eoꝝ: in lingua aūt nr̄a vestīepti noīat̄: obfectorez nāqz mortuoꝝ ꝑ duos mēses homo nō poterat bono mō ꝑ ptes illas transire. Sagittarij. n. occiderāt eos: interea hungari ꝯgregati supplices venerūt ad cesarem veniā ꝛ misericordiaz implorātes: Quos cesar placido vultu ꝛ benigne suscipiēs: qō rogabāt ꝯcessit. Indeqz cū oī multitudie sua albam venit qui theutonice weyzunburg dr̄ que ē principalis sedes regni hūgarie. Ibi ergo cesar impiali honore ꝛ latissimo ꝑparatu ab hūgaris honorat⁹. Petrū regē regali corone plenarie restitutuz ꝛ sacris insignijs scī regis stephani more regio decoratum in regali throno manu sua deducēs in basilica glorioſe genitricis dei semper v̄ginis Marie: regaliter sedere fecit ꝛ ibidē regē hungaris ꝛ hūgaros regi recōciliauit. Concessitqz petētibus hūgaris: hungarica scita seruare ꝛ ꝯsuetudinib⁹ iudicari: his itaqz taliter ordinatis: cesar petro rege cum ꝑsidio suoꝝ in hungariā relicto cum optata ꝓsperitate ratisponā redijt.

De reditu Cesaris in hungariam: ꝛ de duello ducis Bele in polonia.

Equenti v̄o anno reuersus est cesar in hungariam: cui Petrus rex in ipsa scā paschali solennitate regnū hungarie cū deaurata lancea tradidit coram hūgaris: simul ꝛ theutonicis multis etiā insup ꝛ magnificis mūeribus cesar honorificatus a rege: ad ꝓpria redijt cum gloria. Interea Endre Bela ꝛ Leuēte qui fugi erāt bohemiā: indeꝓpter pauptatis inopiam: transierunt in poloniā ꝛ a Miſca duce polonie benigne sūt suscepti ꝛ honorati. Tūc v̄o pomorani ānuas pensiōes duci polonioꝝ cui tenebant̄ reddere recusarūt. Dux v̄o censuz sibi debituz a pomoranis armata manu cepit exigere. Pomoranis itaqz paganis ꝛ polonis christianis cōmuniter placuit: vt duces eoꝝ duello ꝓfligerēt: ꝛ si caderet deuictus pomoran⁹ ꝯsuetā ꝑsolueret pēsionē: si v̄o polon⁹ tantūmō dāna fleret. Cū igit̄ misca dux ꝛ filij ei⁹ horrerēt duellū assūmere impositū bela seipsū ꝓ

verbuz interpretis in mediū introducens sic dicebat. Si vobis polonis ⁊ domīo duci placet q̄zuis sim nobilior q̄m pagan⁹ ille tamen pugnabo ꝓ regni vestri cōmodo ⁊ honore ducis: placuit itaqz tam pomorano ⁊ polonis. Cunqz armati cū lancea se iunxissent: tam viriliter pomoranū ferē bela de suo dextrario detrusisse vt de loco suo se mouere nō potuit ⁊ gladiū ꝓsuz ꝓstrauit. Confessusqz est ipse dux pomoranus se culpabilē: quo viso pomorani duci polonie hūiliter subditi: solitū tributuz sine ꝓtradictione ꝓsoluerūt. Dux vō inde reuertēs cū victoria ꝓ belam acquisita: audatiā ⁊ potentiā valoris in bela duce collaudās cū toto censu pomoranico ei tradidit filiā suā in vxorē: ⁊ vniuersa que sibi necessaria fuerāt: sufficiēter ⁊ copiose mīstrari p̄cepit: ⁊ eū in omībus honoratū: in ducatu suo tenuit ac bona quātitate de terra eundem hereditare nō omisit.

De Bela duce benyn dicto: ⁊ de reductione Andree ⁊ Leuente in hūgariam: ⁊ quomō hungari in fide apostotauerunt.

Ela vō dux ipse in polonia duos genuit filios: quoruz vnus Geysa: alter aūt Ladislaus: noīe aui sui ē vocatus. Displicuit aūt endre ⁊ leuente: qō ꝓ belaz apud ducem polonie q̄si apendices degerēt: dedignatiqz sunt occasione sui nomis in ducis curia ꝓmanere: ⁊ accepta a duce licentia Bela fratre suo ibidē relicto: euntes inerūt ad regez Lodomerie qui ipsos nō recipit: cūqz non haberēt vbi caput suū reclinarēt: abinde ad cumanos p̄rexerunt: videntes aūt ipsos cumani optime ꝓsonatos: arbitrati sūt vt eoꝝ terram aduenissent explorare. Et nisi captiuus hungar⁹ illos cognouisset: reuera occidissent: ⁊ sic postmodū aliquo tempe ipsos tenuerūt: ab hinc postea in ruscia am sunt ꝓfecti. Eo tempe quidā magnates hungarie desolationem regni gemētes ⁊ liberatiōem hungarie a tyrannide petri cupiētes Endre Bele ⁊ Leuente qui de genere sci stephani regis ꝓgeniti erāt: intemeratā fidelitatē seruabāt ⁊ eis ꝓ nūcios bona que hr̄e poterāt mittēdo fideliter seruiebāt. Erāt aūt isti magnates Hisca Bua ⁊ Buhna ⁊ alij eorundē cognati qui semp cū suspirijs ⁊ gemitib⁹ expectabāt opportunū tēpus: quando Andreā Belam ⁊ Leuentā posset reducere in hūgariā ⁊ regnū generi sci

stephani regis qui eos dilexerat ⁊ exaltauerat oibus viribꝰ suis restituere laborabant. Petrus vo rex ꝑ potestatē regis theutonicoꝝ elatus non iam regnabat: sz potius tyrannidis sue crudelitate hungariam deprimendo flagellabat. Quibusdaz aūt pfidis buda .s. et denecher suggerētibus audiuit Petrꝰ qō ꝓdicti nobiles hungarie. s. visca. bua. ⁊ buhna. ⁊ coꝝ cognati cogitabant qualiter regnū regio semini possent restituere: ⁊ andreaz belam atqz leuentam ꝓtra petꝝ regem in regnū reducere. Petrus vo rex vehemēti furore succensus fecit eos cōprehendi ⁊ in eculeo suspensos interfici: quosdaz aūt effosis oculis tormētari. Et totam hungariaz tam magnis afflixit angustijs vt magis eligerēt mori qz ita miſabiliter viuere. Tūc nobiles hūgarie videntes mala gētis sue: in chanad i vnū cōuenerūt: cōsilioqz habito totiꝰ hūgarie nūcios miserūt solēnes in ruſciaz ad andream ⁊ leuentam dicentes eis ꝙ tota hungaria eos fideliter expectaret: ⁊ vniuersum regnū eis sicut regali semini libent obsequeret: tantūmō ipsi in hungariā descenderēt ⁊ eos a furore theutonicoꝝ defenderent: hoc etiā eis iuramento firmauerūt ꝙ statim ut ipsi in hungariā introirent: oēs hungari vnanimiter ad ipsos ꝓfluerent ⁊ coꝝ dominio se subderent. Endre vo ⁊ leuente timentes palliatas insidias clanculo miserunt nūcios in hungariā. Cuz aūt venissent ad nouū castrum quod rex abaꝰ ꝓstruxerat ecce vniuersa multitudo hungaroꝝ caternatim ꝓfluxerunt ad ipsos ⁊ instinctu diabolico inflāmati pnicaciter petierūt ab endre ⁊ leuēte: ꝙ ꝑmitterent vniuersuz populū ritu paganorum viuere episcopos ⁊ clericos occidere: ecclesias destruere: xpianam fidez abijcere ⁊ idola colere. Permiserūtqz eos scōm desideria cordis eorum vt irent ⁊ pirent in adinuentiōibus antiquorum patruz suorum. Aliter enim non pugnabant contra petrum regem pro endre ⁊ leuente. Primus autem inter hungaros nomine Hatha de castro belus dedicauit se demonijs: radens caput suū ⁊ cinitos dimittēs sibi ꝑ tres ptes ritu paganoꝝ Cuiꝰ filius noie Janus multo postmodū tpe ritum patris sequēdo ꝓgregauit ad se multos magos ⁊ phitonissas ⁊ auriſpites: ꝑ quorum incantationes valde gratiosus erat apud dños: de multis autem deabus suis vna nomine Rasdi capta fuit a christianissimo rege Bela

et tam diu in carcere fuit recluſa: donec recomederet pedes ꝓpri-
os ibi deniq3 moreret. Eſt aũt ſcriptũ in antiquis libris de geſtis
hungarorꝝ qđ oĩno ꝓhibitũ erat chriſtiãis vxorẽ ducere de con-
ſanguineis: vatha ⁊ ianus qui ſicut dathan ⁊ abiron in veteri le
ge ſeditiõem mouerãt ꝓtra dñm: ſic ⁊ iſti tẽpore gr̃e hungaricum
populũ a fide chriſti auerterũt. Tũc itaq3 deteſtabili ⁊ execrabi-
li ãmonitiõe illius vathe oẽs populi liber auerũt ſe demonijs et
cepunt comedere equinas pulpas ⁊ oĩno peſſimas facere culpas
tam quippe clericos q̃3 laicos catholice fidei ſeruatores interfe-
cerũt ⁊ q̃3plures eccl̃ias dei deſtruxerũt. Deinde ꝓtra petꝝ regẽ
rebellãtes vniuerſos theutonicos ⁊ latinos qui ĩ officijs diuerſ
p̃fecti p hungariã ſparſi fuerãt turpi neci tradiderũt: mittẽteſq3
in petri caſtra in equis velociſſimis nocte tres p̃cones qui debe
rẽt ꝓclamare editũ ⁊ verbũ dei Endre ⁊ Leuente vt epiſcopi cũ
clero ſint necati: decimator trucideť: traditio reſumať: paganiſ-
ma penit⁹ abolẽda: ſic collecta cũ ſuis theutonicis ⁊ latinis: pe-
tri peat mẽoria in eternũ ⁊ vltra. Mane igiť facto ſciſcitatus eſt
rex rei factũ ⁊ certiſſime expiens: qđ iſti frẽs rediſſent eorũq3 ĩtui
tu ſui p̃fecti p hungaros fuiſſent trucidati: nõ ſe oſtẽdit pteritꝝ
de rumorib⁹: ſz letũ ſe demõſtrãs ⁊ ſuo caſtro de loco remutato:
trãſiuit danubiũ in ſitiatẽ albã cupiẽs introire. Hungari aũt ꝓ-
ſciẽtes eius velle p̃uenerũt occupãtes campanilia ⁊ turres ciui-
tatis ⁊ ſeratis ianuis illũ excluſerũt. Inter hec aũt endre ⁊ leuẽ-
te cũ eadẽ multitudie ꝓcedentes p mediũ hungarie: appropinq̃
uerũt ad portũ qui vulgo dr̃ peſth. Quo audito Gerard⁹: bez-
tertus: buldi: ⁊ benetha epi: ⁊ zonuk Lomes de ciuitate Alba
egreſſi ſunt obuiã endre ⁊ leuente ducib⁹ vt eos honorifice ſuſci
pent. Cũq3 feſtinãter p̃dicti epi ad locum veniſſent qui dr̃ Gyod
ibi in eccleſia ſcẽ Sabbine: priuſq3 ad dños irent miſſam audire
voluerunt.

De martyrio ſancti Gerardi epiſcopi.

Eatus itaq3 gerardus epũs ſacerdotalib⁹ veſtibus ad
celebrandũ miſſaz indutus exortatiõis gratia locut⁹ eſt
eis dicẽs: frẽs ⁊ coepi mei ⁊ oẽs alij fideles qui adeſtis
Scitote: nos hodie ad dñm nr̃m ieſum xp̃m cũ corona marty-
rij in eterna gaudia p̃uẽturos. Ego. n. notũ facio vobis arcanũ

dei quod mihi in hac nocte reuelatus est. Vidi. n. dñm nostr ic-
sum xpũm in pluteo scissime mris sue semp vginis Marie scden
tem nobisqz ad se vocatis de manu sua corpis t sanguinis sui eu
charistiã pmũicãtẽ. Beneta vo epũs cũ ad eũ accessisset retraxit
ei xpũs eucharistiã: vñ ipse hodie martyrij nri psortio priuabit
Post hec aũt btũs gerardus admonuit eos vt psiterẽt alterutz
peccata sua: t audita missa oroni incũbentes t certa spe etne bti-
tudinis p martyriũ adipiscendũ letificati omẽs pmunicauerunt
Deinde prexerũt piter versus portũ danubij i pesth. Btũs aũt
gerardus epũs cũ esset breuis statura oẽsqz vires suas in seruitio
dei fundit9 cõsumpsisset: currus sub vectione vtebat. Cunqz ad
pdictũ portuz venissent: ecce viri impij. s. vatha t cõplices sui
demonib9 pleni quib9 seipsos dedicauerãt: irruerũt in epõs t in
oẽs socios coz: t lapidibus eos obruebãt. Btũs vo gerardus
epũs eos qui se lapidabãt idesinẽter crucis signo insignebat. At
illi hoc viso multomagis seuiẽtes impetũ fecerũt in eũ: t euerte-
rũt currũ eius in rippaz danubij: ibiqz abstracto eo de curru eius
iubiga positũ de monte kelenfeld submiserũt: t dum adhuc pal-
pitaret in pectore lãcea pcussus: ac deinde sup vnũ lapidẽ contri
uerũt cerebz eius. Sicqz gliosus martyr xpi ab erumnis mũdi
hui9 ad eternã btitudinẽ transijt: danubius sepe redundans sup
molẽ lapidis in quo ptritũ est caput scĩ gerardi: nõ potuit sangui
nẽ diluere p septẽ annos: donec recoligat9 est a sacerdotib9: t la
pis ille nũc est chanadini in supficie sui altaris Nũc in eodẽ loco
vbi ptritũ est caput eius in honore btĩ gerardi martyris ecclesia
sub mõte appet fabricata. Hic siquidẽ gerardus monach9 de ro
satio natiõe venecen. qui in pannoniã venies primus in Beel
vitã ducẽs heremiticã: tandẽ in Chanadiensez cathedrã i epũm
est trãslatus. Buldi quoqz epũs lapidib9 obrutus trãsijt ad glo
riã. Beztrit9 aũt t beneta cũ trãsissent danubiũ nauigio ad endre
t leuente: heretici qui i vlteriori littore erãt Bestricũ epũm vul-
neraucrũt: qui tertia die postmodũ mortu9 est. Endre aũt dux in
terim supueniẽs benetã epũm a manibus eoz libauit. Et sic p-
phetica scĩ gerardi ipleta est. Oẽs. n. pter benetam martyrisati
sũt. Zonuk quoqz comes sup dextrariũ suũ danubio insiliẽs na-
tabat: quẽ in naui veniẽs quidã noĩe Vurthmur leuauit in na-

uim vt eũ a morte liberaret. Erãt. n. iste murthmur baptizat⁹ a comite zonuk: qui cũ p̃dictuz comitẽ saluare vellet: cep̃unt ei heretici mortẽ ꝯmĩare nisi ipse zonuk comitẽ int̃ficeret: quoꝝ minas murthmur metuẽs ipsuz comitez ĩ naui gladio ĩteremit. Tanta ergo multitudo clericoꝝ ⁊ laicoꝝ ꝓ christi fide eodem die martyriũ ꝑtulit vt eoꝝ numerus deo tantũ ⁊ angelis est cognitus.

De morte Petri regis.

Etrus aũt rex videns hũgaros vnanimiter adesisse ducib⁹ endre ⁊ leuẽte ipse cũ suis theutonic⁹ fugã inijt versus Musimz vt abinde ĩ austriã ꝑtrãsiret sz euadere non potuit. Interiz. n. hũgari portas ⁊ exit⁹ regni primo occupauerũt: sz ⁊ legat⁹ ducis endre reuocauit petꝝ regẽ sub p̃textu pacis ⁊ honoris sibi ꝯgrui. qui credẽs ei v̇tebat̃ vt dr̃: sz maxĩe coacte qꝛ exercituz sibi iã abscõditũ coguouerat ⁊ volebat reuerti festinãter ĩ albam: qui cũ diuertisset ĩ villam zamur p̃dict⁹ legat⁹ insidijs voluit eũ cape ⁊ victũ ad endre ducẽ ducere. Petr⁹ aũt p̃noscẽs hec collegit se ĩ q̃ndaz curiã ⁊ ꝑ triduũ virilit̃ dimicãdo semetipsuz defendebat. Tandẽ milites ei⁹ oẽs a sagittarijs sũt int̃empti: ipse v̇o viuus capt⁹ est ⁊ obsecat⁹: albãqz duct⁹ p̃ nimio dolore vitã in breui finiuit: sepultusqz est quĩqz eccl̃ijs quã ipse fundauerat ĩ honore bt̃i petri apl̃i: anno regni sui scd̃a vice tertio.

De coronatiõe andree reg⁹ Primi endre dicti.

Orro dux andreas a ꝑturbatiõib⁹ hostium secur⁹ effectus ĩ regia ciuitate alba regalẽ coronã est adeptus: a tribus tantũ epĩs qui ĩ illa magna strage xp̃ianoꝝ euaserãt. Coronatus est anno dñi. M. xlvij. p̃cepit itaqz vniuerse genti sue sub pena capitalis sentẽtie vt deposito ritu paganisimo prius eis ꝯcesso ad verã xp̃i fidez reuerterent̃: ⁊ ĩ oĩbus scd̃m legẽ illã viuerẽt quaz scũs rex stephan⁹ eos docuerat. Leuẽte v̇o ĩ eisdez dieb⁹ mortu⁹ est: qui si diuti⁹ vixisset ⁊ regni ptãtem obtinuisset: sine dubio totam hungariã paganisma idolatria corrũpisset. Et qꝛ ipse leuente catholice nõ vixit: ideo circa villã toxum vltra danubiũ est sepultus vbi iacere dr̃ toxum: auus suus more paganismo: tradũt quidã istos tres frẽs filios fuisse vazul ducis: ex q̃dam puella de genere Tatun ⁊ nõ de vero thoro ortos esse: ⁊ ob hãc ꝯiũctõem

illos de tatun nobilitatē accepisse falsuz ꝑ certo ē ⁊ pessime enarratū: absqz hoc nāqz sūt nobiles: qz isti filij sunt calui ladislai qui vxorē de rutheia dicit accepisse: ex q̄ tres isti frēs generant. Iste quidē rex alb⁹ andreas ⁊ catholic⁹ ē vocat⁹. Trib⁹. n. ānis polonos: bohemos: ⁊ australes hūgaris suis armis fecit cēsuales Rex aūt hic andreas frē orbat⁹: misit i poloniā ad altez frēz suū belā cū magna dilectiōe vocās eū ⁊ dicēs. Nos qui quōdā penurie ꝓticipes fuim⁹: ⁊ laborz rogo te dilectissime frat vt ad me non tardes venire q̄ten⁹ ꝓsortes sim⁹ gaudiorz: ⁊ bonis regni corpali pñtia gaudētes ꝓmūicemus: Neqz heredē. n. hēo nec germanū ꝓter te: tu sis mihi heres: tu i regnū succedas. His itaqz verbis bela adlimit⁹ cū oi familia sua venit ad regē. Quē rex vidēs

f ij

gauisus est gaudio magno: qz fraterno fulcit⁹ est robore. Post hec aũt rex ⁊ frat eius bela habitu ꝯsilio diuiserũt regnũ i tres ꝑtes: quaz due i ꝓprietatẽ regie maiestat⁹ seu ptãtis mãserũt: tertia vo ps i ꝓprietatẽ ducis est collata. Hec igit prima regni huius diuisio semiariũ fuit discordie ⁊ guerraz int duces ⁊ reges hũgarie. Eo tpe rex andreas iuxta lacũ balatini ꝯstruxit monasteriũ i honore sci Aniani i loco qui dr Tyhon. Duxit aũt sibi vxorem filiã ducis ruthenoz de q̃ genuit salomonẽ ⁊ dauid: de cõcubia aũt quã hũit de villa moroth genuit georgiũ. Porro dux bela i polonia genuit libos geysaz ⁊ ladislaũ: in hũgaria aũt genuit lãptũ ⁊ filias: viuebãtqz rex ⁊ dux in magna pac⁹ trãquilitate.

De aduẽtu cesaris siue regis theutonoz i hũgariã

O tpe theutonicoz rex cũ magno exercitu obsedit castrũ poson: volẽs iniuriã petri vindicare ⁊ hũgariã suo dominio subiugare. Extruxit aũt multas machinas bellicas ad pugnãduz castz: ⁊ ꝑ octo hebdomadas obsidẽdo nihil ꝑfecit. Venerat. n. ꝑdict⁹ rex nauigio ad obsidendũ castz poson Tũc hũgari qui i castro erãt natatorie prudẽtissimũ iuenerũt hominẽ noĩe Zothmũd quẽ noct⁹ in silẽtio ad naues imperatoris miserũt qui sub aqua veniẽs oẽs naues ꝑforauit: que subito aq̃ plene facte sũt ⁊ potẽtia theutonicoz ꝓtrita est: ⁊ sic effemenati enervatiqz virib⁹ reuersi sũt ad ꝓpria. Multi. n. milites erãt in poson: sz ꝑcipui erãt moyotech: endre: vilũgard: vrosa ⁊ martin⁹ qui quottidie cũ theutonicis dimicabãt acriter. Sequẽti vo ãno cesar cũ magna multitudĩe bellatoz ob easdez causas vẽit i hungariã iuxta fontes riuoz zala ⁊ zelice: sz ⁊ naues victuales oneratas ꝑ danubiũ misit in hungariã. Prefecitqz eis epũm gebarth frẽm. His auditis andreas rex ⁊ dux bela oẽs acernos segetũ et tirsos herbaz igne cõbusserũt: hitatoresqz cũ vniersis aialib⁹ eoz de ptib⁹ illis ꝑ qs cesar erat trãsitur⁹ ꝓcul abduxerũt. Cũqz cesar intrasset ad hũgariã ⁊ veniss̃et in regiões ꝓbustas: neqz militib⁹ suis iuenire potuit victualia nec equis: ⁊ nesciebat vbi naues eius essent: nullũqz subsidiũ ex eis poterat hr̃e. Transiens aũt siluas appropinq̃uit mõtib⁹ bodobath oiuz victualiũ penuria laborãs. Interea aũt gebarth epũs venit in iaurinũ ⁊ mittens epistolã ad herricũ cesarem: sciscitabat ab eo vbi deberet ipsum

expectare: his aũt qui ferebãt lr̃am deo sic volẽte captus est a la-
trũculis andree regis ⁊ ad eũ ductus. Cũq3 nicolao epõ int̃pre-
tãte tenorẽ lr̃aꝝ ꝑcepissent: rescripserũt epõ gebarth lr̃as quas
ꝑ quendã hospitẽ eidez miserũt. Ille aũt simulãs se a cesare mis-
sum obtulit lr̃as gebarth epõ talia ꝯtinẽtes. Noueris optĩe fra
ter gebarth epẽ ꝙ magna ⁊ ardua negocia nr̃i imꝑij: nos ab hũ-
garia in theutoniã ire ꝯpellũt: nã ĩimici nr̃i imꝑiuz nr̃m hostilit̃
occuparũt. Ergo age festina ⁊ destructis nauib⁹ quãciti⁹ pote-
ris nob̃ ratispone occurras: nec enĩ tibi tutũ est ampli⁹ in hũga-
ria cõmorari: his itaq3 cognitis gebarth epũs festinãter fugit in
theutoniã. Cesar igit̃ spe sustentatiõis quã a nauib⁹ expectabat
frustratus ad mortem incepit egere. Similiter ⁊ vniuersus exer
citus ei⁹ cũ equis ⁊ subuectorib⁹ miserabiliter fame ꝑiclitabant̃.
Insuꝑ etiam hungari ⁊ bisseni singulis noctibus acriter eos in-
festabant toxicatis sagittis eos interficiẽdo: ⁊ funes extendentes
inter panpiliones eorum q̃z plures aliqua seruitia faciẽtes rapie
bant. Pretimore autẽ imbriũ sagittarum quib⁹ theutonici com-
pluebant̃ ⁊ consumebant̃ fodiebant sibi terram: ⁊ desuꝑ insertis
clipeis etiam viui cum mortuis iacebant in sepulchris. Nam se-
pulchrũ quod mortuo fodiebat̃ viuus iacebat ĩ eo de nocte: ⁊ qd̃
viuo fodiebatur ꝓ nocte mortuus sibi vendicabat de die. Cesar
ergo videns tot ⁊ tantis ꝑiculis se esse ꝑplexum: misit ad andreã
regem ⁊ belam ducem rogans perpetue pacis firmitatem. Dice
bat enim qd̃ si rex andreas securum ei iter p̃beret ad reuertenduz
⁊ exercitu suo fame oppresso subsidia vite largiret̃ ipse nunq̃z an
dree regi ⁊ successoribus eius inimicaret̃ ⁊ nunq̃z ammodo regez
hungarorum dictis vel factis aut consilio ledere attentaret. Sz
etiam siquis de successoribus suis ad bellandum hungariam ar-
ma moueret indignatiõem omnipotẽtis dei incurreret ⁊ ꝑpetuo
eius anathemati subiaceret: filiam quoq3 suam Sophiam noĩe
Salomoni filio regis andree daret in vxorem: quã primitus fi-
lio regis frantie cum maximo dederat sacramento: propter ꝑpe-
tue pacis federa firmius roboranda. Hec autẽ omĩa fideliter ser
uaturum iusiuranda religione interposita confirmabat. Rex ita
q3 andreas ⁊ dux bela magis amatores pacis q̃m discordie semi-
natores esse volentes: pacez cũ cesare composuerunt. Cesar aũt

in propria persona sua iureiurãdo confirmauit omnia que dixerat fideliter facturum. Tunc rex Andreas solita regum hungarie largitate vtendo misit cesari quinquaginta corpora immensorum vsonum ⁊ duo milia lardorum: mille thauros ingrates: depanibus autem plusq̃m secum ferre poterant. Oues quoq3 ⁊ boues seu pecudes pascuales ⁊ vini copiam superefluentez. Plurimi etiam theutonicorum de immoderata ciborum gestiõe ⁊ potus in gurgitatione crapulati ⁊ infusi mortui sunt: residui vero a faucibus mortis miseratione hungarorum liberati: relictis tentorijs ⁊ clipeis ⁊ vniuersis superlectilibus suis abiectis a deo cõcitato cursu in theutoniam redire ꝓpararant quod nec retro prospicerent. Ex hoc autem euentu locus ille vnde theutonici tam turpiter dedecorati abiectis clipeis fugerunt vsq3 hodie wertesh hegie nuncupatur: theutonici vero locum eundem Schylperg vocant.

De coronatiõe regis salomõis ⁊ de nupcijs eiusdẽ.

Ostq̃m aũt cesar herric⁹ cũ tanto de decore fugit ĩ terrã suã de hungaria: rex andreas mittẽs ad eũ legatos: petiuit ab eo vt Sophiam filiã suã Salomoni filio suo matrimõio copulandã vt ꝓmiserat ꝯcederet. Cesar aũt quẽadmodũ iureiurãdo ꝓmiserat fideliť cõpleuit. Regalib⁹ itaq; nupcijs iuxť fluuiũ morua celebratis ⁊ federib⁹ pacis firmiť roboratis. Cesar ⁊ rex cum gaudio sũt reuersi. At rex andreas post hec cito ĩcidit in ꝑalisim ⁊ tam iemali q̃z estuali tꝑe suꝑ trahaz ferebať. Post mortẽ itaq; scĩ regis stephani trãsacti sunt ãni vndecĩ: mẽses q̃ttuor vsq; ad annũ primũ imꝑij andree regis. Interea v̇o petr⁹ theutonicus

vel verius venet⁹ primo ⁊ scđo: regnauit ānis quiqz cū dimidio
Alba vo regnauit ānis trib⁹: qz vo carnalis amor ⁊ ꝓsanguinei-
tatis affectio solz ipedire veritatē: vicit amor filialis i andrea re-
ge iusticiā ⁊ rupto federe sue ꝓmissiois q̄ i regib⁹ esse nō deberet
filiū suū salomonē ifantulū adhuc quiqz ānoz sup totā hūgariā
āno impij sui duodecio ꝓfect⁹ senio in regē fecit iungi ⁊ coronari.
Simulabat. n. q̄ ꝑ ꝓditiōe regni hoc faceret: qz impator filiaz
suā filio suo salomoni nō dedisset si nō eū coronaret. Cū aūt i co-
ronatiōe salomōis caneret. Esto dñs fratz tuoz ⁊ hec p̄ interpe-
trem bele duci inotuisset qđ salomō infantul⁹ sibi dñs ꝓstitueret
grauit est idignat⁹. Dicūt alij q̄ bela duce ⁊ filijs ei⁹ geycha. s.
⁊ ladislao cūctisqz regni optimatib⁹ ꝓsentiētib⁹ salomō vnct⁹ es-
set in regē: postmodū semiatoriū discordie īstigatiōib⁹ ortū est in
ter eos. Sursuratores. n. q̄les nr̄is tēpib⁹ ꝓplacēt: p̄cipue sug
gerebāt regi nō posse regnare salomonē: nisi frē suo bela extricto
Ab alia vo pte duci psuadebāt bele q̄ tēp⁹ oportunū essz regnū
acquirere dū salomō puerul⁹ esset ⁊ pr̄ ei⁹ senio ꝓfect⁹ ac ualitu-
dinari⁹. Venert itaqz rex ⁊ dux in Markū. Rex āt cognoscebat
q̄ fili⁹ suus absqz volūtate ducis post obitū suū regnare nō pos-
set: vocauit ad ꝓsiliū suū duos fideles suos: cū quib⁹ ꝓsiliū iniit
dicēs: volo attētare ducē ⁊ in duob⁹ introgare: si vult hr̄e coro-
nā vel ducatū. Fecitqz rex ei coronā iacere ante se sup rubeū stra-
mentū ⁊ gladiū iuxta qui ducatū designat: si ducatū dux cuz bona
pace hr̄e voluerit habeat. Si vo coronā statim nos duo princi-
pes: surgite ⁊ eodē gladio ducē belam decollate: ⁊ illi ꝑmiserūt
se facturos. Cū aūt hoc ꝓsiliū inirent: comes p̄conū nicolaus te
nēs hostiū palacij de foris hec oīa audiuit. Cunqz ducē ad regez
vocassent ⁊ i hostio intraret: dixit citissime duci comes p̄conum.
Si vitā optas: accipe gladiū ⁊ plus dicere nō potuit. Cū āt dux
intraret: vidit coronā iacentē cū gladio ante regē ⁊ mirabat: sta-
timqz cuz sedisset rex iacēs se leuauit ⁊ in lecto sedens dixit. Dux
ego coronaui filiū meū nō tñ causa cupiditatis sz cauēs ꝑditiōem
regni que nudiusterti⁹ ab impatore acta fuit. Sz tu voluntatem
tuā liberam habeas: si vis regnū accipe coronā: si ducatū accipe
gladiū. Ex his aliud cōcedas filio meo: sz corona cū iusticia tua
est. Statim dux cognouit de vbis nicolai comitis ⁊ dixit: habe-

Hec est. n. causa que maxīe solet populos pauptatis ⁊ īopie pi-
culis obuoluere: sz statutuz p̄cium vnusquisqz vendebat ⁊ eme-
bat sine īiuria ⁊ circūuētōe. Iste etenī oīa fora die sabbati ꝯstituit
ꝓ vēdēdo ⁊ emēdo. Bizātiosqz misit currere ꝑ districtū regni sui
Argēteos etiā denarios vt supra scriptū ē cudere fec̄: quoꝝ q̄dra
ginta bizantiꝰ cēsus erat: vñ ⁊ nūc denarij nūero q̄draginta aurū
appellat̄ nō ꝙ sint aurei sz ꝙ tot denarij bizantiū valere illo tp̄e
videbant̄. Oībus. n. diebus vite sue ī tota hūgaria nō est muta
ta moneta: mutata multa etiaz alia fecit sempit̄na digna mēoria.
Oīuz. n. qui secuti fuerāt salomonē regē vxores ⁊ filias ⁊ omnia
que hēbant ītegra ⁊ illesa fec̄ custodiri vt ad eū spōte reuerterēt̄:
bonis suis ī pace degerēt: vñ plurimi de illis facti fideles redier̄t
Alleuiauit hic etiā pietatis honus hūgaroꝝ a debito seruitio re
laxās eis ꝯsuetas ⁊ antiq̄s exactiōes. Qua ꝓpter hūgaria q̄m-
plurimū locupletata sup̄ oēs circūadiacētes regiōes caput extu-
lit eas diuicijs vicens ⁊ gloria: tūc in ea paupes locuplebant̄: ⁊
diuites gloriabant̄.

Hungari rursus in fide apostotare conati.

Isit etiā rex clemētissimꝰ ꝑ totam hungariā p̄cones vt
de singulis villis vocarent̄ duo seniores facūdiā habē
tes ad regis ꝯsiliū. Quo audito nō tātū hij qui vocati fuerāt: sz
etiā oēs rustici ⁊ ꝟui cū vniuersa plebe hūgarie venerūt ad regē ī
albā. Rex āt ⁊ epī cūctiqz ꝓceres vidētes īmēsaz multitudinē ti-
muerūt ne forte irruerēt ī eos: ⁊ intrātes ciuitatē obꝟuauerūt eaz
Plebs āt ꝯstituit sibi p̄positos quibꝰ p̄ꝑauerūt orcistꝝ d̄ lignis
vnde ab hoībꝰ possēt videri ⁊ audiri: p̄positi v̄o miser̄t ad regē ⁊
ad ꝓceres nūcios dicētes. Cōcede nob̄ ritū patꝝ nr̄oꝝ pagāismo
viuere Epōs lapidare: p̄sbyt̄os ext̄mīare: clericos strāgulare
decīatores suspēdere: eccl̄as d̄struere: cāpanas ꝯfrāgere His au
ditꝭ ꝯt̄statꝰ ē rex ⁊ petiuit īducias dieꝝ triū ad delib̄ādū sup̄ nego
cio. Int̄iz v̄o p̄positi pleb̄ īeminēti suggestu residētes p̄dicabāt
nephāda carmīa ꝯt̄ fidē: plebs āt tota ꝯgratulāt̄ affirmabat fiat
fiat. Cū āt t̄tia die respōsuz expectarent: milites armati ex p̄cep-
to regis irruerūt sup̄ eos ⁊ aliquos ex eis obtrūcauerunt: p̄posi
tosqz eoꝝ ab altis p̄cipitādo ꝯtriuer̄t: reliquos āt ligatos duris
v̄beribꝰ flagellauerūt: ⁊ sic occidēdo ligādo flagellādo seditiōez

eorum milites vix edomauerunt. Postq̃m enim sanctus rex ste-
phanus conuertit hungariam ad xp̃m bis ad paganismuz ver-
sa est: semel tempore regis andree: secundo tempore regis Bele
sicut nunc scriptum est. Pissimus autez rex Bela completo re
gni sui anno tertio: in demes regali allodio coruente solio cõfra-
ctus corpore irremedialiter cepit egrotare: duxerũtq3 cum semi
necem ad riuulum kanisa id est propter quasdam regni necessita-
tes: z ibi migrauit a seculo: sepultus est autez in monasterio san-
cti saluatoris quod ipse cõstruxerat in loco qui dicitur zewkzard
Hic enim Bela erat caluus z in colore brunus: ꝓpterea suũ mo
nasteriũ ad suã dispositõem zewkzard appellauit.

De aduentu Imperatoris cum rege Salomone: genere suo.

Ex autem Salomon audiens mortem Bele re-
gis: accessit ad socerum suum Imperatorem the-
utonicoz. Rogauitq3 eũ vt regnũ hungarie sibi
restitueret. Cuius precibus impator libenter ac-
quieuit: z cũ illo nobili romane artis exercitu z il-
lustri cetu imp̃alis glorie Salomonẽ in hungariã reduxit. In
terim geysa filius regis Bele sicut erat prudẽs z circũspectus cũ
duobus fratribus suis adolescẽtibus assumpsit se scorsuz in par-
tes Polonie: nõ enĩ poterat impetum Salomonis z theutoni
coz tũc sustinere. Rex itaq3 salomon cũ imp̃atore sine difficulta-
te intrauit ĩ hungariaz rege orbatam: z securus venit in ciuitatez
regiam albam: ibiq3 ab omni clero z populo totius hũgarie ho
norificentissime susceptus est. Concionatus est autez imperator
ad vniuersum cetum hungarorum pro genero suo rege Salo-
mone: pacemq3 inter eos reformatam iusurandi religione inter
posita confirmauit. Regem autem Salomonem in paterno so-
lio gloriose coronatum: cum assensu z clamatione totius hunga
rie sedere fecit. Ipse vero imperator diuite gaza hũgarie a rege
Salomone largissime remuneratus: prospere rediit ad pro-
pria. Statim autem vt imperator discessit Geysa illinc quo se
caute contulerat in hungariam accessit. Rex autem Salomon
tanquam nouus z non expertus z nedum in regno roboratus:

timens ne forte Geysa cum exercitu polonico sup̄ eum irrueret paulisp̄ retrocessit cum suis ⁊ in castro mosou munitissimo tutam statione resedit. Porro epi ⁊ alij viri religiosi instāter satagebāt inter eos pacez cōponere: maxie aūt Desideri⁹ epūs de limtius amonitiōibus ⁊ dulcib⁹ allocutiōib⁹ suis mitigauit aīum geysc ducis: vt salomōi q̄zuis iunioꝛi regnū cum pace redderet: ⁊ ipse ducatū quē pater ei⁹ prius hūerat pacifice teneret. Cui⁹ salubꝛibus psuasionib⁹ geysa deposito rancoꝛe paruit. In festo aūt sancto⁊ fabiani ⁊ sebastiani martyꝛ⁊ rex salomō ⁊ geysa dux coꝛā hūgaria in gewr pacē firmauerūt. Deinde festū dñice resurrectiōis ambo simul cū plena curia quinqz ecclijs celebꝛauerunt: vbi rex salomō ipso die pasche assistētib⁹ regni ꝓcerib⁹ p manus geysc ducis honoꝛabiliter ē coꝛonatus: ⁊ in regiam bti petri principis apostoloꝛ⁊ basilicā ad audiendā missam gl̄iose deductus: vniuersa ergo cōgregatio hungaroꝛ⁊ vidētes pacē regis ⁊ ducis: ⁊ mutuam inter eos dilectiōem laudauerūt deuz pacis amatoꝛē: ⁊ facta est letitia magna in populo. Nocte aūt secuta ꝓnosticū futuꝛe discoꝛdie ⁊ turbatiōis ꝓuenit. Totā. n. eccl̄iam illā ⁊ oīa palatia cetaqz edificia ei appēdētia flāma coꝛrupuit ⁊ vniuersa vastante incēdio coꝛruerūt. Accepit aūt omēs timoꝛ p̄ nimia ꝓcussione flāmaꝛ⁊ stridentiū ⁊ terribili furoꝛe cāpanaꝛ⁊ ex turribus ruentiū: nec sciebat quisqz quo se diuerteret: rex ⁊ dux vehemēti stupoꝛe attoniti ⁊ suspitiōe mali doli pterriti: q̄ntotius in diuersa se trāstulerūt. Mane aūt facto p fideles nūccios ⁊ in veritate rerū cognouerūt: qꝛ nihil mali ex vtraqz pte pniciosa fraude fuerat excogitatū: sz forte inopinatum euenerat incendiū: rex ⁊ dux cū bona pace itez ꝓueniūt. Misit itaqz rex Zolomerus dalmacie quidā soꝛorius geysc erat nūccios ad regem salomonē ⁊ ducem geysaz ⁊ rogauit eos vt ꝓpria psona eoꝛ⁊ ꝓtra aduersarios suos. s. corinthcos ipsuz adiuuarēt qui tūc marchiā dalmacie occupauerāt Rex igit̄ ⁊ dux collecto exercitu inerūt i dalmaciā: ⁊ ablatam sibi restituerūt itegere regi duciqz dona regalia ac p̄ciosa palacia aurum ⁊ argentum multum donauit. In reuersione aūt eoꝛ⁊ Altha palatin⁹ rogauit regem ⁊ ducem vt in ꝓstructione monasterij sui qō in honoꝛe sancti Jacobi edificauerat in zelyz interessent qō ⁊ factum est.

Quod rex Salomon ⁊ Dauid frater eius liberos non habuerunt.

Ex aũt salomon ⁊ dauid frater eius liberos nũq̃z habu
erũt ⁊ in ipsis semen regis andree deffecit: qđ ideo diui
nit⁹ factũ esse credim⁹. Quia qñ andreas primo ĩ hũga
riã reuersus ẽ cũ leuẽte frẽ suo: ꝑpter hoc q̃ ipse regnũ possz op
tinere: ꝓmisit vatã ꝑphanũ ⁊ alios pessimos: sanctũ gerardum
⁊ multos xpianos interficere. Dux aũt geysa genuit colomanũ et
almũ ac filias: viguit aũt tranquilla pax inter regẽ ⁊ ducẽ circiter
annos trececim. Interiz aũt bohemi supbia ĩflati irrũperũt ver
sus vrbẽ Trenchen: ⁊ magnã ꝑdam hoiuz ⁊ ceteꝝ aĩaliũ rapi
entes abduxerũt. Rex aũt ⁊ dux ꝑ magna iniuria hoc reputãtes
cũ suis exercitib⁹ bohemiã ĩuaserũt: ⁊ bohemis ad ꝑflictuz veni
re nõ audẽtib⁹: hũgari fere totã bohemiã igne ⁊ gladio vastaue
rũt. Ibi bator opus martini fili⁹ quendã bohemũ instar gygan
tĩe magnitudis corp⁹ hñtem in certamĩe singuli virilit ꝑstrauit
ꝑpter q̃ mẽoriale factũ semꝑ: postmodũ apud regẽ ⁊ oẽs optia
tes hũgarie gliosus emicuit. Rex itaqz ⁊ dux iniuriã suoꝝ super
bohemos grauiter vindicãtes cũ maxia ꝑda captiuoꝝ bohemo
rũ in hungariã gaudẽtes sunt reuersi.

De irruptiõe Cunoꝝ in hungariã. Et de bello regis Salomõis ⁊ ducũ Geyse ac ladislai cum eisdez.

Ost hec aũt pagani cũ a supiori ꝑte porte meses ruptis
indaginib⁹ irrupunt in hungariã: totãq̃z ꝓuinciã Myr
vsqz ad ciuitatẽ byhor crudeliter depredãtes infinitam
multitudinẽ viroꝝ ac mulieꝝ: ceteorũq̃z aĩaliũ secum trahẽtes ꝑ
amnẽ lapus: ⁊ fluẽta zamus inopinabilit trãseuntes remeabãt:
Rex igit salomõ ⁊ dux geysa cũ frẽ suo ladislao collecto exercitu
festinãtissime acceleraverũt ꝑ portaz meses trãseũtes priusq̃z cu
ni mõtes trãscẽderẽt in vrbẽ dobuka pene ꝑ totã septianã ibi ad
uẽtũ paganoꝝ expectarũt. Quidã aũt de speculatorib⁹ noie san
ciska qui erat de nouo castro certificauit regẽ ⁊ duces i quita feria
q̃ exercit⁹ cunoꝝ appropinq̃ret: rex aũt ⁊ duces cũ exercitu equi
tauerũt illuc vsqz ꝑperãtes ⁊ i nocte illa descẽderũt ꝑpe cunos
Surgẽtes ãt sõno diluculo sexta feria oẽs eucharistie ꝓmũiõe se
ipsos muniuerũt ⁊ ordiatis agmib⁹ suis ad ꝑfligẽdũ ꝓtra pagãos

preterunt. Qđ cum vidisset princeps militie paganorum nomie Osul qui fuit fuiens gyule ducis cunorz: sicut erat plurimũ inflatus superbia ac nimiũ de se ꝑsumens iquit suis vadãt iuuenes sup inhermes hũgaros ⁊ cum eis ludi simile bellũ ꝓmitãt. Nullos enĩ credebat esse qui cũ eis ꝓgredi auderẽt. Procedẽs aũt pagani ꝓtra hũgaros viderũt terribilia eorz agmina ⁊ ꝑ ppe renũciauerũt osul principi suo. Qui coadunacto ꝓducto exercitu cunorz festinãter collegit se ĩ supciliũ mõtis altissimi putãs hoc sibi fieri ꝑ maxio tutamẽto. Est. n. ascẽsus grauissimꝰ mõtis illiꝰ qui ab icolis vocat kyrieleys. Cõgregatꝰ ẽ aũt vniuersus exercitꝰ hũgarorz ad radicẽ mõtis eiusdez. Milites. n. regis salomõis oẽs piter gestabãt vexilla sua factu de syndone. Pagani aũt in cacumie mõtis iã collocati fuerãt: ex quibꝰ fortiores ⁊ audatiores sagittarij descẽderũt in mediũ denexi mõtis vt hũgaros ab ascẽsu mõtis ꝑcul arcerẽt. Ceperũt itaqz tẽpestuosis ymbribꝰ densissimarz sagittarũ in turmas legionũ regis ⁊ ducis desecuire. Quidã aũt inclyti milites hungarorz irruerũt sup illos sagittarios ⁊ q̃mplures ex eis ĩ latere eiusdẽ mõtꝭ occiderũt: ⁊ valde pauci equos suos arcubꝰ suis ỽberãdo vrgẽtes vix ad socis ascẽdere potuerũt Rex aũt salomõ accerrime aĩosit atis audacia fremebũdus ꝑ grauissimũ ascẽsuz cũ agmie suo q̃si reptãdo ad paganos ascẽdit qui sup eũ densissimus sagittarz ymbres effundebãt. Dux aũt geysa sicut erat semp ꝑ uidꝰ ꝑ leuiorẽ ascẽsum ascẽdens: sagittis irruit sup cunos: cuiꝰ frat ladislaus q̃ttnor ex fortissimis paganorz primo ĩpetu int fecit: ⁊ a quĩto eorz sagitta grauiter ẽ vulneratus eodem morz ibidez int fecto. Postmodũ diuina miſatõe a vulnere illo cito ẽ sanatꝰ: pagani ergo atrocissima mortꝭ illatõe ab hũgaris cohartati miſabilit fugiebãt: quos hũgari celeriꝰ ꝑsequẽtes acutissimos gladios suos siccibũdos ĩ sanguibꝰ cunorz iebriauerũt. Capita quippe cumãorz nouiter rasa tanq̃z cucurbitas ad maturitatẽ: nõdum bñ ꝓuctas gladiorz ictibꝰ discideruũt: vidit deniqz btissimus ladislaus dux vnuz paganorz qui sup dorsum equi sui ducebat vnã puellã hungarã speciosaz: scũs ergo ladisslaꝰ putãs illã eẽ filiã epi waradienſ: ⁊ q̃zuis esset graviter vulneratꝰ: tñ illũ celerrime ꝑsecutꝰ ẽ sup equuz illuz quẽ zug nomiabat. Cuz autẽ attingeret vt eum lãceret mĩme potat qz nec eius

Varadiensis habuit hgitgrm et abiꝭ quam stus ⁊ ꝛ grauit ex man

celerius currebat: nec equus illi⁹ aliq̃ntulū remãebat: ſz q̃ſi bra-
chiū hoīs erat inter lãceã ⁊ dorſuz ei⁹. Clamauit itaq; ſcūs dux
ladiſlaus ad puellã ⁊ dixit: ſoror ſpecioſa accipe cunū i cingulo ⁊
iacta te in terrã: qđ ⁊ fecit. Cūq; btūs ladiſlaus dux ꝓcul illū lan
ceaſſet in terra iacentẽ voluit eū int̃ficere: quẽ puella valde roga
uit ne eū int̃ficeret ſz vt dimitteret: vñ in hoc notat̃ q; fides i mu-
lierib⁹ nõ ſit: q; forte amore ſtupri illū lib̃are voluit. Scūs aũt
dux cū eo diu luctãdo ⁊ abſciſſo neruo illū int̃fecit: ſz illa filia epi
nõ fuit. Rex igit̃ ⁊ gliosi duces fere oĩbus paganis int̃fectis ⁊ oĩ
bus xp̃ianis a captiuitate liberatis: vnacū felici embola toci⁹ hũ
garie cū triũpho victorie gaudẽtes redierũt. Facta est igit̃ letitia
magna in tota hungaria ⁊ hymnis ⁊ ꝓfessionib⁹ benedicebãt de
um qui dedit eis victoriam.

De irruptõe Byseno⁹ in hũgariã. Et de obsidiõe albe Bulgarice ꝑ regẽ ⁊ duces ⁊ de captiõe eiusdem

Actũ est aũt tertio anno post aduentũ cuno⁹ bisseni per
albã bulgaricaz veniẽtes transnatauerũt flumen Zaua
in campũ bazias ⁊ nõ modicã gentẽ captiuo⁹ ⁊ ꝑdaruz
diripiẽtes in suã terrã abduxerũt. Rex aũt ⁊ dux ꝑposuerũt crimẽ
traditiõis albe bulgarice: eo q; pace defraudata voluntarie ꝑmi
sisset latrũculos besso⁹ depredari hungariã. Collectis itaq; ex-
ercitib⁹ ꝙuenerũt in zalankemen vbi ꝓsilio deliberãtes decreue-
rũt albã traditricẽ obsideri oportere ⁊ expugnari: inde castra mo
uẽtes descenderũt circa flumẽ zaua i directo nandorfeyerwar: ex
ijt aũt editũ a rege ⁊ duce vt vniuersas exercit⁹ hũgaro⁹ q̃ntoci⁹
trãsiret fluuiũ zauã in bulgariã. Greci aũt ⁊ bulgari nauigãtes i
celomb⁹ suis ꝑ ingenia sufflabãt ignes sulphureos in naues hũ
garo⁹ ⁊ eas in ipsis aquis incẽdebãt: victi sũt aũt igniuomi gre-
ci ab hũgaris ꝑ multitudiẽ nauiũ quib⁹ flumẽ opuerãt: fugienti
bus aũt grecis ac bulgaris transierũt hũgari ⁊ termios bulgaro
rũ occupauerũt: rex aũt ⁊ dux scõa feria trãsierũt zauã ⁊ mane fa-
cto ordinauerũt acies suas ⁊ plenis manipulis suis vniuersalit̃
ꝑ turmas suas iſertis vmbonib⁹ obsedeŕt ciuitatẽ. Greci igit̃ ⁊
bulgari timẽtes ex obsidiõe ꝑiculũ sibi iminere rogauerũt biſse-
nos ꝑ clam destinatos nũcios vt sine pauore venirẽt in adiutori
um ipso⁹ eo q; nec rex nec dux ciuitatẽ eo⁹ obsediſſet: ſz tantũ co

mes Vid cũ bachiẽsibus militib⁹ eos ĩuasisset. Bessi ergo frau
dulẽtibus v̀bis eoꝝ seducti festinãter venerũt ĩ adiutoriũ ipsoꝝ:
⁊ cupiditate p̃de allecti quaꝫ de comite Vid deuicto sp̃abãt se ec̃
p̃cipites: irruerũt sup̃ agmĩa soproniensiũ: quoꝝ rector erat co-
mes Jan noĩe: hic aũt ĩsult⁹ bessoꝝ virilit̃ ⁊ fortiter cũ sopro-
niensib⁹ sup̃auit plurimis eoꝝ ibidẽ in ore gladij ꝓstratis: residu-
is aũt eoꝝ ĩ captiuitatẽ subactis princeps bissenoꝝ noĩe kazar cũ
paucissimis fugiẽdo man⁹ hungaroꝝ vix euasit. Rex igit̃ ⁊ dux
eideꝫ militi Jan mũera regalia cõdignasqꝫ grates lib̃alitate re-
gia ꝯtulerũt: eo ꝙ ipse multa milia bissenoꝝ tanq̃ꝫ lapis limpi-
dissim⁹ vasa fictilia ꝯtriuisset priusq̃ꝫ rex ⁊ dux cũ exercitu suo de
gẽtaculis capita leuassent. Regi aũt ⁊ ducib⁹ geysa ⁊ ladislao su
per rupẽ que eidẽ ciuitati ꝓxima ẽ residentib⁹ cep̃unt hũgari pre
sentare captos bissenos ⁊ capita int̃fectoꝝ ac equos ⁊ sup̃lectilia
que in q̃rta feria a mane vsqꝫ ad ĩclinatiõem meridiei plene p̃fice
re nõ potuerũt: hoc aũt ideo factũ ẽ vt greci ⁊ bulgari qui obside-
bant̃ vidẽtes bissenos ĩ quib⁹ sp̃abãt tã crudelit̃ ab hũgaris ob
trũcatos timerẽt ⁊ semetipsos cũ ciuitate regi ⁊ ducib⁹ ꝯtraderẽt.
Porro rex ⁊ duces ad expugnãdũ ciuitatẽ cõuentiora loca ꝓspi
ciẽtes: p̃ceperũt carpẽtarijs vt ibi turres ligneas octo altitudi-
nẽ muroꝝ duplo sup̃antes fabricarẽt: vñ milites in mediũ ciuita
tis lapides ⁊ sagittas sup̃ hoĩes iacularẽt: int̃ turres v̀o totidem
tormẽta ad destruendũ muros erexerũt lõgos etiã pluteos ad de
fendẽdos introit⁹ turriũ: cet̃aqꝫ instrumẽta bellica ꝯposuerunt.
In quibusdã itaqꝫ locis destruxerũt muros ei⁹ vsqꝫ ad fundamẽ
tũ: sꝫ ciuitatẽ ipsaꝫ capere nõ poterãt: qꝛ eaꝫ ĩtrinsecus fortissimi
bellatores defendebãt. Obsederũt itaqꝫ ciuitatẽ duob⁹ mensib⁹
infra quos sepi⁹ cõgressi sunt cũ saracenis de ciuitate egrediẽtib⁹
⁊ ex eis alios occiderũt alios aũt fugauerũt. Post hec tres sara-
ceni fortissimi ⁊ audacissimi de vrbe ꝓsiliunt iaculis lanceis ⁊ sa-
gittis durã plagã hũgaris ꝓpinãtes. Salomõ aũt balistarius
regis vnũ illoꝝ ictu baliste fulmĩauit cui⁹ cadauer hũgari nitebã
tur rap̃e: socij v̀o eius de p̃dictis acriter dimicãtes defenderunt.
Rex aũt ⁊ dux vidẽtes eoꝝ conflictũ circũstantib⁹ aiũt militibus
vtinã sanguis ⁊ cor machabeoꝝ efferbesceret in militib⁹ qui de-
fensarẽt hũgaros: ab hijs saracenis p̃munitiõe arcis audact̃ pu

gnātib⁹ vt hūgari cadauer saraceni rapēt hoc audito: Opus: ge
orgi⁹: ⁊ bors milites bellicosi ꝯcitato īpetu ī modū fulguris irru
erūt sup illos. Quosquidē op⁹ nimiū audacter ꝑsequēs vsqꝫ ad
vrbis portas fugauit: pugnatores iactabāt lapides ⁊ sagittas d̄
pugnaculis ciuitatꝭ: op⁹ tñ sine lesiōe redijt. Jut̄ea aūt georgi⁹
⁊ bors exortati sūt hūgaros qui corp⁹ saraceni rapuer̄t ⁊ in turpi
tudinē ꝓiecerūt. In t̄tio v̄o mēse obsidiōis quedā puella hūga-
rica olim illuc ꝑ captiuitatē abducta ī q̄rta feria ciuitatē succēdit.
Flabat aūt subsolan⁹ vehemētissime cūctaqꝫ edificia occupauer̄t
īcēdia. Exercit⁹ itaqꝫ hūgaroꝝ irruit ī ciuitatē ea ꝑte q̄ muri eius
ꝑ tormēta iaꝫ corruerāt ⁊ grecos saracenos atqꝫ bulgaros crude
lit̄ trucidarūt: qui āt residui fuerāt cū nicota duce eoꝝ fugierūt ī ar
cē: hūgari ergo capta ciuitate sequēti die postq̄m ignis resederat
vidētes scrobes grecoꝝ. Discēdētes tuler̄t exīde auꝝ multū ⁊ ar
gētū lapides p̄ciosas gēmasqꝫ p̄lucidas ⁊ thesauꝝ fere īestīabi-
lē: in cui⁹ ꝑtitiōe orta ē discordia int̄ regē ⁊ ducē: nullusqꝫ fuit ex
hūgaris qui ibi locupletat⁹ nō fuisset. Porro ī arce reclusi roga
uerūt regē ⁊ duces vt eis vitā ⁊ lib̄tatē donarēt: arceꝫ ⁊ vniuersa
sibi vēdicarēt. Manib⁹ itaqꝫ regꝭ ⁊ ducū ī fidei pign⁹ extēsis qd̄
eos ampli⁹ nō lederēt: oēs qui ī arce erāt descenderūt: At dux ni
cota portās argētū iconā scīssime genitricꝭ dei sp̄ v̄gīs Maria cū
magna multitudīe populi veniēs ī ptātēꝫ ducis geyse se ꝯtulit.
Sciebat. n. geysaꝫ ducē deuotū deo ⁊ captiuos seu afflictos mi-
ſicordie visceribꝰ refouētē. Ad man⁹ āt regꝭ salomōis pauci ve
nerūt: qꝛ nouerāt ipsuꝫ esse austeꝝ ⁊ pessimis ꝯsilijs vid comitꝭ ī
oībus auscultātē. qui vid deo ⁊ hoīb⁹ detestabilis erat. Cūqꝫ vi
dissꝫ rex plures ad ducē ex illis ꝯfugisse paucos āt ad se plurimū
indignat⁹ ē. Cū aūt reuersi eēnt cū thesauro īestimabili venerūt ī
villā Buzias ī p̄diuꝫ vyd: volebatqꝫ diuidere thesauꝝ ⁊ capti-
uos ⁊ illos etiā qui ad fidē illoꝝ venerāt de castro. Dux āt regi ī
hoc ꝯt̄dicēs diuidere nō potuerūt: hec ergo causa fuit maloꝝ ⁊ se
mīariū discordie int̄ eos: sꝫ p̄terea thesauꝝ cū diuiderēt rex cū cō
silio vid. Et franck epī ⁊ Radoan filij bugar ⁊ Jlia generi vid
in q̄ttuor ꝑtes diuisit. Et q̄rtaꝫ ꝑtē duci de tribus ꝑtibus vt vnā
haberet cū omībus militibus: scd̄am aūt vid: tertiam aūt Jlia:
vnde dux valde molestatus est.

De discordia regis salomõis ⁊ ducis geyse ⁊ ladislai.

Interea imperator grecorum audita liberalitate ducis geyse misit ad eũ nũccios ad firmãdã pacẽ ⁊ amicitiaz. Dux aũt remisit ei oẽs captiuos ⁊ omẽs qui ab arce descenderant. Ad regẽ aũt salomonẽ rex nequaq̃z misit grecorum: vñ rex salomon sup geysam ducẽ magis inuidie faucib⁹ ac magis exarsit: Comes etiã vid pnicaciter instigabat regẽ vt ducẽ geysam expelleret ⁊ ducatũ eius sibi de cetero posset vendicare: ⁊ hoc facile fieri dicebat: eo q̃ rex multo plures milites q̃m dux haberet: nec hoc differendũ sz magis accelerandũ esse suggerebat: seducebatq̃z regem hoc ꝓuerbio. Dõ sicut duo gladij acuti in eadez vagina cõtineri nõ possent: sic nec nos in eodem regno ꝓregnare potestis. Rex ergo venenosis ẏbis comitis vid tragefactus odiũ ⁊ rancorem ꝓcepit. Exinde itaq̃z querebat oportunitatẽ aut capiẽdi ducem geysam ꝑ insidias aut bellandi: dissimulabat tñ rex ⁊ simulata amicitia dimisit ducez abire in ducatũ.

De dolositate regis bellisq̃z duobus ducũ contra regem ⁊ de victorijs eorundem.

Ost hec itaq̃z misit rex ad vtrũq̃z ducẽ vt ambo simul ad regẽ venirent ⁊ cũ exercitu sup nijs castr̃ grecorum ꝓficiscerent. Rex enĩ dolose intendebat eos ꝓdere vt si ambos ĩprouisos capere posset de ceto securus fuisset. Duces aũt insidias regis ꝑquirẽtes aut ꝑcipientes sibi caute ꝓsulerũt Ladislaus cũ medietate exercit⁹ in ptibus nijr remãsit. Geysa vo cũ rege ꝓfect⁹ est nec ausi sunt quidq̃z molestie ei inferre: q̃ ladislauz in manu valida fratris vltorez fore nõ dubitabãt. Intea viri de nijs multã in auro ⁊ argẽto ⁊ p̃ciosis pallijs regi ⁊ duci habundãter obtulerũt: deinde reuertẽtes ab vrbe kene rex ⁊ dux ab ĩuicem sũt diuisi. Ladislaus aũt consilio fris sui de ciuitate Byhor iuit in ruscią querere auxiliũ amicorum suorum vt ꝓtra machinamẽta regis sese p̃muniret. Jam enĩ oĩbus ĩnotuerat ĩiuria ⁊ discordia regis ⁊ ducũ: post hec collectis exercitib⁹ nũccijs frequẽt missis Tandẽ rex ⁊ dux venerũt strigoniũ ibiq̃z ex cõducto vtriq̃z eorũ tantũ cũ octo hoĩbus ĩter epõs ⁊ principes nauigauerũt in insulam ciuitati ꝓximã ad colloquendũ vbi diu semetipsos incusantes ⁊ excusantes: tandẽ roborato federe pacis Geysa rediit ĩ du

catum. Rex aũt venit in albã: post hec misit ad heysaz ducẽ: rex vid deo detestabilẽ ⁊ ernei mansuetũ quos geysa fecit caute custo dire: ꝑtimore traditiõis vid misit etiã dux ad regez: epũm wara dien. ⁊ nequã vatha quos ⁊ rex fecit similiter custodire. Rex aũt de villa megyer iuit vsus flumẽ rapcha in ocursuz triũ ducũ the utonicoꝝ quos in auxiliũ sibi ꝯra ducẽ geysam expectabat. Qz vo dux nec frẽm suũ pñtez habebat nec amicoꝝ auxiliũ misit vid ⁊ ernei ad regem data treuga a festo scĩ Martini vsqz ad festuz scĩ georgij: quo audito rex misit vathan ⁊ epũm waradien. Porro eo tempe rex natale celebrauit in loco qui dicit geminũ castellũ: deinde venit zalã vbi marcharth dux theutonicoꝝ ⁊ vid instiga uerũt regẽ vt ducez debellaret: suggerebat enĩ vid regi hoc ⁊ hu iuscemodi. Ecce nũc facile potes ⁊ indubitãter ducẽ deuincere qz destitutus est omĩ auxilio: ⁊ si distuleris euz aggredi vsqz ad da tas inducias erit spes euadendi. Cunqz rex salomon venisset ad zegzard ⁊ castra mecatus esset sup locum kestelci venit audire ve spas in monasterio scĩ saluatoris: post vespas vo in monasterio vid ⁊ alij consuluerũt regi dicẽtes. Dñe: noueris qz ladislaus in ruscią iuit ⁊ lamptus in poloniã ꝯducere exercitũ fratri coꝝ: duci geyse sepe ꝯsuluim⁹ tibi ⁊ nũc veniatis sup ducem qui venaꝯ in ingwã: noctis in silẽtio impetũ faciam⁹ sup eum: capiam⁹ euz et oculos eius eruam⁹: ⁊ cũ ladislaus ⁊ lamptus venerint vel exer citũ secũ duxerint ꝯra nos stare nõ possint. Et cũ hec audierint etiã regnũ intrare nõ audebunt: ⁊ potestis facere qz oẽs ꝯsiliarij sui tibi fideles sunt: ⁊ ducatuz mihi dabis ⁊ ita cõfirmabis coro nã tuaz. Rex aũt hoc audito ꝓmisit se cogitaturꝝ vsqz ad matuti nas: ⁊ placuit cõsiliũ ante oculos ei⁹. Abbas aũt eiusdez loci no mie villerin⁹ latinus qui erat in abscõdito loco clausus q̃si deum ꝑcans in mõasterio audiuit cõsiliũ qñ factũ est. Qui statim nũcci um misit ad ducẽ ⁊ lras vt sibi de rege caueret. Cũ aũt nũccius ad ducẽ venisset: erãt ibi iniqui ꝯsiliarij ⁊ ipsius ducis traditores pe trud. s. zounuk ⁊ bykas: qui dixerũt. Dñe dux ne timeaꝯ quoniã abbas ebriosus est ⁊ ĩ ebrietate sua ad vos nũccium misit ⁊ nescit quid loquaꝯ: hoc autẽ dicebãt qz volebant tradere ducem in ma nus salomonis. Dux aũt in illis cõfidens ibidez sez in ingwam venabaꝯ: sz frẽm suum ladislaũ misit in bohemiã: qz iam tunc re-

uersus erat de ruscia sine subsidio vt rogaret Othonē ducem bohemoꝝ vt ipsis ī necessitate positis auxiliaret: in codē mane qñ rex se cogitatuꝝ statuerat: cū venisset ad matutinas Abbas idem abscōdit se in monasterio vt audiret ꝓsiliū: eo q̄ fidelis erat duci q̄ filius fundatoris ecclie sue fuerat. Cantatis igit matutinis cū oēs exiuissent: rex ⁊ vid ibidē remanserūt ⁊ tale cōsiliuꝫ statuerūt sicut vid regi facere laudauerat: hoc aūt ꝑdictus abbas audierat monachalē statim deponēs habitū ⁊ laicalē induēs: gladiumq̄ accingēs ascēdit equū: ⁊ venit citissime ad ducē quē mane dormientē īuenit ⁊ excitauit eū dicens ei. Fuge dux ⁊ si nō fugeris statiꝫ milites salomōis ad capiendū te appropinquāt. Dux vō collecto exercitu suo voluit vt citissime iret in ptes bohemie ꝑ frē suo ladislao: sꝫ rex obuiā ei veniebat. Regebat aūt vid sic regē sicut magister discipulū: eratq̄ sibi de iure sine omī iure subdit⁹: qđ cauendū est omībus hoībus: sꝫ maxie regibus lactatusq̄ est pessimo vid ꝓfidi cōsilio mouit exercitū sup ducē. Dux vō cū exercitu suo obuiauit regi in kemey: principes aūt ducis īmo traditores: miserūt clāculo nūccios ad regem dicētes. Qđ si rex eos ī dignitatibus teneret ⁊ in grām suscipet: ipsi in bello relicto duce ad regem ꝓfluerent. Rex aūt certificauit eos sup hoc ꝑscito iuramēto ⁊ securus tūc trāsiuit tyscią glaciatam sup ducē. Cūq̄ appropinq̄ssent ad ꝑlium: rex apud eccl'iam filij nog armauit se ⁊ coaduna uit agmia sua ad dimicandū ⁊ impetū fecit sup ducem: ac ducē auxilio suoꝝ fraudulēter ōstitutū supauit. Principes aūt geyse petrud ⁊ bykas in ipso ꝑlio cū tribus agmībus castroꝝ verterūt se ad salomonē sicut sibi ꝓmiserant. Dux vō geysa q̄zuis maxia pte exercitus sui esset destitutus nō tamē abhorruit vno tantū agmine stipatus ꝓtra triginta salomonis agmia senissimū ꝑliū cōmittere. Traditores aūt fugiētes leuabant clipeos suos ī signū qđ regi dederāt: quēadmodū iudas traditor qui dederat signum ne milites regis eos ꝑsequerent. Exercitus aūt regis ignar⁹ ꝓditionis signi ⁊ videntes agmia ducis fugere ꝑsecutus est ea vsq̄ ad interemptōem: ita q̄ vix pauciss'imi ex illis traditorib⁹ mortem euaserunt ⁊ vtinā ex eis nullus euasisset: qui dñm suū benefactorem sceleratissime tradiderunt. Omībus aūt militib⁹ suis ꝓeuntibus declinauit dux a bello: transiuitq̄ tyscią ī chotoyd

⁊ Georgium nigrum capellanũ suum ad frẽm suuz ladislaũ trãs
misit vt q̃zcitiꝰ posset ad eũ festinaret. Juancã v̄o clericũ suũ lr̃a-
tum misit ad lamptũ. Cunqz geysa equitasset vsqz vaciaz obuia-
uit fratri suo ladislao ⁊ othoni duci sororio eoꝝ cum auxilio vali-
do venientibꝰ. Cunqz dux geysa vidisset frẽm suũ ladislaũ p̃ ni-
mio dolore flebat: qꝛ bonos ⁊ fideles suos amisisset ⁊ de tradito-
ribꝰ cõquerebat̃. Ladislaus aũt animo fortis frẽm suũ confortа-
bat ne fleret: sz potius omĩpotẽtis dei clementiã exoraret: vt vi-
ctorez victis subiugaret: quẽadmodũ forma belloꝝ est. Rex aũt
⁊ dux ante q̃dragesimã pugnauerant in kemey q̃rta feria post do
minicã qua cantat̃. Exurge. In hoc aũt bello opus filius mar-
tini de genere vecellini miles gloriosus militẽ ducis nomine pe-
trũ audacissimũ sup equũ submirceuz: ceterosqz p̃cedentẽ radian
te lorica ⁊ deaurata galea pspicuũ atqz ad conflictuũ milites ꝓuo
cantẽ singulari certamĩe supauit. Nam de agmĩe salomõis ad p̃
dictũ militez solus opus sup giluũ equuz in lorica cutullata euul
sus in modũ fulminis ictu lancee rupta lorica petꝝ p mediuz cor
transfixit: in eodem aũt bello tantã stragem crebris ictibꝰ gladij
sui fecit opus ꝙ ꝓ nimia reciprocatiõe ictuũ dextra eius obrigue
rat ⁊ capulo gladij sui adheserat. Rex aũt salomon ⁊ maxĩe the-
utonici mirabant̃ de potentia ⁊ audatia opus in p̃lio: rex victo-
riam potitus transiuit tysciaz congelatã in thoroyd: ⁊ descẽdit in
curia filij petri ibiqz audiuit geysaz obuiasse ladislao ⁊ othoni du
cibꝰ cũ valida multitudine pugnatoꝝ ad se venientẽ: vid v̄o de-
testabilis vrgebat regez his verbis. Nouiter exercitũ eius cõfe-
cimus: nobiliores occidimꝰ: timorem ei ĩmisimus: ⁊ nũc seruos
cõgreganit: messores coadunauit: ⁊ eoꝝ agmine se stipauit. Ni-
hil ergo de eis debemꝰ dubitare quin eos in momẽto deuorabi-
mus. Bohemicũ v̄o agmẽ omĩbꝰ consodalibꝰ in eis aquiescen-
tibꝰ ego cũ bachiensibꝰ p̃mature mortis piculis afficiaz. Erney
aũt semp pacis amator cũ hoc audiuit flebat: quẽ cũ salomon vi-
dissz flere dixit. Comes erney videt̃ mihi ꝙ tu fidelis sis duci tã-
tũmodo apud me simulatꝰ manes: cui erney respondit. Nequa
q̃m domĩe: sz nollem ꝙ cũ fratribꝰ tuis pugnares ⁊ vt milites in
terficerent se adinuicez filiꝰ patrẽ vel pater filiũ. Deinde wid co
miti dixit Ernei tu laudas domĩo pugnare cũ fratribꝰ ⁊ dicis: qꝛ

falcatores ⁊ furcãtes coadunasset: vide qꝛ mille falcantes qđ in-
cidũt decem millia furcatoꝝ cõgregare nõ potuerunt ⁊ absqꝫ deo
numerare nõ valebũt: nobis aptũ est ꝓ rege mori sꝫ esset melius
vt potiori vteremur cõsilio. Rex ergo in v̀bis vyd confidens fe-
stinauit cũ exercitu suo: ⁊ in quarta feria descẽdit in rakus: sꝫ ⁊ du
ces Geysa Ladislaus ⁊ Otho ac totus exercitus hungaroꝝ qui
erat cũ eis descẽderũt circa vaciã: fuit aũt ibi magna silua ⁊ nemo
in ea manserat: p̃ter vnũ heremitã nomĩe vacꝫ scẽ vite: ex cuius
nomĩe dux geysa illi ciuitati postea ibi cõstructe nomẽ imposuit.
Cum igit̃ exercitus p̃dictus salomonẽ ꝯtra se expectaret: duces
quodaꝫ mane in equis causa ꝯsiliandi: stabant in loco vbi modo
est capella lapidea btĩ petri apostoli: tractãtes q̃liter sint pugna-
turi: ⁊ dum ibi starẽt clara die vidit btũs ladislaus visioneꝫ de ce-
lo: ⁊ ait ad geysam ducẽ frẽm suũ: vidisti aliquid: qui respõdit ni-
hil. Tũc btũs ladislaus subiũxit: dum starem⁹ hic in ꝯsilio: ecce
Angelus dñi descendit de celo portãs coronã aureaꝫ in mãu sua
⁊ impressit capiti tuo: vñ certus sum ꝙ nobis victoria donabit̃.
et salomon exul fugiet debellat⁹ extra regnũ: regnũ v̀o ⁊ corona
tibi tradet̃ a dño. Cui geysa ait: si dñs deus fuerit nobiscũ ⁊ custo
dierit nos ab ĩmicis nr̃is: ⁊ visio hec fuerit adimpleta edificabo
hic in loco isto eccl̃iam sacratissime v̀ginis Marie genitricis sue:
hoc dicto castra mouerũt ⁊ descenderũt in allodio qđ dicit̃ zingo-
ta: mons aũt quidaꝫ noĩe moniorod interiacebat exercitũ ⁊ luce-
scente quĩta feria volebãt p̃liari sꝫ densissima obscuritas supue-
niẽtis nebule eos impediuit. Nocte v̀o in sequẽti dexterarios su
os ꝑ abenas in manib⁹ tenẽtes ortum solis p̃stolabant̃. In di-
luculo aũt sexte ferie rex ordinatis agmĩbus suis equitauit trans-
uerticẽ montis moniorod: ⁊ p̃cepit salmarijs vt in latere eiusdeꝫ
montis remanerẽt: q̃ten⁹ hostes vidẽtes turmas illoꝝ nõ sarci-
nas sꝫ in p̃sidio ꝯstitutos esse putarẽt. Hyd aũt dicebat: statim
vt exercitũ nr̃m viderint fugiẽt: sꝫ ⁊ duces summo mane suas aci-
es ordinauerũt. Cunqꝫ ladislaus se armaret in terrã se ꝓstrauit:
⁊ omĩpotentis dei clementiã postulauit ⁊ btõ Martino votũ vo
uit: vt si dñs ei victoriam cõcederet in eodeꝫ loco eccl̃iaꝫ in hono
re btĩ Martini cõstrueret: qđ ⁊ factum est. Et in medio siquidem
Bihoriensi agmĩe ladislao locato ex sinistra ꝑte: othoneꝫ v̀o ex

dextera constituerũt: geysam vo in nitriensi agmie in medio col-
locauerunt: preterea ex vtraqz pte ter tria agmina quaternatim
connectẽdo ꝓseruauerunt. Cunqz rex de monte descenderet: ex-
ercitus geyse que inferiori loco erat videbaẽ eleuantior cũctis ex
ercitibus salomonis: Quo viso dixit erney ad comitẽ vyd: miz
est si agmina ista fugiãt a facie nostra: qr danubiũ post dorsuz eo-
rum nõ dimisissent: sz puto vt ipsi ꝓposuerũt vincere sine mori.
Dux aũt ladislaus ante exercitũ suũ sup arduuz equum residens
gratia exhortãdi suos ⁊ animãdi in girũ flexit habenas. Cũqz te
tigisset vepr̃ lancea quedam h ermellina albissima miruz in mo
dũ lancee eius insedit ⁊ sup ipsam discurrẽdo in sinũ eius vsqz de
uenit. Cum aũt ꝓmissum esset ꝑliũ: comes vyd ⁊ bachiẽses i pri
mo ictu a bohemis miꝛabiliter sũt ꝑstrati. Ladislaus aũt dux cõ
mutauerat signa sua cũ vexillo ducis geyse: ea intentiõe qꝫ salo-
mon audatius inuaderet illud agmen in quo signa geyse gestabã
tur putans esse agmẽ geyse quẽ nuper deuicerat. Dux aũt ladis-
laus affectabat custodire frẽm suuz geysam ducẽ ab insultu salo-
monis: ⁊ ideo primos ipetus belli i se maluit expiri. Rex itaqz
cũ venisset ad agmẽ ladislai: ipso cognito timore eius ꝑterritus
ꝑcepit signiferis declinare agmia sup agmina ducis geyse. La-
dislaus aũt videns regẽ ꝑtimore diuertisse a se ipse primus oiuz
irruit sup agmina regis. Cunctiqz milites sui impetũ fecerũt sup
eum atergo. Sz ex aduerso geysa dux cũ suis acriter inuasit eos-
dem: milites aũt ladislai: agmia salomonis tanqz in cortinis re-
tro respiciẽtia terribili tinitu gladioꝝ sanciata in morte conclusẽ-
rũt crudeli. Sz extrauerso milites geyse pocula dire mortis eis-
dem ꝓpinarũt. Cedunt theutonici fugiũt latini locũqz fuge nõ
inueniũt ⁊ cadũt ante hungaros vt boues in macello. Rex antẽ
salomon fere omĩbus suis interfectis aufugit ⁊ in zigetsen danu-
biũ transiens añ opus martini filio venit tandez in moson ad ma
trem ⁊ vxorẽ: ꝑsecutusqz est eum ⁊ suos exercitus ducuz a mane
vsqz ad vespam: in ꝑfato nanqz ꝑlio nõ soluz theutonici aut la
tini ceciderũt: sz maior ps milicie regni hungarie dicit corruisse.
Duces aũt geysa ⁊ ladislaus triũpho victorie diuinit9 sublimati
sup cadauera interfectoꝝ deo ter laudes ꝓclamauerũt. Dux aũt
ladislaus sicut erat semꝑ eximie pietatis videns tot millia inter-

fectoꝝ: q̃zuis inimici eius fuissent qui occisi erãt: tamen cõmota-
sunt omia viscera eius sup̄ illos ⁊ fleuit eos amare: scindens sibi
genas ⁊ capillos planctu magno tanq̃z mater in funere filioruz.
Postea de spolijs eoꝝ constructa est ecclia de moniorod. Mar-
charth v̄o dux theutonicoꝝ ⁊ Sẽtepolug dux bohemorũ capti
sunt militib⁹ suis interfectis ⁊ ipsis grauiter vulneratis. Cunqz
ladislaus p̄ambularet gemẽs in cadauerib⁹ mortuoꝝ videns ca
dauera erney comitis: statim de equo ꝓsilijt ⁊ ipsuz amplexat⁹ ẽ
cui flens dicebat erney comes pacis amator: doleo sup̄ te q̃si sup̄
frẽm meuz: qꝛ cor tuũ ⁊ consiliũ tuũ pace plenum erat. Quẽ ma-
nu ꝓpria leuans osculatus est eũ. Precepitqz militibus suis vt
eum Bacie honorifice sepelirent. Cũqz idem ladislaus ex alia p̄
te ambularet: vidit cadauer vyd: ⁊ ait. Doleo sup̄ morte tua q̃z-
uis nobis semp̄ inimic⁹ fuisset vtinã vixisses ⁊ ꝯuersus fuisses et
pacem inter nos firmasses: sz miror qꝛ de genere ducũ non fuisti:
cur ducatum volebas nec de ꝓpagine regũ q̃re coronã optabas
video nũc quia cor quod ad ducatũ anhelabat lancea p̄foratũ ia-
cet: ⁊ caput quod coronã optabat gladio scissum est: sz ⁊ ipsuz se-
pelire p̄cepit. Milites ergo geyse ⁊ ladislai qui ꝯsilio vyd in bel
lo de morte fratꝝ vel filioꝝ amaritudine ꝯplexi fuerant statim de
equo descenderũt ⁊ pectus cũ cutello scindẽtes ad oculos suos di
uerterũt ⁊ terrã in oculos eius ꝓijcientes dixerũt. Nunq̃z oculi
tui rebus ⁊ nobilitate saciati sunt: nũc aũt oculos tuos ⁊ pect⁹ ter
ra saciet. Dux aũt bohemoꝝ otho qui aĩaz suã ꝓ eis posuerat co
piose remuneratus repatriauit. Cunqz salomon venisset ad mo-
son vidẽs mat̃ eius fleuit sup̄ eũ sicut debz sup̄ vnicũ filiũ suũ qui
tãtis bõis a deo priuat⁹ fuerat ⁊ ĩcrepabat dicẽs. Fili charissime
nũq̃z ꝯsiliũ meũ audisti nec ꝯsiliũ erney nec ꝯsiliũ alioꝝ fidelium
tuoꝝ: sz sp̄ acq̄escebas ꝯsilio vyd: ⁊ ecce destruxisti te ⁊ tuos: nõ-
ne sp̄ laudaui ⁊ dixi q̄ sufficit tibi corona hũgarie ⁊ vt dares duca
tũ ĩ pace frĩb⁹ tuis: nũc aũt vyd dux eẽ nõ potuit: nec tu ãpli⁹ co-
ronaberis. Quo audito rex irat⁹ voluit mr̃ez suã ĩ faciẽ p̄cuttere
cui⁹ manũ vxor sua retinuit: iã enĩ cognouerat rex salomõ q̄ nõ
auxiliaret̃ ei dñs ĩ bello: ⁊ in eadẽ nocte collegit se festinant̃ ĩ mo
son ⁊ posõ que castra iã pridẽ muniuerat: mr̃ez quoqz ⁊ vxorẽ suã
qñ ĩ p̄liũ iuit illic reliquerat ob quã causaz vict⁹ in p̄lio obtĩorẽ.

Quomodo deuicto fugatoqz Salomone rege. Rex Geysa primus extitit coronatus.

Quo duces geysa ⁊ ladislaus cū exercitu albam venerunt. Deinde castrum ponte Bobuch ⁊ albam: ⁊ alia castra fortissimoꝝ militū ꝑsidio muniētes: dimissoqz exercitu habitabāt in hūgaria. Tūc geysa dux magn⁹ ꝙpellētibus hūgaris coronā regni suscepit. Post coronatiōem aūt veniēs in locū vbi facta visio fuerat ⁊ cepūt cū frē suo ladislao ꝙponere de loco fūdamēti ecclie ad honorē v̄gis mīis fabricande. Et dum ibi starēt iuxta vaciaz vbi nūc est ecclia bti petri apostoli apparuit eis ceruus habēs cornua plena ardētib⁹ candelis

cepitqz fugere coram eis versus siluaz ⁊ in loco vbi nūc est mōa-
steriū fixit pedes suos: Quē cū milites sagitarēt ꝓijecit se in da-
nubium ⁊ eum vltra non viderūt. Quo viso btūs ladislaus ait
vere non ceruꝰ sed angelꝰ dei erat: ⁊ dixit geysa rex. Dic mihi di
lecte frater: quid fieri volūt omēs candele ardētes in se ī cornibꝰ
cerui. Respōdit btūs ladislaꝰ nō sunt cornua sz ale: non sūt can-
dele ardentes sz pēne fulgentes: pedes v̄o fixit qꝛ ibi locū demō
strauit vt eccl̄iam btē virgini nō al̄s nisi hic edificari faceremus:
vt aūt locus prime visiōis non sit sine edificio a geysa rege ⁊ suis
fratribꝰ decretum est vt ibi capella in honore btī petri principis
apostoloꝝ fundaret̄. Rex igit̄ geysa fundauit eccl̄iam vaciēsem
⁊ dotauit eā predijs multis ⁊ possessionibꝰ: non solū eccl̄iaz illā
verū etiā Budensem cui ꝯstituit tributum de pesth ⁊ tres villas
in Simigio ac ornamēta p̄ciosa. Eo tp̄e bisseni vnanimiter ro-
gauerūt regē geysaz vt si eos lib̄tate donaret: ipsi insultus regis
salomōis omnīo cohercerēt: ita ꝙ nec auderet exire de mason ⁊
poson ad tentandā hūgariam. Rex aūt geysa se petitiōi eoꝝ cō-
descensuꝝ ꝓmisit: si ipsi hoc qd̄ ꝓmiserant adimplerēt. Bisseni
itaqz cū principe eoꝝ zultan nomīe equitauerūt sup̄ regē salomo
nem. Rex aūt salomō marchionē theutonicoꝝ ꝓmissa peccunia
ī auxiliū asciuit. Cūqz obuiā ageret bissenis marchio vidēs hor
ribiles aspectu ⁊ terribiles timuit p̄sertim qꝛ subijt in mentez sibi
q̄z miſabiliter p̄ierant p̄ hūgaros: villermꝰ ⁊ poth ⁊ marchard
duces. Dixitqz regi simulatorie ꝙ in q̄dragesimali tp̄e bellū nō
cōmitterēt. Sz si rex vellet confligeret: ⁊ si bisseni p̄ualerent tūc
ipse indubitāter regi auxiliaret̄: ⁊ sic ascendit cum suo exercitu in
montem bachy ⁊ inde ꝓspiciebat conflictus p̄liantium. Cū aūt
venissent ad conflictum Bisseni fugerunt a facie salomonis sicut
fluit cera a facie ignis: ⁊ multis ex eis int̄fectis: alios ī stagno fer
cen submersis: pauci cū zultan fugiendo euaserūt. Victis itaqz
bissenis marchio peccuniaz petiuit a salomone cui ille nihil de-
dit: ipse aūt minabat̄ ei ꝙ eum ante imp̄atorem accusaret: qꝛ p̄ti-
more se ostendere non esset ausus vilissimis bissenis. Marchio
itaqz predictus nomine hermich iratus voluit venire sup̄ Sa-
lomonem: sed timens imp̄atorem: cessauit ⁊ tristis reuersus est
ad propria.

Ostea aūt rex Salomon metuens geysam regez
& ipsius fratres cum rebus & familia stiriam intro-
iuit & in claustro Agmundo matre & vxore dere-
ctis in mesan est reuersus: volens collecto exerci-
tu inuadere fratres suos. Cunqz de die in diem sa-
lomon deficeret: sed illoꝝ ꝓcessus recipet felicia incrementa cō-
fusus ad cesarem direxit gressus suos vt ei auxilium tribueret in
hungariam reuertendi: et licet peccuniam dedisset affluenter pro
militibus solidandis: theutonici tamē & latini cum ipso ob metū
non venerunt hungarorum. Rex aūt salomon conquerebaꝫ ce-
sari de amissione regni dicens. Quod de regno suo violenter ect
expulsus: & nō tantū sibi sz magis impio cesaris hec iniuria esset
illata: & dicebat in tanto tua quippe hūgaria tuum regnū in quo
me regem constituisti me regnāte optima regni illius tue maiesta
ti grataṅter offerebaṅt annuo censu & scōm mandatum tuuz tibi
seruicbaṅ. Nūc aūt hec omia tibi deneganṫ ab his qui impio tuo
detrimēta machinanṫ. Quapropter venias in hūgariam & tuaz
vlciscaris iniuriaz sup hostes tuos & regnū tibi vēdices: his igiṫ
vbis imperator motus cum magno exercitu intrauit hungariam.
Alimentum vo ad vsum sui exercitus habūde nauigio ferebaṫ i
danubio. Cunqz venisset imperator ad flumen vag: salomon acce
ptis tribus agmibus equitauit de scempte sup nitram. Exeuntes
autem iuuenes confligebant secum: nūc his nūc illis fugientib9
& diu sine vulnere certantibus. Opus miles electus ex militib9
sedens super dexterarium suum irruit super portam ciuitatis et
vnuz de pugnantibus fulminauit. Nitrienses vero de morte so
cij sui turbati: acriter ingemebant in opus iaculantes lanceas de
xtrarium eius interfecerūt. Ipse autem fortiter eis resistens ille
sus euasit. Inde ergo reuertētes theutonici narrabant imperatori
audaciaz opus eius & incredibilem potentiam in prelio. Impa-
tor autem accersito eo magnis cum laudibus cōmendauit & ver-
bis dulcib9 gratificauit. Quesiuitqz a salomone: si apud geysaz
& ladislaū essent multi taz boni milites. Salomon aūt intēdens
laudare hungaros: in p̄meditate respondit: multi sunt inquiēs

etiã multo moliores. Cui impator: si ita est talibus militibus repugnãtibus nõ recupabis regnuz. Rex aũt geysa audiẽs impatorez pueniſſe vaciã prudẽti vſus cõſilio uſſit attentare ⁊ demulcere pr̃iarchaz aquilegienſez: cui⁹ conſilijs impator plurimum aſcultabat: ſimul etiã oẽs duces theutonicoꝝ ꝓmittẽs eis multã peccuniã ſi impatorẽ reuerti facerẽt. ℙr̃iarcha igit ⁊ duces muneribꝰ illecti ⁊ auri amore capti: ſatagebãt varijs figmẽtis ĩducere impatorẽ vt reuerteret. ℙr̃iarcha. n. finxit ſe vidiſſe ſomnuz cui⁹ cõiectura mãifeſtiſſime totũ exercitũ impatoris diuina vltõe piturũ: niſi q̃zcitius reuerteret: ſz ⁊ duces finxerũt ſimilit ſe diuinꝰ attonitos. Cõquerebant q̃z impatori: neſcio quid opinari: mali ĩminere ſi nõ cito reuertereẽt. Sequẽti vo nocte: duces theutonicoꝝ ĩſtruxerũt quoſdaz aſtutos milites ſuos vt ipſi vociferando ⁊ clipeos ſuos altnatim ꝓcutiẽdo ſeditiõem ortã in exercitu ſimularẽt. Qõ cũ feciſſent milites magnꝰ horror irruit ſup impatorẽ ⁊ vniuerſuz exercitũ: excogitate fraudis ⁊ ſimulatiõis iniſcium. Factus eſt itaq̃z tota nocte illa tumultus magnꝰ in caſtris Dane aũt facto cõuocauit impator pr̃iarchaz ⁊ duces in cõſiliũ vt deliberarẽt quid nã eſſet agendũ. ℙr̃iarcha ergo ⁊ duces peccunia corrupti modis oĩbus ꝓſulnerũt ei vt reuerteret. Ceſar ãt ingenijs deceptus ſimulans ſe ſalomoni in poſtez auxiliaturuz deſtructis nauibus in theutoniã reuerſus eſt.

De fuga regis ſalomonis.

Rex ſalomon ſpe fraudatꝰ gemebũdus ac meſtus collegit ſe in poſon. Cõfortatũq̃z eſt regnũ in manu geyſe regis: ⁊ ex eo tpe vocatꝰ eſt magnꝰ rex: ducatũq̃z dedit fratri ſuo ladiſlao. Dux aũt ladiſlaus obſedit caſtz ꝓſon multis diebus milites vo ſalomõis de caſtro exiebãt ⁊ cũ militibꝰ ladiſlai decertabãt. Salomõ aũt ⁊ ladiſlaꝰ aliq̃n exiebãt ſigna ſua cambiẽtes ⁊ velut milites pugnabãt. Cõtigit aũt vt ladiſlaꝰ i meridionali ſilẽtio ad caſtz vẽiret: vidit aũt ſalomõ vẽinetẽ mutatꝭ armis ignorabilit exiuit ad eũ: ſz nec eũ ladiſlaꝰ cognoſcebat: milites vo ſalomõis ſup caſtra ſcdẽtes illos aſpiciebant. ℙutabatq̃z ſalomon illũ eẽ ſeruientẽ ⁊ ꝓpt̃ea inerat decertare cũ illo. Statimq̃z cũ ad eũ veniſſet ⁊ faciẽ eius reſpexiſſet: vidit duos angelos ſup caput ipſius ladiſlai igneo gladio volãtes ⁊ ĩmicos eiꝰ mĩnãtes

Quo viso salomon fugit in castrum cui milites sui dixerũt. Domine: quid est hoc qđ vidimus: nunq̃z te a duobus vel trib⁹ fugere vidimus: quid ergo nunc: quibus ipse dixit. Noueritis q̃ homines nõ fugissem: sz iste nõ est homo: qz ꝓtegunt euz ignco gladio angeli. Quo audito mirabant vnde ipsuz magis timere cepunt: milites vo eiusdez salomonis necessitate compellẽte ad ladislaũ veniebãt: ipse vero eos ducali libertate z benignissima largitate refouebat z ad dñm suuz reuerti libere ꝓmittebat. Rex aũt magn⁹ eo tempe natale domini in zugzard celebrauit. Quo petente Archiepũs Desiderius solennem missam celebrauit: et sermõe lucidissimo animuz regis deliniuit z ad bonum pacis inclinauit. Celebrataq̃z missa oĩbus rite ꝓactis ꝓcepit rex vt oẽs egrederent̃ ꝓter episcopos z abbates. Tunc rex cum lachrymis ꝓstratus est archiepiscopo z alijs ecclesiasticis ꝓsonis seu ꝓclaris: dicebat se peccasse: quia regnuz legittime coronati rege occupauerat: promisitq̃z regnũ redditurum Salomoni cũ pace firma hoc modo. Qđ ipse coronam iure teneret cuz tertia tamen ꝑte regni que ducatui appropriata erat. Salomon quoq̃z duas ꝑtes regni coronat⁹ teneret quas prius detinebat. Episcopi ergo letas deo gratias egerũt: quia regem spũssancti gratia visitatione compunctũ z illustratum esse videbant. Tunc rex magn⁹ missis nunciis ad regem Salomonem explicauit ei ꝑ litteras modum pacis ꝓtaxatum. Incurrẽtibus itaq̃z nunciis z super hac re diuersis diuersa sentiẽtibus consumptio reconciliationis effectum sortiri nõ potuit. Interea rex magnus in grauem egritudinem incidit z. vij. kl'as May. viã carnis vniuerse virtutib⁹ adornatus est ingressus. Erat enĩ fide catholicus: deo deuotissimus z princeps christianissimus. Regnauit aũt tribus annis et vacie tumulatur in ecclesia beate virginis quaz ipse cõstruxit: in primo etiam anno regni sui validissima fames regnum hungarie afflixit.

De coronatiõe sci regis Ladislai primi fratris Geyse filij Bele similiter primi: ⁊ de exercicijs eiusdem.

Udita vo morte regis magni: ꝓuenit vniuersa multitudo nobiliũ hũgarie ad fratrẽ eius ladislaum. Et eum cõmuni consensu parili voto ⁊ consona voluntate ad suscipiendum regni gubernacula concorditer elegerũt: imo fere magis affectuosissimis precibus ꝓpulerunt. Oẽs enĩ nouerãt ipsum esse vestitum consumatione virtutum: fide catholicum: pietate p̃cipuũ: largitate munificũ: charitate conspicuũ. Emicuit quippe q̃si stella matutina in medio nebule: fugãs tedia tenebrarum: ⁊ quasi luna plena lucet in

diebus suis: velut etiã sol refulgẽs sic effulsit in populo suo: q̃si adeps sepatus a carne. Et cũ leonibus ⁊ vrsis lusit q̃si cũ agnis ouiũ: nũquid nõ occidit gigantẽ ⁊ abstulit obprobriuz ex israel. Cõuertit. n. ũmicos suos vndiqz ⁊ extirpauit aduersarios: erat cñi magn⁹ fm nomẽ suũ maximũ. Nam si ethimologie nois ei⁹ alludam⁹ ladislaus q̃si laus diuinit⁹ data populo dr̃: aus enĩ populꝰ intpretat: dosis aũt dans vel datio siue datũ: prima. n. silaba nois ei⁹ laus est ꝑ pagogẽ. Et q̃zuis ipsuz hũgari i regem absqz volũtate sua elegerũt: nũqz tñ in capite suo coronaz posuit ꝓpter qõ poti⁹ celestẽ coronã optabat q̃m trenã. Et viui regis coronã vsqz legittie coronaret hr̃e noluit ꝓponẽs in eius aio vt si firma pax int eos esse posset: regnũ salomoni redderet ⁊ ipse ducatũ hret. Postqz aũt diuina dispẽsatiõe regni gubnacula susce pit nõ mũdanã gloriã caducã ⁊ trãsitoriã sz celestez pr̃iam ⁊ diuinã gloriã toto cordis affectu ꝓmereri studuit. Semꝑ. n. timorẽ dñi ꝑ oculis habuit in oibus iudicijs suis ⁊ maxie in cauꝭ crimĩa lib⁹ vbi vltio sine pena sãguis irrogat. Diuina quidẽ ispiratione illustrat⁹ sciebat: qõ rex nõ tam regat q̃z regat: vñ in oib⁹ iudicijs suis mitigata legũ seueritate semꝑ vtebat miscordie lenitate. Erat. n. ꝯsolatio afflictoꝝ subleuatoz oppressoꝝ pius pat orphanoꝝ: a cũctis enĩ regnicolis mutato ꝓprio noie pius rex vocabat. Qui etiã victor honorat⁹ inclit⁹ augustꝰ extitit nõ tazm noiuz ꝓprietate q̃z rex veritate. Adauxit. n. rempublicã hũgarie: ipse pri⁹ dalmatiã atqz croatiam sue monarchie iure ꝑpetuo subingauit. Cũ. n. rex zolomer⁹ sine liberis decessisset vxor eius sor regis ladislai ab ũmicis viri sui multis ũurijs ꝑgrauata auxiliũ fris sui regis ladislai in noie iesu xpi ꝑplorauit: cui⁹ iniurias rex grauiter vindicauit: ⁊ croatiã atqz dalmatiã itegralit sibi restituit: quã postea a ꝓdicta regina suo subdidit dominio: qõ tñ rex nõ fec ꝓpter cupiditatẽ: sz qr fm regalẽ iusticiã sibi cõpetebat hereditas: quoniã quidẽ rex zolomer⁹ in primo gradu affinitat⁹ eidem attinebat ⁊ heredẽ nõ habuit. Porro salomõ erat in poson Reuerẽdissimi aũt epi laborabãt pacificare eos: rex aũt ladisla⁹ q̃zuis sciret salomonẽ nimis esse trucẽ ⁊ ipacibilẽ: victus tñ pietate ⁊ maxie iusticia ꝓpellẽte: qr ius legittimũ ladislaus non habebat ꝓtra eũ sz oia ex facto fec nõ de iure: q̃rto ãno regni sui pa-

cificatus est cū salomone: donās ei stipendia ad regales expēsas sufficiētia. Optimates aūt regni futura picula bellice cladis cauteq; pcauentes nō patiebant regnū parturi cū salomōe: ne nouissima fierēt peiora prioribꝰ: salomōis aūt cauteriatā ꝓscientiā pre cōcepte iracūdie amaritudo laniabat. Cepit itaq; fremebundus estuāti aīo machinari dolos i pniciē innoxij sanguis ladislai: sed incidit ī foueā quaz fecit. Eodē etiā āno crux dñi que albe ꝓstituta fuerat pcussa ē a fulgure. Rex autē ladislaꝰ deprehēso flagitio cepit salomonez ⁊ ī wyssegrad retrusit in carcerē. Erat aūt apud salomonē bodus filiꝰ bokon i carcere: hoc aūt nō causa timoris fecit sz ꝑ ꝓsanguincitate regis qui sp minabat facere peiora prioribꝰ ⁊ vt furor illiꝰ paululū temperet. Ipse eni assidue ꝑ salomone orabat vt ad legē dei ꝓuerteret. Si vo salomon ꝓuersus fuisset veracit regnū plenarie sibi restituisset ipse ducatuz sibi elegisset: ⁊ q̄zuis salomō i carcere fuisset: ladislaꝰ multomagis ei cō dolebat: sz postmodū salomō rex dimissus de carcere i eleuatiōe corpis scī stephāi regis ⁊ bti emerici ꝓfessoris astitit regi paucis diebꝰ: ⁊ tandē fugiēs adijt ducez cunoz qui vocabat kutesk: cui iurauit ꝙ trāsiluanā ꝓuinciā ꝓprietario sibi traderet: ⁊ filiā ciusꝫ in vxorē accipet si ille in auxiliū eiꝰ sup ladislaū veniret. Dux āt kutesk inani spe seductꝰ cū magna multitudine cunoz inuadens bungariaz: deuenit vsq; ad ꝓuinciam castrorum vng ⁊ borsna. Quo audito rex ladaslꝰ irruit sup eos ⁊ cōtriti sunt a facie eiꝰ: ceciderūtq; i ore gladij multa milia cunoz. Rex aūt salomō cū kutesk sicut anates auulsis pēnis ab vnguibꝰ austurꝰ fugiētes euaserūt. Rex itaq; ladislaꝰ tulit spolia coz ⁊ i hymnis ⁊ ꝓfessionibus bñdicebāt deū qui dedit eis gl̄iosaz victoriā. Fecit aūt ꝓstrui ibidez eccliam ad honorez dei oipotentis ob mēoriam victorie: quā ibi adiutorio dei obtinuerūt. Alt rex salomō cū latrūculis cunoz ꝫuasit bulgariā ⁊ cōfinia grecie: vbi ab exercitu grecie imperatoris miꝛabiliter sūt pcussi equibꝰ pauci valde euaserūt. Cū eniz vidissent cuni magnā multitudinē loricatoz timuerūt valde: ceperūtq; festinare vt transirēt danubiū priusq; ab hostibꝰ concluderent. Qui ergo loricas nō hēbant celerius ꝑ lenitate ꝓcedebāt. Salomō aūt ⁊ sui atq; alij loricati armoz pōdere ꝓpediti: ꝓcedentes socios tardius sequebant ⁊ hyems erat: vingebatq;

denſiſſime repleuerantqꝫ niues oculos eoꝝ ⁊ preoccupāte nimium denſitate nō poterant videre ſocios ſuos qui p̄ceſſerant. Errantesqꝫ ferebant̄ p̄ inania. Sꝫ ⁊ hoſtes pſequebant̄ eos cominos. Cunqꝫ deueniſſent ad quoddaꝫ caſtrū deſertū ⁊ vacuum intrauerūt illuc ⁊ tota die ⁊ nocte ibidem māſerunt: hoſtes aūt circūdederūt caſtruꝫ vndiqꝫ: obſeſſi vō videntes ſe periculo famis perire elegerūt magis pugnando mori q̄ꝫ fame perimi. Sūmo itaqꝫ diluculo exierūt in hoſtes ⁊ ſimul cum interfectoribꝰ ſuis interierūt ⁊ q̄ꝫplures ex eis occidebant̄ qui eos interficiebāt. Rex aūt ſalomon fugiens cuꝫ paucis vix euaſit ⁊ facili curſu tranſiuit danubiū: qꝛ glaciatus erat. Cunqꝫ veniſſet ad quoddaꝫ nemus magnū dixit ſuis vt p̄ recreandis equis paululum repauſarent. Ipſe vero depoſito ſcuto fugit ſe cōfeſtim reuerſurum ⁊ abiit in opacas p̄tes ſiluaruꝫ ſuis nihil tale opinātibus abſentauit ſe ab illis: nec vnq̄ꝫ vltra comparuit. Fractus quippe tot aduerſis viſitatus a ſpū ſalutari qui ex ipſis aduerſis nō eſt effectus durioꝛ: nec contra iuſtiſſimā dei veritatem libo pugnans arbitrio: ſꝫ manu mirificoꝛdiſſime corripiētis dei ſentiens in recoꝛdatiōe cōmiſſorum ingemuit: ⁊ q̄ntum iuſte humanitatis arbitratu penſari p̄ōt cum cordis contritiōe ⁊ ſatiſfactione de peccatis ſuis penituit: vere felix neceſſitas que cōpellit ad melioꝛa: nam reuera neceſſe eſt vt quem mūdus odit diligat̄ a deo. En nobile corpus ſalomōis regis regalibus delicijs educatū iacet in puluere ⁊ cinere fatigatum: ⁊ qui prius pugnabat p̄ tempalibus nūc ſolum intendit celeſtibus. Totū enim tempus vite ſue in peregrinatiōe ⁊ oratiōe in ieiunijs ⁊ vigilijs in laboꝛibus ⁊ obſecratōibus conſumauit. viſus eſt etiā ſemel in hungaria tempe regis colomani: ſꝫ ſtatim dilicuit: nec vnq̄ꝫ amplius cōparuit: migrauit aūt ex hoc ſeculo ad dñm ⁊ ſepultus eſt pole in ciuitate Iſtrie: vxoꝛ aūt eius ⁊ mater in agmund requieſcūt.

De ſcda irruptione cunoꝝ in hungariam ⁊ de bello ſancti regis Ladiſlai cum eiuſdem.

Poſt hec aūt quidam de cunis nomīe Copulch filius krul: cum valida manu intrauit in hungariā eam vt debellaret qui vltra ſiluanū regnū depꝛedauit ⁊ p̄ dam ſecū ducebat. Qui depopulata terra tranſſilua-

na trasiens venit ad Bihor: ⁊ circa flumẽ vnsoer aliq̃ntis dieb⁹ ꝓmoratus est. Deinde transiẽs tysciam in chocoyd: exercitũ suũ in tria agmia diuisit: duo agmia versus sabulũ vastare ꝓposuit. vnũ vero circa tysciam debellare dimisit: debellãtes vo ⁊ ꝑdantes venerũt in locũ qui dicit Bechey cũ multitudine ꝑdaꝝ ⁊ ad ꝓpria redire statuerũt: qui dicebant venim⁹ debellando nunc reuertamur venãdo. Tandem ergo ꝑdam de hungaria habuerũt q̃ntam vnq̃z aliqua gens potuit habere: vxores etiã ⁊ filios nobiliũ secum in captiuitate ducebãt. Rex aũt ladislaus cuz suis in sclauonia fugierat. Cunqz in reuersiõc sua hec omia nũcciassent citius q̃z sciuerat reuersus ẽ ⁊ cũ suis militibus celeriter post eos equitauit: quos circa fluuiũ Temes inuenit ⁊ illi putantes se omnino esse liberatos: plus affectabant venatiõem q̃z belluz. Rex aũt ladislaus militib⁹ suis dicebat vtilius est mihi mori vobiscũ q̃z vxores nostras ⁊ filios videre in captiuitate. Hec dicens lachrimabat ⁊ primus vexillo rubeo impetũ fecit in castra cunoꝝ: cõtriuitqz dñs cunos ante faciẽ hungaroꝝ. Rex itaqz ladislaus militibus suis clamabat: non interficiam⁹ homies istos sz capiamus eos ⁊ si conuersi fuerint viuãt: kopulch vo ⁊ meliores mortui sũt ⁊ alij q̃zplures capti sunt ⁊ nemo ex eis cuasit ꝑter vnum seruientẽ nomie escembu. Rex aũt cum suis omibus ꝓ tanta victoria gratias egit omipotenti deo qui eripuit eos dc manib⁹ hostiũ suoꝝ: nomiauitqz fluuiũ pagani ꝓpter paganos vsqz in ꝑsentez diem. Hoc audientes cuni de seruiẽte illo qui euaserat valde contristati sunt: qui etiã coniurantes ꝓmiserũt se iniuriam kopulch vindicaturos. Miserũtqz ad regem nuncios et captiuos dimittere ꝑceperũt verbis supbis ⁊ ꝓtumeliosis regez deriserũt ⁊ statuerũt diem in hũgariam intrandi. Cunqz rex audisset subrisit ⁊ diem quã in hũgariam venire ꝓposuerant: rex prius obuiã illis equitauit timens depopulatiõem hũgarie: ⁊ quodaz sabbato summo mane ꝓpe danubiũ impetũ sup cunos fecit: in primo aũt impetu rex ducem cunoꝝ nomie Akus ꝑcussit: ⁊ ensem quez rex sibi infidelem putabat in eadem die feliciter ac viriliter seruiuit. Contriuitqz dominus cunos ante faciez hungaroꝝ: ⁊ rex cũ victoria ⁊ triũpho in hũgariam redijt.

De expeditiõe scī regis Ladislai ꝯtra Rutenos.

Ost hec aũt rex gloriosus inuasit rusciaꝫ: eo ꝙ cuni ꝑ cõ
siliũ eoꝝ hungariã intrauerãt. Cunqꝫ vidissent se rute-
ni male coartari rogauerũt regis clementiã: ⁊ ꝓmiserũt
regi fidelitatem in omĩbus: quos rex pijssimus gratãter suscepit
Deinde irruit in poloniã: poloni v̄o ꝯtra ipsuꝫ veniẽtes pugna
uerũt: sꝫ hũgari iuuãte deo victoriã habuerũt. Exinde hungari
castꝝ krokow tribus mẽsibus obsederũt: int̄im obsessi ⁊ obsiden
tes ceꝑunt egere. Rex aũt ⁊ principes petierũt ab omĩbus hũga
ris noctis silẽtio vt portaret vnusquisqꝫ ocream solã de t̄ra ple-
nam: qđ ⁊ factũ est. Fecerũt aũt ante castꝝ montẽ magnũ de terra
illa quem desuꝑ cũ farina coꝑuerunt: videntes aũt obsessi qꝛ ob-
sidentes hãbũdarent victualib⁹: ⁊ ꝙ diu possent manere ante ca
strũ: arcẽ cũ vniuersis regi reddiderũt: ⁊ pacem ad voluntatẽ re-
gis ordinauerũt seu cõposuerũt. At inde trãsiuit in bohemiam ⁊
multos captiuos de bohemis duxerũt impune in hungariã. Et
sic rex victoriosissimus ad ꝓpria redijt cuꝫ gaudio.

De constructiõe ecclesie waradiens ⁊ de electione regis in capitaneũ passagij transmarini.

Ost hec in parochia castri Bihor inter flumẽ kewres
in venatiõe sua ĩuenit locũ vbi angelico amonitu ꝓ-
posuit cõstruere mõasteriũ in honore v̄ginis Marie
quẽ locũ warad noĩauit. At rex ladislaus in amplio
ra semꝑ se extendẽs ⁊ de virtute in virtutẽ ꝓficiens: nõ solum in
hũgaria sꝫ in omĩa regna xp̄ianitatis sue respersit suauitatis odo
rem: vñ mortuo romanoꝝ imꝑatore duces ⁊ tetrarche theutoni
coꝝ cunctiqꝫ barones ⁊ optimates ꝯmũiter ⁊ cõcorditer rogaue-
rũt ipsuꝫ vt susciꝑet imperiũ. Quia v̄o tꝑe suo nõ solũ sua sꝫ que
iesu xp̄i sunt querebat ⁊ illud diuinũ oraculũ mẽte sedula reuolue
bat: nõ trãsgrediaris termĩos patꝝ tuoꝝ: suis itaqꝫ termĩs ꝯten
tus esse maluit: q̃m supra mensurã iuris augere affectãs alienige
naꝝ ⁊ ignotaꝝ gentiũ regimẽ suscipe recusauit: vix aũt ĩ hũgaria
deo pie ac fidelit̄ ꝟuiẽdo ⁊ leges ꝯueniẽti vigore sanctiẽdo pot̄at
remãere. Cũqꝫ celebrasset pasca dñi in bodrog. Ecce nũcij de frã
cia ⁊ de hispania de anglia ⁊ britania ad eũ venerunt ⁊ p̄cipue de
villerino frẽ regis frãcoꝝ ⁊ ei omipotẽtis dei ĩiuriã se vlcisci ma-

nifestauerũt: ⁊ sanctam ciuitatem ⁊ sanctissimũ sepulcrum de ma-
nu saracenoꝝ liberare pensauerũt: vñ gloriosuꝫ regẽ rogauerũt
vt eis rector ⁊ gubernator in exercitu iesu xpi existeret. Rex autẽ
hoc audiens gauisus est gaudio magno: ⁊ in eadẽ festiuitate a no
bilibus hũgarie licẽciatus est: tristabat̃ qꝫ tota hungaria ꝓpter
eũ: sꝫ ipse qđ incepat nullomõ dimittebat. Misitqꝫ nunciũ ad cõ
rarduꝫ ducem bohemoꝝ filiuꝫ otthonis ⁊ pecijt ab illo ac p̃cepit
vt secum vltra mare ire ꝓ iniuria iesu xpi p̃pararet: ille aũt libẽ-
ti animo se ꝓmisit: int̃im cognatus conrardi ducis noĩe Senta-
polug noctis silentio pragam veniẽs ipsaꝫ ciuitatẽ cepit: mane
facto ab epõ pragensi in solio ducali sedit ⁊ a quibusdaꝫ honorifi
ce susceptus est. Conrardus aũt ad gloriosuꝫ regem auũculũ suũ
venit ⁊ que ei acciderant narrauit ⁊ regẽ in auxiliuꝫ sibi venire in
ꝓpria ꝑsona rogauit. Rex autez ꝯcedens ei ita ꝙ de seruitio dei
dux nõ remaneret: ⁊ qꝛ cõsanguineitatis vinculo illi iungebatur
etiã mẽor sue actionis ducis patris eius qui sibi in auxiliũ contra
salomonẽ venerat: ꝓmisit se in ꝓpria ꝑsona eum adiuuaturuꝫ:
habebat rex secũ frẽs suos filios geyse regis Colomanũ ⁊ almũ
ꝓnosticatusqꝫ ita erat rex de colomano: qꝛ fusor sanguĩs fieret:
voluit. n. agriensez epũm eũ facere: audiens eadez nocte secessit
in poloniã: audiens ꝙ pater eius ⁊ auus polonie honorifice su-
scepti essent: secuti sunt euꝫ de hungaria Marcus et vgra ⁊ alij.
Rex aũt congregato exercitu suo cepit ire contra bohemos pro-
pter iniuriã nepotis sui. Cum aũt ꝑuenisset in confiniũ bohemo
rum grauis infirmitas inuasit eũ. Conuocatisqꝫ principib⁹ suis
ad colomanũ nũcios misit: scũm marcellũ p̃positum ⁊ petrũ co-
mitem vt ad hungariã reuerteret̃. Beatus aũt ladislaus sic ordi
nauit: vt post ipsũ almus regnaret qui sincera simplicitate duct⁹
honorauit frẽm suum colomanuꝫ p̃ferendo sibi coronam regni:
tanq̃ꝫ cui iure primogeniture videbat̃ competere: si quem aũt sci
re delectat quot ⁊ quãta bona genti sue btũs ladislaus fecit de ge-
stis eiusdem plenã poterit habere noticiã. Sanctitate igit̃ ⁊ gra
tia plenus transijt ad consortia angeloꝝ. Anno regni sui. xix. et
sepultus waradini in monasterio suo. Anno dñi. M. xc. v. iij.
kl̃as. augusti. feria. j.

De coronatione regis Colomani filij regis geyse primi filij bele regis similiter primi.

Oloman⁹ itaqz filius regis geyse de polonia festi nãter rediit ⁊ coronat⁹ est ⁊ duci alm⁹ ducatũ plenarie ꝓcessit: in cui⁹ etiã tpibus multa mala sũt ꝑpetrata vt iferi⁹ patebit: erat nãqz hĩtu corpis cõ tẽtibilis sz astut⁹ ⁊ docilis: ispid⁹: pilosus: lusc⁹: gibosus: claudus ⁊ blesus. Cũqz ꝑdicti pegrini iesu xpi audisset de morte glorioſi regis ladislai valde ꝓdoluerũt ac inde misert nũcios ad regez colomanũ vt quẽadmodũ gloſuz ladislaũ rogaucrãt ita ⁊ de ipso

petierãt: putãtes ipsuz esse de eadẽ pietate qz ipse de eodẽ sangui
ne fuerat. Coloman⁹ aũt rex hoc audiẽs nõ solũ nõ ire cũ eis ꝑ-
misit sz etiã ꝑ terrã suã viã illis mĩme ꝓcessit. Exercitũ aũt ꝓ eos
misit: vt ad regnũ ĩtroire nõ ꝑmitterẽt putãs ipsos esse tyrãnos
z nõ ꝑegrinos. Illi aũt spem i deo ponẽtes: z cui⁹ signũ porta-
bãt iesu xpi in illo ꝓfidẽtes hũgariã audacit ĩtrauerũt z ex hũga-
ris multos ĩterfecerũt: hoc audito rex ꝓgregauit exercitũ suũ cir-
ca Temes z illos simulata pace ire dimiserũt. Cũqz ad zemlin ꝑ
uenissent z se i pace esse spantes castrametati sũt. Castz aũt zem-
lin cepũt qꝫ rex alias ĩsidias nõ faceret z peiora p̃ioꝛib⁹ nõ fierẽt
Deinde marchiã illã totã deuastabãt ꝓpter victũ: z quicquid ra
pere potant ad castz portabãt. Rex aũt i Temes vtiliori ꝓsilio
vsus pacẽ cũ illis firmauit z multis muneꝛib⁹ z victualibus eos
honoꝛauit z i pace ire dimisit. Illi aũt ꝑegrini ꝓficiẽtes cepunt
anthiochiã z adiuuãte deo hierlim abierũt. Cunqz rex ad ꝓpꝛia
reuerteret z dux almꝰ ad ducatũ iret: quidã iniqui diabolico freti
ꝓsilio cepunt int eos accusare. Dicebãt enĩ duci: dñe dux: rex in-
sidiat tibi z capere vult te: deinde regi dicebãt: dux tibi posuit ĩsidi-
as z si nõ custodieris te: scias ꝓculdubio te moꝛitux. Hoc ãt au-
diẽtes ambo iuuenes z lasciui ꝓgregauerũt exercitũ. Rex aũt cũ
exercitu venit ꝓ ducez i warkun z dux ecõtra vẽit ꝓpe warkun
Tisciã aũt iter eos dimiserũt. Fideles aũt hũgari treugas ab ip-
sis petierũt z vt colloquiũ hr̃ent dixerũt. Quid ẽ qꝫ nos pugna-
mus isti nos obpugnãt moꝛiemur z cũ ipsi euaserint fugiẽt siẽ nu
diusterti⁹ p̃res nr̃i vel frẽs cũ p̃rib⁹ eoꝝ vel frĩbus pugnauerũt
z ipsi moꝛtui sũt nec nos videmus causam pugne: sz eis si pugna
placet ipsi duo pugnent z quis eoꝝ p̃ualuerit ipsũ ꝑ dño habea
mus: quo statuto ꝓsilio principes reuersi sunt. Cũqz grack regi
dixisset quẽadmodũ statuerãt z ilia duci reuelasset absqz volũtate
eoꝝ quieuerũt. Post hec aũt rex ĩuasit ruscią z ducissa ruteноꝛuz
noie lanca eiusdẽ regis venit obuiã regis ꝓuoluta pedib⁹ obse-
crabat regẽ cũ lachrymis ne dispderet gentez illã. Cunqz regem
nõ audientẽ istantissimis solicitaret p̃cib⁹ calcitrauit eã rex z am-
monita se dicẽs. Nõ oportet regalẽ maiestatẽ fletũ mulieꝛi de-
turpari. Illa ãt gemẽs reuersa ẽ retroꝛsũ z rogabat oipotẽtẽ dei
auxiliũ: plurimi aũt kuni cũ mircode cũ p̃cib⁹ venerãt i auxiliuz

rutenoꝝ. Qui de morte ꝓsurgentes sūmo mane ꝓcusserūt castra regis vsqꝫ ad interemptiōem dissipauerunt ea crudelit: nobiles aūt hūgarie cōmunierūt regē circūq̄qꝫ fuerūtqꝫ regi ꝑ muro i expugnabili: kuni vo ꝓsequētes comitē Enzem de genere almasi viꝝ fortē ⁊ alacrem iterfecerūt eū ⁊ oēs cuꝫ eo erāt: siliter ⁊ epōs cupan ⁊ laurentiuꝫ multosqꝫ alios bellatores fortes sagittaruꝫ trāsfixionib⁹ ceciderūt: vn⁹ aūt ex kunis noie monoch acriter ꝓsequebat hūgaros: quē mathe⁹ miles regis optim⁹ volēs ꝓpre hēdere ipetū fecit i illuꝫ: ille vo fugiēs missa postergū sagitta pedem matthei trāsfixit: ⁊ nisi socij multi isertis clipeis illū ꝓtexissent mortē nō euasisset: petr⁹ itaqꝫ vsus ē ad monoch. Cunqꝫ ad petꝝ sagitasset sagittare nō potuit: ⁊ vsqꝫ duꝫ aliā sagittā accipet Petr⁹ latus monoch ꝑforauit quē captā ad regeꝫ viuū ꝓduxit. Tūc iula comes in pedib⁹ vulneratus euasit: de quo vulnere in hūgaria mortu⁹ est. Rex itaqꝫ ⁊ oēs sui celerit fugiēdo venerūt i hūgariā: thesauꝝ aūt regis ⁊ oēs qui celerit fugere nō potuerūt kuni rapuerūt: tanta strages ibi fuit q̄ raro hūgari in tāta strage fuerūt. Qui aūt ex hungaris in siluis euaserant ꝑ necessitate famis soleas calciamentoꝝ suoꝝ assando comedebāt. Quid plura tanta tūc picula facta sūt que scripta nō sūt que dici nō possunt. Rex aūt de prima vxore genuit ladislaum ⁊ stephanū: anno dñi M. C. primo. Cūqꝫ rex esset in dalmacia i ciuitate zadur ⁊ cogitaret ciuitatē succēdere, ꝓ duricia gentis illi⁹ dormierat in palatio suo qō ibi edificauerat. Et ecce scūs. M. zaduriēsis epūs vēit ad eū in horrido vultu quē ꝑ capillos capiēs traxit ⁊ cū virgis laureis valde vberauit: quē cū dimisisset ⁊ excitat⁹ fuisset illū nō vidit ꝫ dolorē sentiebat ⁊ ict⁹ vgaꝝ sup corp⁹ suū aspiciebat. Quapter a molestatiōe ciuitatis paciēter cessauit. Deinde rex volebat ire in ruscia: anno dñi. M. C. vj. Reuersus est dux alm⁹ de patauia qui ꝓpter regis timorē illuc fugerat: quē rex suscepit ad pacem. Deinde fugit in poloniā ⁊ accersito polonoꝝ ⁊ hungarorū ꝓsilio ⁊ auxilio reuersus est in hūgariā ⁊ cepit nouū castꝝ ⁊ intrauit illud. Rex aūt hoc audito obsedit castꝝ: cunqꝫ in crastinuꝫ pugnare vellet. Ecce dux subito equū ascendēs portas castri exiens citissime equitauit solus ad castrum regis: ⁊ cum ad tentoriū regis venisset: statim de equo descendens: ⁊ ad pedes regis vēit

ꝛ in ore oīum se culpabilem ꝓclamauit. Rex aūt fraterna motus pietate duci indulsit. Nam ꝛ indignatiōem suā ab hungaris qui in castro erant ꝓ intercessiōem ducis amouit. Deinde dux hierosolimā ꝓfectus est ꝛ cum ꝓsperitate rediens: rex cum suscepit ad pacē. Delectabaꝫ aūt dux in venatōibus ꝛ assiduus erat in eis ꝛ dabat ei rex oīa ad venandū necessaria.

De cōstructione ecclesie Demesiensis.

Dux aūt construxit monasteriū de demes: rogauitqꝫ regem vt ad cōsecratiōem veniret ꝛ sicut factum est. Postq̄m palatini accusabāt ducem q̄ insidias p̄parasset vt interficeret regē in cōstructiōe monasterij sui Quod ꝛ forte fecisset nisi amici regis ipsum vigilantissime custodissent. Rex aūt iratus voluit cape eum: sed reuerendissimi episcopi ꝛ alij boni principes scientes falsum esse q̄ ex confectiōe inimicoꝝ duci imponebāt: interceſſerūt ꝓ eo apud regem ꝛ pacificauerūt eos iuramento: dimisitqꝫ ducez in pace vt in Bokon veniret: misitqꝫ cū eo duos iobagiones sub p̄textu honorādi cum quos tamē clāculo instruxerat vt animū ducis solercius explorarent si dux aduersus regem machinaret regi nūciarēt. Cunqꝫ venisset dux in Chour ꝛ Asture missō cornicē cepisset simplici aīo dixit iobagionib⁹. Nōne cornix ista iuraret asturi vt si eaꝫ dimitteret de cetero non vociferaret: illi aūt responderunt. Quod nec astur dimitteret cornicem ꝓpter iuramentū nec cornix iurare posset cum sit animal irrationale. Eadem vo nocte verba ducis regi nunciauerūt. Dux aūt veniēs in bokon causa venādi: statim absentauit se ab illis ꝛ fugit itez ad patauos regis theutonicoꝝ auxiliū imploraturus. Anno dñi. M. C. xij. M. filius regis colomani mortu⁹ est. Et rex scōam ducit vxorem de ruscia quā in adulterio deprehensaꝫ peccantem nec violenta temeritate dimisit. Sciebat enī q̄ scriptū est. De⁹ quos ꝯiunxit homo nō separet sez sine lege ꝛ absqꝫ ratione. Ideo non ipse ab ea se separauit: sz lex ab ea eum separauit quam reatus accusauit culpa damnauit: maleficium coartauit. Remisit ergo eam lex in terram suā. Que in exadulterio peperit filium nomine Borich. Borich autez genuit Calamanum.

Quomodo dux Almus ⁊ Bela filiꝰ eius fuerunt exoculati.

Anno dñi. M. C. xij. impator ꝓpter ducem almū mouit exercitū in gentē ⁊ venit in ꝓfiniū hungarie vt colloquiū cuz rege hr̄et ⁊ ītet eos pacem firmaret: ⁊ qō factuz est. Rex aūt impatori plurima dona misit ⁊ sic honorifice repr̄iauit. Post hec rex reduxit ducem almū ad pacem: ꝓfirmata autē pace tandē rex cepit ducem ⁊ filiū eius Belā infantuluz ⁊ obcecauit eos: sz ⁊ belam infantulū p̄cepat castrare: sz obcecator timēs deum ⁊ regni sterilitatē castrauit catulum cuiꝰ testiculos tulit regi: ⁊ de nobilibꝰ regni obcecauit Uros Vacha ⁊ Paul: nihil tñ ꝓficuit innoxij sanguinis ꝓfusio quē diuina vltione p̄mature mortis deglutiuit dira sorbitio ⁊ puniuit tempalis regni destructio: vñ dictū est. Non sic impij in oēs ⁊c. Ductus est aūt dux almus in monasteriū suū in Demes. Post hec aūt rex cepit egrotare grauiter: ⁊ hēbat quendā medicū latinū nomīe draconē: cui nimiuz credebat: hic apposuit emplaustz sup aures regis qui ex capitis dolore vrgebaī ⁊ p cōcauites auriuz vib emplaustri non modicā extraxit ptez cerebri eius. Remoto aūt emplaustro q̄di ucius tenere nō poterat: ostēdit othmaro comiti: comes othmarus inspiciēs emplaustz vidit in eo cerebz extractū: dixitqz regi dñe expedit tibi vt p̄pares te ad viaticū. Quo audito timuit rex ⁊ ingemuit: postea aūt iniit rex ꝓsiliū cū sceleratissimis Mark filio Syma ⁊ Achille filio Jaco ⁊ cuz alijs comitib⁹ quoz ꝓsilio ducez ⁊ filium eius de gremio matris sue extractum excecauerat. Misitqz ex eis quendā noīe benedictū filiū Both apprehēdere ducem ne forte mortuo rege ipse ei succederet. Rex autē in morte p̄cepit filio suo ⁊ principibus vt ipsi post mortez suā sup rusciaz vlciscerent iniuriā quā ipsi fecerāt. Cūqz autē benedict⁹ recessisset dux ante monasteriū sedebat plangēs dolorē ꝑriū. Qui cū audisset q̄ equites festināter venissent p̄sensit animo sibi piculū imminere ⁊ fecit se introduci in monasterium ⁊ tenebat manibus altare sancte Margarithe virginis: vt saltem pro reuerentia dei ⁊ sanctorum eius eum inde abstrahere non p̄sumant: bñdictus aūt p antifrasim dict⁹ sacrilegas manꝰ iniecit in cū ⁊ tenentē alta

ria violēter exhebat: dū quoqz sic canaret: exhere diuulsa ē cutis manꝰ ducis ⁊ iſectū ē altare ſanguie. Sacerdotes aūt obſuabāt hoſtia ecclie ⁊ volebāt illū benedictū capę: ille aūt hoc ꝓcipiens corde furibūdo quomō potuit exiuit: ⁊ dū feſtinanter equitaret ꝑ ſiluā pelijs cecidit de equo ⁊ ceruice fracta mortuꝰ ē: ⁊ canes eiꝰ qui ſequebāt ipſū deuorauerūt carnes eiꝰ ⁊ oſſa. Iſte colomanus ſicut quidā dicūt fuit epūs waradienſ: ſed qꝛ frēs quos habebat morte ſūt ꝓuēti: ideo ſūmo pōtifice cū eo diſpēſante regnare ꝓpellit qui ab hūgaris cumnes calmā appellat: eo qꝛ libros habebat in quibꝰ horas canōicas vt epūs ꝓſoluebat. Iſte dalmacie regnū occiſo ſuo rege petro noiato in mōtibꝰ petergozdia hūgarie adiūxit. Galeas quoqz venetoꝝ ⁊ naues ſolidans ⁊ allocans peccunia maxia exercitū copioſuz i apuliā deſtinauit. Qui apulia ſpoliata ꝑ tres mēſes ꝓmāſerūt in ea: vbi etiaz monopolim ⁊ brūduſiū ciuitates expugnātes venetis ad tenēdū ꝓ vtilitate regꝭ colomāi reliquerūt: ipſi āt ad hūgariā abinde ſūt reuerſi. Quequidē ciuitates ꝑ ſoldatos pariſanoꝝ miſſos ꝑ ceſarem expulſis venetis ſūt rehabite. Regnauit aūt ānis xxv. mēſibꝰ vj. diebꝰ quinqz. Anno dñi. M. C. xiiij. ⁊tio nonas Februarij. feria tertia: migrauit ex hoc ſclo cuiꝰ corpus albe quieſcit.

Mortuo rege colomano Stephanus ſcdus filius eiuſdem in regem extitit coronatus.

Otētioꝛes regni ſtephanū colomani filiū in regeꝫ coꝛonauerūt: erat enī adhuc ipubes ſꝫ ſpūs eiꝰ in manibꝰ eiꝰ. Anno aūt. ix. regni ſui ūtrauit dalmaciā ⁊ a dalmaciēſibꝰ honoꝛifice ē ſuſceptus. Inde reuerſus miſſis exercitibus ſuis fines polonicos deuaſtauit: placuit āt regno vt reꝛ ſtephanꝰ cū duce bohemoꝛuꝫ colloquiū hr̄et. Cūqz vēiſſet ad ꝓfluiū hūgarie ꝓpe fluuiū oꝛſona ⁊ duꝝ bohemoꝝ obuiā illi vēiſſet fluuiꝰ tñ eos intiacebat: erat aūt ſolth ſp inique cogitatiōis auctoꝛ qui ꝓpt̄ iūquitatē ſuā de hūgaria fuerat expulſus qui tūc ibi cū bohemis ꝑſens erat. Anēqm vo reꝛ cū duce colloquiū hr̄et: miſit ſolth nūciuꝫ ad regē clāculo dicēs Fidelis ſū dño meo ⁊ qō noui de bohēis ſibi notifico vñ ſtatim cū colloqū hēbit cū duce duꝝ eū capiet: qꝛ audiuit tuos vēiſſe ſine armis: at reuerſus idē duci dicebat: ſtatī cū colloqū habuerꝭ

cũ rege rex te capiet: ſz potius arma tuos ⁊ ita in caſtris ſedeant
Bohemi ergo ſicut furibũdi ⁊ bibuli fecerũt: quemadmodũ illis
ſolth laudauerat ⁊ aliũ nũciũ miſit ad regẽ dicẽs: mittat rex ſagit
tarios circa caſtra duc̃ ne cito ad caſtra ſua eq̃tare ꝑualeãt. Rex
ãt vt fuit ipetuoſus feĉ ſicut ſolth dixerat ſine ſuo⁊ ꝓſilio bohe-
mi vidẽtes ſagitarios vẽire ſine dubio ſciuerũt vitatẽ cẽ qõ audie
rãt. Qui ipctũ ſup ſagittarios fecerũt biſſeni atq; ſiculi viliſſimi
vſq; ad caſt⁊ reg̃ abſq; vulnere fugierũt. Rex ãt hoc audiẽs cũ
pauc̃ celerit equitauit vſus hũgariã q; ſui abſq; armis venerãt
⁊ qui arma hẽbãt armare ſe nõ poſſant q; inſcij reg̃ ꝓſilij erãt: pu
tabatq; rex i cõſilio equalẽ ſe ſalomõi: in fortitudĩe ſamſoni: n au
dacia dauid: ſz illis eq̃lis nõ erat. Bohemi ãt acriter deuaſtabãt

castra regis. Janus vero filius vrosa: palatinus comes longe descenderāt de rege. Qui cum audissent silēter vnanimiter suos armauerūt ⁊ impetū sup bohemos qui castra deuastabāt fecerūt. Contriuitqz dñs eos in ore gladij hungaroz ⁊ dira morte saucia uit. Misitqz ianus post regē nūcium ⁊ manifestauit illi victoriaz quā dñs sibi dederat. Rex itaqz reuersus gauisus est gaudio magno: sz valde doluit: qz solth in eodem plio mortuus nō fuit qui tanta mala mendaciis similabat: Rex aūt stephanus legittimaz volebat ducere vxorem sz cōcubinis meretricibus iunctus erat. Quare barones ⁊ optimates dolētes de regni desolatiōe ⁊ regis sterilitate duxerūt ei vxorez dñam nobilissimam filiā regis roberti viscardi de apulia: venit itaqz dux theutonicoz nomīe Bezen ad regem ⁊ conquestus ei est vt frater suus eū de ducatu eiecisset. roganszqz regis clementiā vt in ꝓpria psona sua ipsū adiuuaret. Rex aūt stephanus nolēs iuriā patris sui regis Colomani vindicare ꝓmisit ducem adiuuatuz. ⁊ collecto exercitu iuit in ruscias Cumqz peuenisset primus obsedit castz. Contigit aūt summo diluculo qꝫ ꝑdictus dux Bezen ambulabat circa castruz ꝑuidēdo loca expugnandi munitiones. Obsessi vero exiuerant de castro causa visitandi hungaros. Cumqz dux vidisset illos impetuz fecit sup illos qui viriliter pugnantes ducem vsqz ad mortem vulnerauerunt. Cumqz rex audisset de morte ducis indignatus ē valde ⁊ precepit omnibus hungaris vt castrum obpugnarēt ⁊ eodē die elegerent munitiōes possidere vel mori. Principes aūt hungarie habuerunt consiliū ⁊ dixerunt. Quid ⁊ quare morimur: si ducatum vendicabimus quem rex ex nobis cōstituet ducē. Stabilitum igit sic inter nos qꝫ nullus castrum obpugnet ⁊ dicamus regi. Quia hec omnia absqz consilio suoz principum facit. Cuz vero principes veniissent ad consilium regis omēs in duas partes se transtulerunt. Sed Cozma de genere pazna erexit se dicens regi. Domine quid est quod facis: si cum multitudine morte militum tuorum castruz capis quem ducem constitues. Si inter principes tuos eligis nullus remanet. Nunquid vos vultis regno relicto habere ducatū: nos barones castz nō obpugnabimus: si obpugnare vis solus pugna: nos aūt in hūgariā recedimus ⁊ nob regē eligem⁹: vñ ex ꝑcepto principū ꝑcones i castris

clamabant vt hungari q̄z citissime in hungariam reuerterentur. Rex itaq̄z cū vidisset se suoꝝ auxilio iuste destitutū reuersus est in hūgariam. ℙost hec tertio anno fines polonicos missis exercitib⁹ deuastauit. Deinde misit exercitū solūmodo falangas anlicoꝝ suoꝝ ptes bulgarie ⁊ seruie deuastauit. Interea impatrix cō stātinopolitana filia regis ladislai noīe pyrisk nunciauit regi stephano: qđ impator ipse videlicz marit⁹ suus in ei⁹ obprobrium ipsi regi īproperaret: dicēs regē hūgarie esse hoiem suū quā ctā ꝓtradicentē impator castigasset. Cū aūt hec audisset rex ꝑ nimia reputauit iniuria: ⁊ collecto exercitu in īpetu spūs sui īuasis ptes grecie atq̄z alias ciuitates grecie igne ⁊ gladio ꝺuastauit ⁊ cecidit timor sup oēs ciuitates ꝓuincie illi⁹. Timebātq̄z oēs reges stephanū regez tanq̄z ictū fulmis: vñ infantes vagiētes cōminatione noīe regis stephāi quiescere ꝓpellebāt: hēbatq̄z rex secū septingētos milites francos cū quib⁹ bulgariā deuastabat ⁊ p corū ingenia muros castroꝝ grecie destruebat. Ea de causa q̄ impator ad conflictū nō veniebat ad ipsuz: misit rex nūciuz ad impatorem grecoꝝ ⁊ vitupauit eū dicens q̄ nō esset dignus vocari impator neq̄z rex ſz auus ⁊ vetula q̄ sicut vetula semp ē motio. Quo audito impator respōdit dicēs: indubitāter credat rex q̄ sua in p̄ senti auus simul cū vmbilico virilia incidā. Ea de causa misit impator exercitū in gentē in hungariā in harā ⁊ hūgari aliqđ impetū facere nō potuerāt. Quia greci ꝑ ingenia iflāmabāt ignes sulphureos i naues hūgaroꝝ ⁊ eas in ipsis aquis incēdebant. Misit itaq̄z rex oē robur regni sui ꝓtra grecos quib⁹ p̄fecit sthephel Qui veniētes pugnauerūt cū grecis vltra riuulum karaso ysus boꝛon. Fuitq̄z man⁹ dñi cū grecis nec potuerūt hūgari resistere. Tanta ergo strages raro facta ē q̄nta ibi cōtigit. Riuulus enī karasu hūano sanguīe in tantū mixtus fuerat q̄ oīno sanguis cē putabat. Jacebātq̄z loricati hoies in fluuio tanq̄z trunci: sup quos fugientes ⁊ psequētes transiebant riuulum q̄si sup pontē. Dactabant aūt hungari tanq̄m boues nec erat qui redimeret eos de manibus grecoꝛum. Ciz vero comes ⁊ alij boni milites ibidem occubuerunt. ℙost hec Jmperator ⁊ rex per fideles nuncios conuenerunt ad colloquendum: nauigantes in insulam que ciuitati Boꝛouch proxima est. Jbi vero inter principes suos diu se

excusantes ⁊ incusantes: tandē pace roborata redierūt ad ꝓpria.
Rex itaqꝫ stephanus multa mala faciebat que nō debebat in impetu anī sui dn̄inam xpianā ꝯbussit ⁊ sup hoīes coturas cū stercore equino faciebat fieri cereos magnos ardētes in fundamētuꝫ hoīs stillare faciebat. Dux almꝰ seueritate regis stephāi mīoris sui mediā capitis diminutiōem passus fuerat. Quāuis fuisset ob secatꝰ tñ mortē timēs de rege stephāo fugerat in greciā. Qui ab impatore honorifice susceptꝰ erat: ipposuit sibi nomē cōstātinꝰ qui ⁊ ibi iaꝫ prīdē edificauerat ciuitatē cōstātinā i macedonia: ⁊ multi hūgari a trocitate regis stephāi fugierāt ad ipsuꝫ. Quo mortuo corpꝰ eius p̄ceptu regis Fulbertꝰ epūs reportauit ⁊ i albēsi eccle sia sepeliuit. Bela vo filiꝰ eius i hūgaria occulte tenebaꝫ a principibꝰ ꝓpter furorē regis: qui oēs inito ꝯsilio regi mānifestauerūt quē post execatiōem mortuū credebat. Quē cū rex veracit sciuisset viuere a paulo epō ⁊ othmaro comite: quorum ꝯscia retētus erat gauisus ē gaudio magno: qꝫ absqꝫ dubio sciebat se heredeꝫ nō hr̄e: statimqꝫ misit nūcios i Sermā ⁊ filiā vros comitis magni i legittimā vxorē bele traduxerūt: que non post multos dies ꝑcreauit geycham. Quo audito rex gauisus ē valde: dispossuerat cū rex viuere i talna: ⁊ dabāt ei regalia stipēdia: añqꝫ vo rex belaꝫ sciuisset ꝯiurauerat regnū vt post regē filiꝰ sororis sue Sophie noīe saul regnaret. Cōtigit aūt vt rex iciderat i grauē infirmitatē. Agrie ita vt oēs illi mortē iminere videbant. Boris vo comes ⁊ Juan iuani spe ducti a traditoribꝰ i regē electi sūt. Cū aūt deo volente rex ꝙualuisset Juani caput decollauit. Boris vo comitē turpit de curia reiecit in greciā ⁊ ita statutū est ꝙ de ꝓpagine sua amplī ad curiā regiā nullus dignꝰ esse iudicaret intrare: ꝓpter hoc p̄rincipes ausi sunt regeꝫ belam manifestare qꝫ sup hoc rex valde ꝯdolebat qui sibi succederet. Rex aūt stephanꝰ diligebat cunos tunc tempis plusqꝫ deceret: quorum dux nomīe tatar qui a cede impatoris cum paucis ad regem fugerat cuꝫ rege morabaꝫ. Rex aūt īcidit indissentiā: kuni vo qui ꝓmissionibꝰ regis fuerant asueti sceleribꝰ: nec tunc minus seuiebant in hungaros: Hungari vero cum audissent ꝙ rex in mortis esset articulo interfecerunt cunos qui coꝝ bona diripiebant. Tatar aūt dux cunoꝝ cōquestus est regi de nece suoꝝ. Rex aūt putabat aīe aliq̄ntuluꝫ

alleuiatũ eẽ ab egritudine. Cũqꝫ vidisset tartar lachrymantẽ: ce-
terosqꝫ cunos circũfulsos lamentantes qꝛ supra modũ diligebat
eos: infremuit ⁊ dixit. Si sanitati restitutus fuero ꝓ vno quoqꝫ
quẽ ex vob̄ int̄fecer̄t decẽ int̄ficiã: nũc de vita mea ne desp̄etis qꝛ
ꝯualui ⁊ his dictꝰ extẽdit manꝰ suas ĩ cunos. Qui p̄cipites irru
erũt ad osculãdũ manꝰ eiꝰ ⁊ p̄ nimia p̄ssura defatigauerũt regem
vñ etiã recidiuo dolore corruptꝰ sublatꝰ ẽ de medio: sꝫ cũ eẽt ĩ arti
culo mortꝰ mõachalẽ hĩtũ relecto regno suscepit: anno regni sui
xviij. ⁊ sepultꝰ ẽ waradini: migrauit aũt ab humanis: anno dñi
M.C.xxxj.

De regno scd̄i Bele ceci filij ducis almus filij lam-
perti filij regis Bele primi.

Egnauit aũt post eũ Bela cecus filius ducis almi ce
ci oẽmq3 numeꝝ maloꝝ deuitãs bonoꝝ opeꝝ exerci
tationi hũiliter adherebat nec posuit carnem brachij
sui inadiutoriũ nec habuit fiduciã in hoĩe s3 ad altissi
mũ posuit refugiũ suũ ⁊ fact⁹ ẽ dñs ꝓtector ei⁹: ⁊ deduxit eũ ĩ mul
titudĩe mĩe sue de fructu vẽtris sui posuit sup sedẽ suã: ĩ eo enĩ ẽ cõ
pletũ illud ꝓpheticũ v̀bũ: dñs soluit cõpeditos dñs illumĩat ce
cos: ⁊ iteꝝ inite ꝯsiliũ ⁊ discipabit̃ loquimĩ v̀bũ ⁊ nõ fiet. Creue-
rat enĩ puer cec⁹ regnãte stephão filio regis colomani: ꝯfirmatũ
ẽ ergo regnũ ĩ manu ei⁹ ⁊ ĩimicos ei⁹ d̃dit dñs ĩ obrobriũ ei⁹ vsq3
ĩ pñtez diẽ: genuitq3 q̃ttuor filios. s. geysaz ladislaũ stephanũ et
almũ: quo regnãte regĩa elena hĩto ꝯsilio reg⁹ ⁊ baronũ fec̃ ꝯgre
gatiõez generalẽ ĩ regno iuxta arad: illa igit̃ die dc̃e ꝯgregatiõis
dũ rex sedissz sup soliũ regni sui vẽit regĩa cũ filijs suis ⁊ sedit cir-
ca regẽ: dixit aũt ad populũ vniuersũ: oẽs fideles nobiles senes
⁊ iuuẽes diuites ac paupes audite. Cũ cuiq3 nr̃m de⁹ visũ d̃derit
naturalẽ volo audire cur dñs nr̃ rex suis oculis sit priuat⁹ ⁊ quo-
rũ ꝯsilio hoc sit actũ mõ mihi ꝓpalate ⁊ eos fidelit̃ ĩ hoc loco vin
dicãtes nob̃ de ipsis finẽ date: ecce enĩ de⁹ regi nr̃o ꝓ duob⁹ ocu-
lis dedit filios q̃ttuor. Facta igit̃ hac voce irruit oĩs popul⁹ sup
illos barones quoꝝ ꝯsilio rex obcecat⁹ fuerat: ⁊ quosdã ex ipsis
ligauerũt: quosdã v̀o detrũcauer̃t: sexagĩta aũt ⁊ octo ꝓphanos
ibidez crudelit̃ occiderũt: ⁊ oẽs successores eoꝝ tam viri q̃3 mulie
res eodez die sũt registrati: insup oĩs illoꝝ possessio eccl̃ijs cathe
dralib⁹ ẽ diuisa: ⁊ sic oẽs ville ꝯditionales de hũgaria donatio-
nes regũ noĩant̃: qꝛ v̀o hũgari semp fluctuãt ĩiuria sic̃ mare salsũ
filij nãq3 leuiatan p nũcios ĩuictabãt borich adulteꝝ vt vẽiret et
eoꝝ adiutorio regnũ sibi vẽdicaret. Credẽtes ipsũ esse filiũ regis
colomani: borich itaq3 a scito ruthenoꝝ polonorũq3 auxilio ve
nit ĩ ꝯfiniũ hũgarie ĩ directo loco qui dr̃ seo. Rex aũt collecto ex
ercitu ibat obuiã ei: plurimi aũt ex nobilib⁹ in ꝑtẽ borichij cessan
ter: ꝓceres aũt hũgarie vocati sũt ad colloquendũ cũ rege: inter
rogauit aũt eos rex si scirẽt borichiũ adulteꝝ esse vel filium regis
colomani: fideles aũt regni responderũt ꝙ indubitãter scirẽt bo
richiũ esse adulteꝝ ⁊ nullatenus dignũ eũ esse corona regis: infi-
deles aũt ⁊ ꝯtradictores musicabant inter se incerta ⁊ titubantes

in duas ptes claudicabant. Rex aũt ⁊ consiliarij eius q̃ntuz in ip
sis erat segregauerunt eos ab agnis ⁊ firmiter statuerunt vt ibi-
dem interficerẽt, poiores: ne forte si diutius defferent traditores
transferent se ad borich ⁊ hoc regni neverteret in periculũ. Orta
est igit seditio ⁊ ibidem ceperũt Lamptum comitem quem cũ ex-
traxissent a rege frater eius germanus cum scili quodaz scidit p
medium caput eius ⁊ cerebrũ pscissuram exiuit Nicolaũ comitez
filium eius ibidem decollauerũt Moynolth de genere Ikus et
alios ibidem occiderũt: resioui vero ex traditoribus secessserunt
in ptes ⁊ collectis viribus suis volebãt regem iuadere. Fideles
aũt occurrerũt eis: erat aũt caput traditorum Tyodor de gene-
re symad ⁊ Solcus ac Titus ⁊ pcipuus Sanson: laudauit autẽ
sanson qui erat pater comituz. Thomas ⁊ thurda q̃ iret in con-
uentũ regis ⁊ ipsum coraz multis vituparet: quo audito omnes
laudauerunt ⁊ ipse Borich inani spe seductus grates ei magnas
retulit ⁊ qõ incepat hoc adimplere non simulauit: putans enĩ de
vituperatione regis regnũ habere. Rex autẽ descenderat ꝑpe flu
uiũ seo ⁊ cum sederet in papilione sua cum suis principibus ⁊ mi
litibus. Ecce sanson intrauit ⁊ regi dixit: quid facis vilissime ca-
nis cum regno vtilius est domĩo tuo borich regnũ habere ⁊ tu vi
uas in monasterio tuo sicut vixit pater tuus. Cuz vero principes
regni subito cõmoti fuissent Johannes filius othonis notarius
regis symigiensis ꝓpositus dixit ad comitez Bud: quid expec-
tamus: quare non apprehendim⁹ eum: cunqz apprehẽdere vo-
luissent ille citissime equũ ascendens fugiebat: illi autẽ ad ꝑsens
equũ non habebãt qui de circulo regis ad consilium pedes vene
rant sz tamẽ clamor magnus fuit. Cum aũt seruiens comitis bud
clamorez audisset equũ sine sella ascendit ⁊ ipsum cũ lancea vsqz
seo pscutus est. Tyodor aũt ⁊ alij socij eius volebant nauez in-
trare illum citissime traducere sz vsqz huc non potuerunt. San-
son vo equitans cecidit in fluuiũ quẽ pscutor in fluuio lãceauit:
hẽbatqz Sanson sub tunica panceriã qui ꝑ grauamĩe lorice na-
tare non potuit. Borich autez cum magna multitudine ruthe no
rum ⁊ polonorũ castrametatus est ꝑpe ad regem: proceres autẽ
regni hungarie miserũt ad ducem ruthenoz ⁊ polonorum qui ꝑ
borochio venerant dicentes. Non decet vos ꝓtra iusticiaz que-

rere regnū homini adulterino: nos enī scimus q̄ de iure regnum habere debeat Bela ꝛ ipse regnat cū p̄sensu totus regni: his auditis duces ruscie ꝛ polonie destiterūt ampli⁹ adiuuare borichoni ꝛ reuersi sūt singuli in suas ꝓuincias. Borich aūt cū multitudine populoꝝ venit pugnare ꝓtra regem: rex autē diuino fretus ꝓsilio ꝛ auxilio ꝓtriuit omne robur borichij in p̄lio ꝛ fugauit illū in gladio ꝓclusit exercitū polonoꝝ in morte: in ipsa festiuitate marie magdalene accipiens spolia coꝝ ꝛ reuersus est cuꝫ magna victoria: in ipso aūt p̄lio acriter ꝛ p̄cipue pugnauerūt: Myksa Gaab ꝛ Bathur ꝛ multos ex illis ceperūt ꝛ interfecerūt: eratq̄ coꝝ lorica sanguīe hūano ꝓfecta: in hoc p̄lio myksa cepit tyodoriū intentorez maloꝝ: vosos cepit vitalem: gaab vero frēm comitis de cracouia polonū: batur cepit endre: quos cū ad regē duxissent grates multas retulit eis ꝛ elegātissime remunerauit eos. Postq̄ aūt regnū ꝓfirmatū est in manu regis bele vtebatur ex vino multū: cui⁹ aulici ꝓsueti erant vt quicquid in ebrietate reg̃ petebant habebāt: ꝛ post ebrietatē rex recipe nō poterat poch et saul viros religiosos in ebrietate sua tradidit in manus inimicorū suoꝝ qui absq̄ causa īterfecti sunt. Regnauit igit̄ ipse bela cecus annis nouem mensib⁹. xj. diebus duodecim: migrauit autē ad dominū: ānō dn̄i millesimo. C. xlj. idus februarij: feria quinta cui⁹ corpus albe quieſcit.

De coronatiōe regis geyse scōi filij regis bele ceci primogeniti ꝛ de eiusdem gestis sequitur.

Espexit autez domin⁹ hungariā ꝛ dedit ꝑpugnatorem gradientē in multitudīe fortitudinis sue. Dedit enī domin⁹ regnū geyse puero suo qui in die sancte Cecilie v̄ginis coronatus est: cui⁹ dextrā apprehendit ꝛ ꝓfortauit: subijecitq̄ ei gentes multas ꝛ dorsa regū vertit in fugā a facie gladij eius: rapolth vero miles alaman⁹ castꝝ posoń ex industria ꝛ ꝑbitate iuliani comitis cepat: qō hūgari nō ꝑ modica habuerūt penuria: sꝫ rex adolescēs ea nō silēter aquieuit: duxit enī rex exercitū ꝓtra furorē theutonicoꝝ insultantiū ꝛ hungarie ꝓfinia deuastantiū: q̄zuis enī cesar in ꝑpria ꝑsona non venerat sup̄ regem vniuersum fere robur regni theutonicoꝝ ad extir-

pandam hungariā cōmouerat: herricus aūt quidam dux austrie principalis aduersarius regis oēs bellatores de saxonia ⁊ de bauaria secuz adduxerat: erat enī tutor populi ducis herrici leonis cui saxonia ⁊ bauaria hereditario cōpetebāt. Cōgregati sūt itaqz theutonici in multitudīe fortitudinis sue ꝓfidentes ⁊ sicut gygantes steterūt ꝓtra hūgaros: rex aūt cū vniuerso exercitu suo posuit spem suā in deo ⁊ ordinatis agminib⁹ cepit ire contra hostes suos: ſz ⁊ sacerdotes ⁊ leuite cuncticz clerici qui aderant in spū ꝓtribulato ⁊ corde cōtrito implorabāt adiutoriuz dñi nostri iesu christi ⁊ ꝑsidia sanctorz angelorz ⁊ maxime innocabāt clementiaz dei genitricis virginis marie cui⁹ patrocinio btūs rex stephan⁹ hūgariam specialiter cōmendauit. Rex autē accinctus est gladio et

gloria dñi apparuit sup eũ: ꝯfortatũqꝫ est ilico cor ei⁹ diuinit⁹ et ipse robustior fact⁹ q̃ꝫ prius exhilarata est facies ei⁹ ⁊ totus alacer ibat ad p̃liũ. Cũqꝫ appropinq̃sset guncel quidã autentic⁹ qui vtrãqꝫ linguã eoꝝ bñ nouerat: nũciauit regi ꝙ exercit⁹ theutonicoꝝ appropinq̃ret ⁊ dixit optimuꝫ temp⁹ esse regi vt irrueret sup eos qꝛ pauci sũt ⁊ nõ oẽs quos in adiutoriũ vocauerãt venissent. Tũc rex cũ oĩ exercitu suo accelerauit sup eos trãsmetas hũgarie Theutonici v̓o q̃si gygãtes obstabãt in equis arduis ⁊ optimis supbi ⁊ abusiõe insultãtes ĩpetebãt hũgaros vt cõtumelijs suis terrorẽ eis ĩcuterẽt: hũgari v̓o ex aduerso appropinq̃uerũt ad p̃liũ ⁊ intonuerũt buccinis ⁊ clanxerũt clascitis ⁊ clamauer̃t ad deum ⁊ clamor vociferantiũ ascẽdit ĩ celũ ⁊ belligerẽtiũ ⁊ cõmissuꝫ ẽ p̃liũ: bisseni v̓o pessimi ⁊ siculi vilissimi oẽs ꝑiter fugierunt sicut oues a lupis qui more solito p̃ibãt agmĩa hũgaroꝝ. Tũc etiam priusq̃ꝫ hũgari ꝯfligere cepissent quedã agmĩa hũgaroꝝ ꝑterrita sũt a furore theutonicoꝝ: p̃ualuer̃t theutonici hũgaros ĩ initio bellici ꝯflict⁹ qui sicut heretici circa principia semꝑ feruescũt ⁊ in fine tepescũt. Tũc auũcul⁹ dñi regis bele Ban noĩat⁹ gl̃iosus ĩ milib⁹ suis irruẽs sup agmĩa theutonicoꝝ ꝑcussit eos ex aduerso grauit̃ ⁊ magnã stragẽ fec̃ ĩ illis: sꝫ electi milites regꝭ ĩpetuꝫ fecerũt ĩ hostes grauatũ ẽ p̃liũ ꝯtra theutõicos ⁊ fortitudo eoꝝ dissipata ẽ ⁊ corruerũt ĩ ore gladij plusq̃ꝫ septẽ millia bellatoꝝ: residui v̓o fugierũt: saluauit igit̃ de⁹ hũgaros ĩ die illa de faucib⁹ draconũ crudelit̃ seuiẽtiũ ibi vsqꝫ a deo ꝯtritũ ẽ robur theutonicorũ ꝙ nec rusticꝭ hũgaris ĩ ꝯfinio eoꝝ hĩtãtib⁹ aliq̃ꝫ ĩiuriã seu q̃dcunqꝫ grauamẽ ĩferre p̃sũpserũt. Rex aũt dĩna gr̃a felici potit⁹ victoria sil̃cũ vniuersa gẽte sua bñdixit ⁊ gl̃ificauit deũ: ĩ eodẽ aũt p̃lio comes Vros cepit comitẽ rapolt theutonicũ qui iã pridẽ nocturnis ĩsidijs castꝝ poson occupauerat ⁊ gabriel ottonẽ: post hec in dieb⁹ illis fames afflixit hũgariã que magnã ꝑtẽ hoĩuꝫ in morte obsorbuit.

Qũo cesar conradus ꝑ hungariã versus hierosolimam iuit sequitur.

Irca etiã eadẽ tꝑa conrad⁹ cesar iter faciẽs hierosolimaꝫ ꝑ hũgariã: hũgarie v̓o nõ xpĩ ꝑegrin⁹ apparuit ĩ q̃ nõ paceꝫ sꝫ poti⁹ irã tyrãnidis p̃donis exercuit: nã petitiõis simulatiõe inuẽta aditu a regno hungarie pecuniã nõ modicam extorsit: ita vt

nulla mater ecclia siue mõasteriũ totiꝰ hũgarie remaneret de quo pecunia nõ exhibereť ⁊ pegrinãti cesari ꝑ timore nõ offerreť: cuiꝰ cesaris ꝓcessuꝫ egregiꝰ rex Francoꝝ venerabiliť ⁊ vt decet xpĩ pegrinũ subsecutꝰ a rege geycha honorabiliť susceptus est: apud quẽ aliquãdiu cõmoratꝰ cõpaknitatis viculo regi geyche sociať ⁊ tali dilectiõe mõ intnexo multis mũeribꝰ a rege geycha honeste ꝺducitꝰ ꝓter oẽm regni molestiã hũgarie fines cũ suo exercitu in greciã penetuit: postmodũ aũt rex geycha referẽte quodã mili te suo noĩe gurk audiuit qꝺ borich adulteriꝰ regis colomani eẽt ĩ comitatu regꝭ frãcie misitqꝫ ad eũ dicẽs. Mõ ẽ bonoꝝ reddere ma lũ ꝑ bono nec ĩsidiantẽ vite mee vĩm erat defẽdere: his auditis facta ẽ ꝓtẽtio inť reges frãcoꝝ: querebãt enĩ milites eiꝰ quis nam eẽt inť eos qui morte regis machinareť vt iuẽtus abbis intťicere tur: borich aũt venerat ꝓsilio quorũdã hũgaroꝝ vt si ipse regnũ intrare possꝫ tũc a multis ꝑ ꝺño hĩreť ⁊ relicto rege ei multi adhe rerẽt: qui vo cũ talia audisset statim ad pedes regis frãcoꝝ se pro strauit vitã ab eo ⁊ veniã rogaturꝰ vt eũ absqꝫ lesiõe extra regnũ cũ eo ire pmitteret. Cũqꝫ rex geycha audisset borich apud regeꝫ francoꝝ rogãs eũ vt ꝑ amicitia sua borichiũ ei vinctũ remitteret. Cũqꝫ hoc rex frãcoꝝ audisset dixit: nouerit rex qꝺ domꝰ regis q̃si ecclia: pedes eiꝰ quasi altare ⁊ quõ possuꝫ reddere vinctũ euꝫ qui ad domũ regalẽ q̃si ad ecclaꝫ ⁊ ad pedes regis q̃si ad altare se ꝑstrauit. Cui nũcius ait: quoniã magistri nr̃i sic inťpretanť: vt adulterinã ꝑgeniẽ ecclia nõ cõmunicat: borich aũt videꝫ sibi mortem iminere: ea nocte rapuit vnũ dextrariũ regis ludowici ⁊ affugit: quidã aũt de agazonibꝰ occurrẽs ei voluit cũ tenere quez borich cũ gladio pcutiẽs a vertice vsqꝫ ad mediũ pectꝰ eiꝰ descidit ⁊ ipse manꝰ sequentis euasit. Post hec aũt rex geycha dedit ducales expẽsas fribus suis ladislao ⁊ stephão duxitqꝫ exercitũ in ruscia sup lodomeriũ ducẽ vt vindicaret iniuriã soceri sui minosloy ꝑ quo etiã iam pridẽ miserat exercitũ qui male tractatus fuerat a rutenis ⁊ cunis. Regnauit aũt ãnis. xx. mẽsibꝰ tribꝰ: diebus. xv. migrauit aũt ad dñm ãno dñi. M. C. lxj. pridie kl̃as iunij: feria q̃rta: cuiꝰ corꝑ albe quiescit.

De coronatiõe regis stephani tertij filij geyse scdi filij regis bele ceci: ⁊ de vsurpatiõe corone ꝑ ducem

ladislaum scdm filium eiusdem regis bele ceci.

Oco ei⁹ coronat stephan⁹ filius eius: ⁊ regnauit annis. xj. mēsib⁹. ix. diebus tribus: in cui⁹ impio dux ladislaus fili⁹ regis bele ceci vsurpauit sibi coronam dimidio āno: migrauit aūt ad dñm āno dñi. M. C. lxxij. kl̄as februarij: feria prima cui⁹ corpus albe quiescit.

De vsurpatiōc corone p stephanū quartum filiuz bele regis ceci

Ost hūc aūt stephan⁹ frat eius vsurpauit sibi coronā mensib⁹ quinqz. Coronat⁹ ē aūt i tertio idus februarij: in dñica Exurge: deuict⁹ ē aūt in festo scōz geruasij ⁊ pthasij: feria tertia vbi nobiles hūgarie conuenerūt. Post hec expulsus est de regno

Obijt in castro zemlē: anno domi. M. C. lxxiij. tertio idus aprilis: feria quinta: cuiꝰ corpus albe quiescit. Idem vo rex stephanus filius geyse migrauit ad dñm anno domi. M. C. lxxiij. ḡrto nonas marcij: feria prima: cuiꝰ corpus strigonij quiescit.

De coronatiõe regis bele tertij fratris stephani similiter tertij filij geyse secundi sequit.

Ostea regnauit bela frater eius qui fures ⁊ latrones persecutus est ⁊ petitiõibus loqui traxit originē vt romana habet curia ⁊ impij. Qui coronatus est in diebus ianuarij: feria prima. Regnauit aũt annis. xxiij. mense vno: diebus

xix. obdormiuit aũt in domino: anno eiusdem. M. C. xc. klas maij: feria tertia: cuius corpus albe quieſcit honorifice tumulatum.

De coronatiõe emerici regis filij bele regis tertij.

Hi ſucceſſit Emericus filius eius: ꝛ regnauit ãnis viij. menſibus. vij. diebus. vj. huius vxor Cõſtantia filia regis Aragonie ceſari Frederico p̃ conſilium apoſtolice copulat̃. Migrauit aũt ad dominuz: anno domini Milleſimo. CC. pridie klas decembris: feria tertia: cuius corpus requieſcit in eccleſia agrienſi.

De coronatione regis Ladislai tertij filij regis Emerici.

Ost eum regnauit ladislaus filius eius ⁊ coronatus est vij. kl'as septembris: feria quinta. Regnauit autē mensibus sex: diebus quinqz: migrauit autem ad dominuz: anno eiusdem: millesimo. CC. primo nonis maij: cuius corp⁹ albe quieſcit.

De coronatione regis andree secundi filij regis be le tertij patris sancte Elizabeth qui & hierosolimitanus dictus est.

Hic successit andreas filius bele tertij: qui andreas coronatus est. xxvij. die post obitum regis ladislai: quarto kl'as iunij in penthecostes cuius vxor fuit domina gertrudis de alamania de qua genuit belam colomanū andreā & beatam elizabeth: sz prochdolor humani generis inimico proculdubio suadēte vxorē bankbani magnifici viri domīa mēorata tradidit cuidā suo fratri hospiti deludendā: quā ob causam idem bankban⁹ de genere bor oriundus suū gladium in

regine sanguine miserabiliter cruentauit ⁊ diro vulnere sauciatā
Anno domi. M. CC. xij. interfecit: cui⁹ corpus in monasterio
griseoꝝ monachorū de pelis tumulat̄. Pro cuius nece vox fle-
bilis insonuit in tota pānonia et in omi genere bankbani execra-
bilis ⁊ horrenda sanguinis effusio subsecuta.

De ꝑegrinatiōe eiusdē in hierosolimā.

Ost hec rex andreas terrā sanctā visitauit ad manda-
tum domi pape: qd̄ mandatū accepat dū esset adhuc
dux sicut habet̄ extra de voto ⁊ voti redemptiōe licet
vniuersis: qꝛ ipse compleuit ⁊ redemit votū patris:
⁊ ibi in terra sancta sup̄ exercitū christianoꝝ ꝯtra soldanū babilo
nie Capitaneus ⁊ dux p̄ficitur ⁊ mox victor efficit̄ gloriosus: mā
sit aūt tribus mēsibus regali deniqꝫ thesauro exposito diuersorū
sanctoꝝ ꝑ ipsuꝫ reliquie compant̄. Caput videlicet sancti ꝓtho-
martyris stephani: ⁊ caput beate margarithe virginis ⁊ marty-
ris: dextera beati thome apostoli ⁊ sancti bartholomei: item de
virga aaron ⁊ vna de sex idrijs illis in quib⁹ xp̄ūs mutauit aquā
in vinū ⁊ alie multe quas potuit tunc congregare: reuersusqꝫ in
hungariam cum preciosis thesauris sanctorum: regnum autem
suum reinuenit in prospero statu: non tamē hoc suis meritis sed
sanctorum quorū reliquias afferebat: ascribi voluit inoccursum
ergo regis benedictus filius erga cancellarius regine omnes p̄-
latos ecclesie cōpellebat: modo autē illas reliquias sanctas spe
cialiter ille ecclesie habent quarū prelati regi venienti obuiā oc-
currerunt. Transactis itaqꝫ nouem annis rex generosam eliza-
beth filiaꝫ suā nobili viro ludowico Thuringie lanthgrauio co
pulauit: qui post multos annos similiter cruce signatus deuote
hierosolimaꝫ pergens ibidem migrauit ad christuꝫ cuius festum
hierosolimis deuote celebrat̄. Migrauit autem rex andreas ad
dominū: anno domini millesimo. CC. xxxv. tricesimo anno re-
gni sui: cui⁹ corpus in monasterio de egrus feliciter requiescit.

s Rex
mo Dni
CC. XXXV.

De coronatiõe regis bele quarti filij andree regis secundi ⁊ de introitu tartarorꝫ primo ⁊ de miserabili destructione regni hungarie ꝑ eosdem.

Ex bela post eum filius eius coronatus est pridie idus octobris: feria prima qua cãtat Da pacẽ domine in cathedrali ecclia bti petri albe quã ipse ꝓsecrari fecit colomão duce fratre eiusdẽ ensem regalẽ ad latꝰ ipsius honorifice tenẽte: daniele vo duce rutenorꝫ equũ suũ ante ipsum summacũ reuerẽtia ducente: regnauit aũt. xxv. annis: anno domi millesimo. cc. xlj. ipso bela regnante mangali siue tartari cum quinquies centenis millibus armatorũ regnum hungarie inuaserũt: contra quos bela rex iuxta flumen seo prelians vincit: in quo prelio fere extinguitur milicia regni hungarie

vniuersa: ipso vero bela rege ad mare fugam faciente tartari vsq; ibi ipsum crudeliter insequũtur: manserũt enĩ ipsi tartari in regno hũgarie tribus annis: & qz semiare illis temporib9 nõ potuerũt hũgari: ideo multoplures post exitum illoz fame perierunt quã illi qui in captiuitate ducti sunt & gladio ceciderũt. ¶Post hec aũt rex bela reuersus est de maritimis ptibus & ducẽ Austrie fredericũ virũ bellicosum ante nouaz ciuitatem gens occidit in plio hungaroz & transfixit p maxillam: licet tñ idem dux ceciderit in hoc bello bela rex pfatus triumphũ cũ hũgaris potdit.

De bello regis bele cũ othocaro rege bohemoz.

¶Post hec idem rex anno dñi. M. CC. lx. cõgregauit exercitũ copiosum ptra Othocariũ regem bohemoz circa morauiã vnacũ filio suo stephano & alpra duce cumano rũ sz victus fugit circa haymburg. iij. idus iulij: erat enĩ vir pacificus sz in exercitib9 & plijs mime fortunatus.

Quo populus se eiusdẽ regis in tẽpib9 flagellabat

¶Pisus etiã tpe ãno dñi. M. CC. lxij. plebs flagellis se feriendo vniuersaliter discurrebat: obijt autẽ ãno dñi M. CC. lxxv nonas maij: feria sexta in festo inuẽtionis scẽ crucis in insula budeñ. & sepultus est corpus eius strigonij in ecclesia fratz minorũ constructa ad honorem virginis gloriose quã ipse domin9 rex bela adhuc viuens sumptuoso opere & pulcro fecerat inchonari vbi cũ domina regina consorte sua maria nomie filia impatoris grecoz & duce bela filio suo charissimo feliciter requiescit vir virtutibus plen9: cui9 memoria quasi mel dulcoresum vsq; in diem hodiernũ in ore omniuz hungaroz et aliarũ plurimũ nationũ suauescit: cui9 corpus philippus archiepũs strigonien. de ecclesia mẽorata aufferri exhumãdo fecerat ptra iura & in sua ecclesia cathedrali indebite tumulari sup quo facto coram summo pontifice causa diutius ventilata: fratres minores cum honore maxio rehabere exintegro meruerunt & corã virginis ara glorioſius condiderũt vbi hij pulcri versus continent. Aspice rem charam tres cingũt virginis arã. Rex dux regina quibus assint gaudia trina. Et sequt dum licuit tua dũ viguit res bela potestas. Fraus latuit pax firma fuit regnauit honestas.